

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	udg. af Friderich Schwarz
Titel Title:	<u>Lomme-Bog for Skuespilyndere</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	1785
Udgivet år og sted Publication time and place:	[Kbh.] : trykt hos loh. Rudolph Thiele, 1784-1786
Fysiske størrelse Physical extent:	3 bd. :

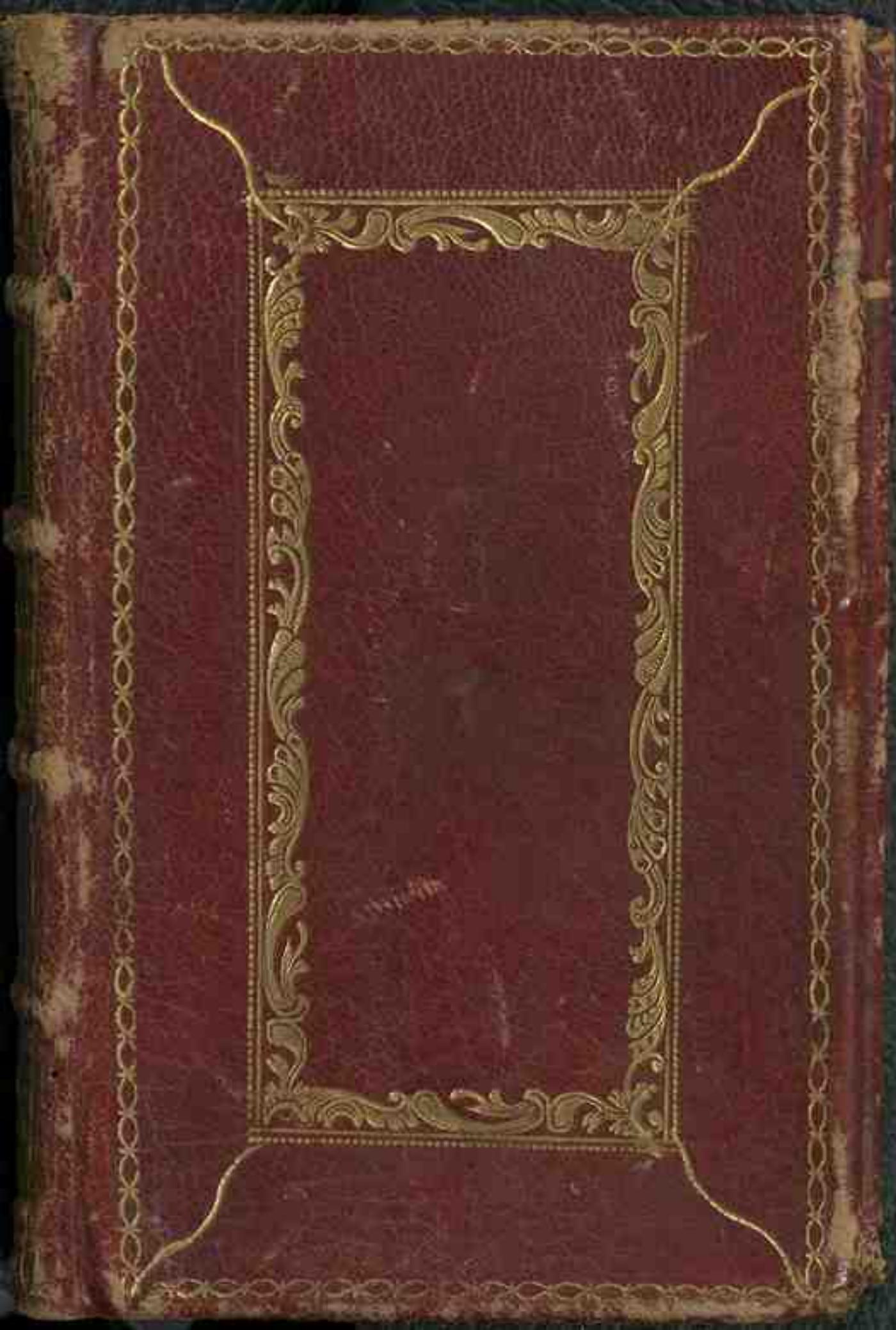
DK

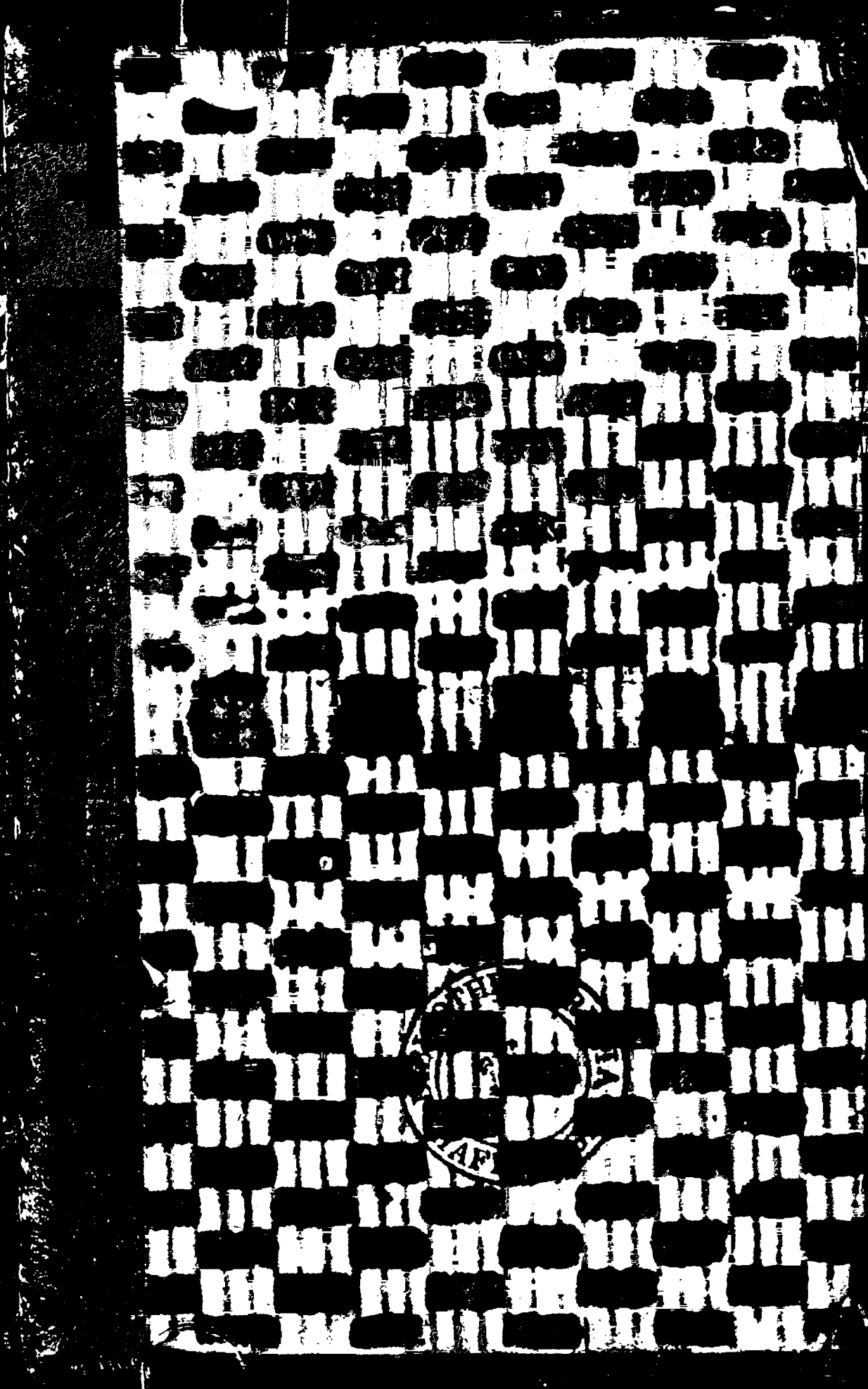
Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

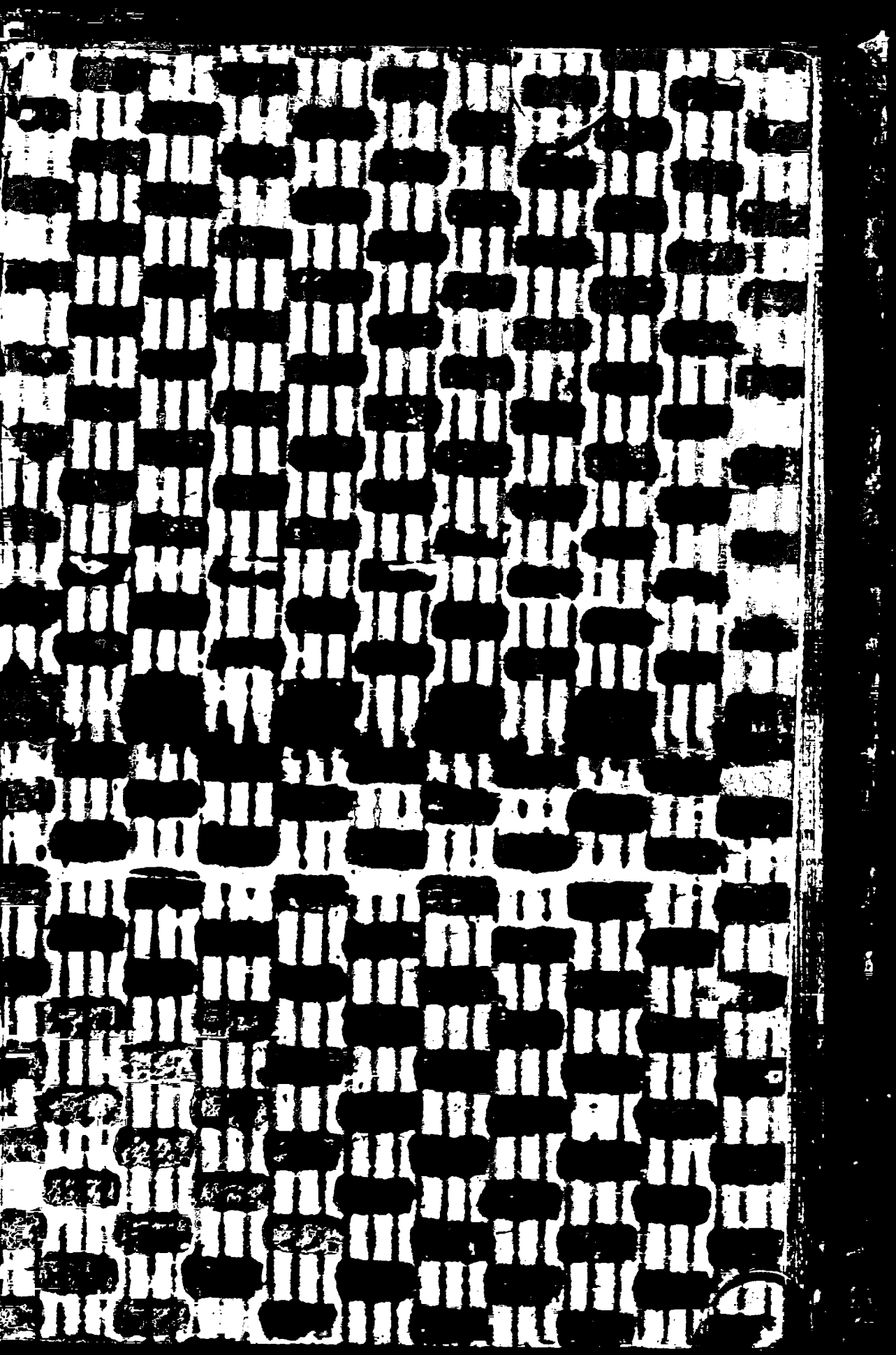
UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

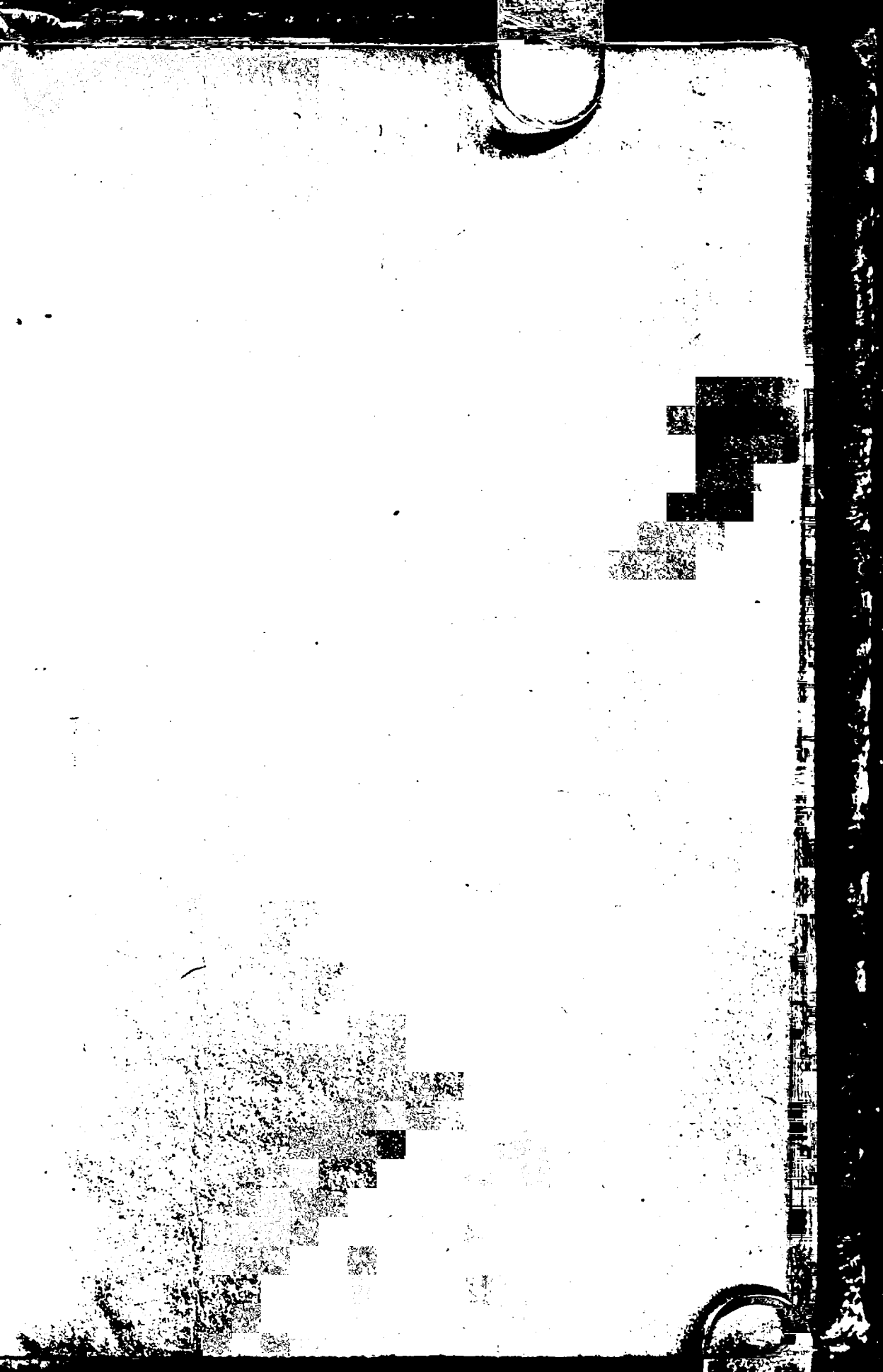

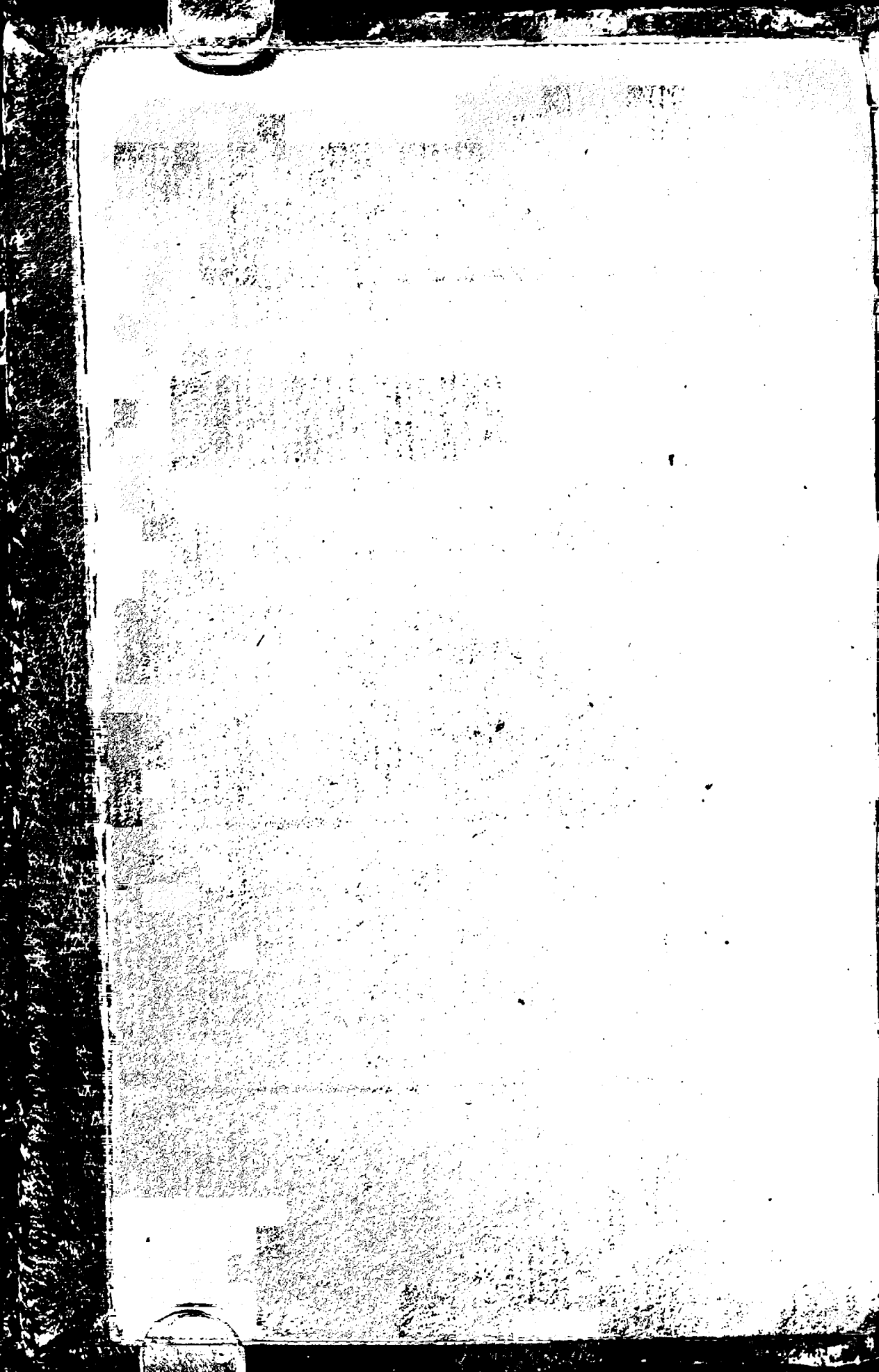
7 12 - 12

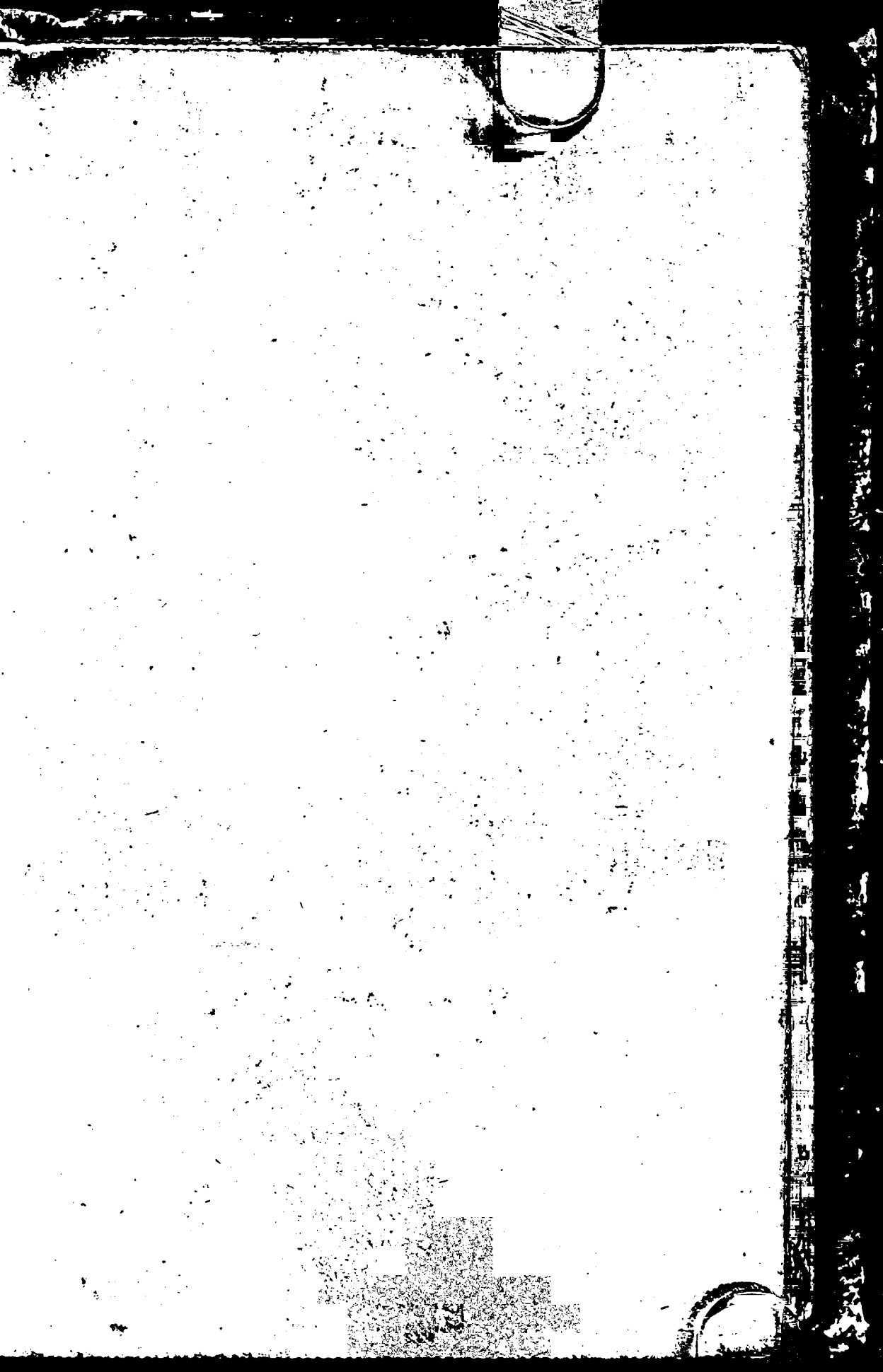
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130014485539

Stuel del:

mad^{me} Clemens Sculps.

WESSEL.

*Han syntes fød til Bagateller.
Og noget stort han blev ej heller.*

Ipse fecit

Somme Bog

for

Skuespilnydere

udgivet
af

Friderich Schwarz

Instructeur og Kongl. Skuespiller.

Printet hos Ioh. Rudolph Thiele.
1785.

Eil

Hendes Kongelige-Høihed

Prindsesse

Lovise Augusta.

Naadigste Prindsesse!

Den glade Tanke, at Deres Kongelige Høiheds ædle Siel glædes ved alt hvad der kan forherlige Fædrelandet og vor Monarks Dage, opmuntret mig til, at fremlægge dette mit Arbeide for Dem.

Alt

At vores nationale Skue-
plads er den Jord, der har
frembragt, og, naar den blev
vel og ommeligen pleiet, end-
nu fremdeles kunde frembringe
skionne og gavnlige Frugter,
det har jeg vildet kundgiøre
ved mit Arbeide; og derved
laae det mig klart i Tanken,
hvorledes Deres yndede Bi-
fald, dyrebare Prindsesse!
kunde for vores Skueplads
blive som Vaarens blide Soel,
der nedstraaler Liv og Kraft i
Plan-

Planten, og fremdriver den til
Fuldkommenhed. Med sand
Fryd seer jeg heldige Virknin-
ger af Deres Kongelige Høi-
heds Yndest for Skuepladsen i
Møde, og derved opmuntres
jeg paa det kraftigste at opofre
enhver af mine Sieleevner for
at fremme dens Ære saalænge,
indtil Monarken vil paa mig
opfylde hans milde Løfte: "at
den Skuespiller, som tjener
med Nidkierhed, han skal tjene
sig frem til et andet borgerligt
Embe-

Embede." Dettets Erholdelse
er Maalet, jeg ved de ivrigste
Bestræbelser vil opnaae — og
ved dette mit Arbeide ei at mis-
hage Deres Kongelige Høi-
hed — det tør jeg ansee som et
Trin nærmere til mit ønskte
Maal.

Underdanigst

J. Schwarz.

I n d h o l d.

Kobberne.

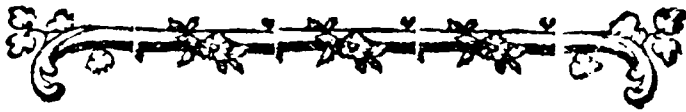
Johan Hermann Wessels Portrait.
 Charlotte Amalia Rose, fød Botger.
 Chartrine Rosing, fød Olsen.
 Christopher Orsted.
 Roses Minde, forestillet paa Skuepladsen.

	Pag.
Prologer " " "	3 = 55.
Hortulans Taksigelse til Kongehuset den 27. Febr. 1779 " "	59.
Al Merito Impareggiabile " "	63.
Ved Hortulans Død " "	65.
Til Jfr. Frölich i hendes Engdom " "	67.
I Anledning af Mad. Preislers Medallion " " "	69.
Til Jfr. Alstrup " "	70.
Ved Roses Grav " "	72.
Til Roses Skygge " "	74.
Beaumarchais Forsøg over det als vorlige Skuespil. (Indsendt)	77.
En ny Inddeeling af de gavnende Skuespil " " "	137.
	Ere

	Pag.
Tre Breve fra Rahbek til Hr. Kosning	150.
Historisk Efterretning om den dan- ske Skueplads	205.
Biographie	271.
Anekdoter	284.
Til Udgiveren	292.
Anmeldelse af den Rhinske Thalia	294.
Konstværker	299.
Nyheder paa Skuepladsen	300.
Forandring ved Skuepladsen	302.
Dødsfald	303.

Prologer.

Prologus,

eller de danske Skuespils Oprensning ved den stormægtigste og aller-naadigste Konge og Herre, Kong Friederich IV. — Paa Hendes Majestæts Dronningens glædelige Fødselsdag d. 16 April 1728.

Personerne.

En dansk Undersaat.	Hr. Pilloe.
En norsk Undersaat.	= Schumacher.
Henrich.	= Ulføe.
Thalia.	Msell. Montaignu.
Melpomene.	Mad. Montaignu.

Skuepladsen er i Kiøbenhavn.

Første Scene.

Dansk Undersaat. Norsk Un-
dersaat.

Dansk.

Dyrigtig Klippebarn! behiørtet nor-
ske Grande!

Glæd dig, at du igien kan skue aabne
Bande,

Og paa dit Seilingstræe dit morsfulde
Liv

Igien oplede kan sin vanlig Tids-
fordriv.

Du har foruden Lyst her saasom lagt
i Dvale,

I den Sted i dit Hiem med gammel
sandrue Tale

Du kunde have hørt din Knæg for-
tælle dig

Om

Om Krabbes, Hannibals og Gylden-
løves Krig.

Og dig opregne, hvor at Cagge maatte
vige

Fra det troe Friderichshald, hvoraf dit
Føderige

Hver modig fra sit Huus i Vinters
Hierte gif

I sidste Feidetid for Tierde Friderich.

Sligt og end meer, som jeg ey mægter
at opregne,

Din Grande havde vidst saavel dig at
betegne,

At Tiden skulde dig ei været bleven lang.

Som du at være skeet har klaget
mangen gang.

Worff.

Saa er det, ærlig Ven! jeg vil des
med dig sande,

A 3

At

At Tiden meget vel gaaer hos min gamle
Grande,

Naar vi med roefom Snaak om gamle
Nordmænds Tid
Bortdrive glædelig den lange Aftens
Tiid.

Slig gamle Knægers Sagn os forter
mangen Time,

Som J her nedre ved Pokalers Klang
borttime;

Men naar vi komme til de himmelfig-
ned Nar,

Fra de, Kong Friderichs Regierings
Tid angaaer,

Da feiler Tid og Stund, for værdig
at beskrive,

Hvad stort han dagligdags berettes at
bedrive,

Jeg med min Grande i Forundring
derved staaer,

Dg troer, at Jorden ei en bedre Konge
faaer.

Saaledes Tiden os, og vi den nøisom
flider,

I flig Betragtning hen den lange Af-
ten glider,

I den Sted ved god Taar, et Bret-
spil og et Kort

Den her fortreden og unyttig drives
bort.

Dansk.

Her anden Lystighed, end du op-
regner, gives,

Da mangan Grille paa Komedien bort-
drives,

Der Dyd og Udyd sees, som i et
Tankespeil,

Og vises tydelig min, din og andres Feil.

Norsk.

Det Tankespeil forlængst jo puttet
er tilside?

Man af Komedier jo vil ei mere vide?

Man dem i Fior begrov. Den Tids-
fordriv er lagt,

Fordi I eders Sprog ei bedre holdt i
Agt.

(Henrich kommer ind og hører til.)

Dansk.

Vel har man nogen Tid holdt inde
med at spille;

Dog siges, at det er vor store Konges
Ville,

At dette Sprogets Ziir ei saa maae
fastes hen,

Men at Komedien begyndes skal igien.

Norsk.

Norsk.

Om saadan Sagn blev sand, blev det
 vor Ungdoms Nytte,
 Og Sprogets Opkomst det vist vilde
 understøtte;
 Ja sættes det i Bærk, mens jeg her
 nedre var,
 Jeg gladelig derhen hver Aften to
 Mark bar.

Anden Scene.

Henrich. Dansk. Norsk.

Henrich.

Tak, ærlig Normand! jeg dig paa dit
 Ord vil tage.
 Du er din Tomark qvit. Viid, at i
 disse Dage
 Vor naadigste Monark besluttet har,
 og vil,
 At reises skø' igien vor faldne Skuespil.
 A 5 Han,

Han, der i vores Tid, som Titus Ero-
 nen klæder,
 Seer gierne, at hans Folk sig samme-
 ligen glæder,
 Og at dets Tidsfordriv i Længden skal
 bestaae.
 Vi aarlig Løn derfor udaf hans Naade
 faae.
 Dets Marsag jeg herhid Thalia faaer
 at hente;
 Thi det har ingen Art, om ei den
 skiemtsom Giente
 Vi i vor Bunde faae. Ja, Melpo-
 mene maae
 Og med sin Heltedigt tilreede ogsaa staae.

Dansk.

Gaf, Henrich, gaf din Gang; du
 ikke skal fortryde.

Torst.

Torst.

Du for din Næie skal en god Bes
lønning nyde.

Dansk.

Vi følges gierne med for dennem
at formaae,
At du til Kiøbenhavn dem kan tilbage
saae.

(De gaae.)

Tredie Scene.

Thalia. Melpomene.

Thalia.

At danske Skuespil saa hastig bleve
endte,
Og vi fra Kiøbenhavn saa hovedfulds
hiemsendte,

A 6

Da

Da Legen den gif best: mig skier i
 Hierte:Noed,
 Helst mig det danske Sprog og Folk
 saavel anstod.

Melpomene.

Mig smerter det og vel, men jeg
 mig forestilte
 Paa dansk Theatro at man ikke lenge
 spille,
 Udgiften var for stoer, og Verket holdt
 ei Stik,
 Om det ei hiulpet blev udaf Kong Fre-
 derich.
 Det yndig Tanke: Syn dog svæver for
 mit Die,
 At samme Konge laer engang den Ans-
 stalt søie,
 At danske Skuespil skal komme udi
 Stand,

Da

Da man saa net paa Dansk som Fran-
sk en tale fand.

Imidlertid vi vil os legge lit til
Hvile;

Seg for i stille Noe en Helte-Digt at
stille,

Og du for' at belee al Verdens daarlig
Tid,

Hvorpaa anvendes nu saa megen Tiid
og Sliid.

Fjerde Scene.

Henrich. Dansk. Norsk. Thalia.
Melpomene.

Henrich.

I yndig Jomfrue-Noer! Thalia,
Melpomene!

Hvi ere I saa tauske, saa stille og saa
ene!

A 7

Seg

Jeg forestilte mig, da jeg fra Hiem-
men gik,

At jeg en sød Concert hos Jer at høre fik.

J slummer? Ja min Troe! John Blund
har Eder giestet;

Den Skalk en Sovetorn har bag Jer
Dre fæstet.

Vaag, smukke Eøstre op! end er ei
Sovetid,

Og merk, hvorføre jeg til Eder kom-
mer hid.

Om I os Eders Hielp ei dertil vil forsage,

De danske Skuespil vi agte at optage;

Og da det uden Jer med os ei haver
Klem,

Vi Jer indbyde lar til vores vanlig Hiem.

Thalia.

I Eders vanlig Hiem hvad skulle vi
vel gjøre?

Os Hunger vilde snart paa Døren fra

Ger tiere.

Nei, ellers megen Tak! mig frisk i

Minde staar,

At I Komedien begrov afvigte Naar.

Min gode Hendrik! drag derforre kun

tilbage;

Forgieves tænker du mig mere at umage.

Jeg kiender Ederes Naar; langt bedre

da ugiort

Det, som, naar det er giort, fortry-

des siden stort.

Melpomene.

Min Søster hun har Ret; det var

kun Pængespilde,

Om I Komedier paa ny begynde

vilde.

Det stod ei længe paa, før Folks Usta-

dighed

A 7

Kom

Kom Eder til, igien at lægge dennem
ned.

Mig mindes meget vel, at da der først
begyndtes

Med Danske Skuespil, hvor de af alle
yndtes.

Hvor da Thalia først paa dansk Thea-
tro sang.

Det, den Tiid overalt af Haandeklap-
pen klang.

Hvad Konst og Nøie har foreenet vidst
at føre

Paa Banen for et godt og lækker op-
vandt Dre

Blev siden ikke spart, men alt det lige
gialdt;

Thi Lysten efterhaand for Skuespil hens-
faldt.

Henrich.

J smukke Søstre! slaae kun sigt
 af Eders Tanker;
 Herefter Agerhøns og bedste Rhinsk-
 viin vanker
 For eders fræske Tarm. Og vil J
 mig ei troe,
 Jeg da til Morgen Jer vil stille disse toe.

Thalia.

Heel godt! men jeg har lært, de kan
 paa Penge gnie;
 Min slunkne Tarm saa tidt har derfor
 maattet svie.

Melpomene.

Jeg tit opløftet har for deres Lyst
 min Nøst,
 Men neppe fundet den, som lædskede
 min Tørst.

Dansk.

Dansk.

J os urettelig for Gulerie anklage;
Vi ingen Deel og Lod i sliq Beskyld-
ning tage.

Vidst er det, at tilsidst det Jer uheldig
gif,

Skiont mangen Daler J af vores Com-
me fik.

Norsk.

Det er ei Normands Art, at holde
stærk paa Penge,

Thi troer jeg ei, mit Folk har ladet
Eder trænge;

Det visselig sin Part til Eder givet har,
Saa vist, som det sin Deel i Spro-
gets Ære tar.

Dansk.

Nei, ædle Musæ! nei, at Skues-
spil ophørte,

Alf

Af andet Kildevæld en Gnierie herrørte:
 Vor Konges Naade=Soel for os usynlig
 stod

Da han sin Residents tilrette gjøre lod.
 Men nu, at samme Soel paa os saa
 naadig skinner,

Og paa vor Horisont saa mild hver
 Dag fremtrinner,
 Ald Lyst og Glæde her sin Boepæl ta-
 get har;

Vi derfor imod Jer med begge Hæn-
 der tar.

Kom, søde Himmel=Ret! kom kom med
 os tilbage!

Hvad Hendrik lovet har, vi holder alle
 Dage.

Vor store Konges Bud, er det, Jer
 Hendrik bar:

Han til sin Residents igien Jer kalde lar.

Torst.

Thorst.

Han, at J esterdaas kan leve vel
 og rolig
 Har paa sit eget Slot indrettet Jer en
 Bolig;
 Han Eder Løn og Brød har gavmild
 deeleet til,
 Saa evig kan bestaae de danske Skuespil.
 Det vil nu komme an paa Eders Fliid
 og Noie,
 Om J. kun stræber vel, vor Herkskab
 at fornøie;
 Thi naaer i Hoffets Gunst, da er J
 visse paa,
 At J, af Rigets Børn, vil gode Grun-
 ker faae.

Henrich.

Saa er da Borgen stilt, thi følger
 mig til Hove;
 Jeg

Jeg venter, at I mig nu holder Troe
og Love.

Sil, ædle Søstre-Var! at hielppe os i
Stand,

At vi, hvis værdigt er, for Kongen
spille kan.

Melpomene.

Da een saa stor Monark saa naadig
sig antager

De danske Skuespil, med Lyst jeg her
fra drager.

(Hun gaaer ud af Maskinen yderst
paa Theatro.)

Jeg paa den danske Grund med Glæde
sætter Fod,

Og blier en Undersaat af Fridrich Fre-
degod,

Der paa Monarkers Vol saa klar som
Solen spiller,

I hvil-

I hvilken man hver Prinds det bedste
 Mønster stiller,
 Paa hvis udfordres om en Prinds
 bør kaldes stoer,
 Da man hans Lige ei blandt alle Kon-
 ger troer.

Kom! kom! Thalia kom! lad os al-
 vorlig hige,
 At staae vor Boepæl op i et saa herligt
 Rige;

Ehi hvor til Herskab man saa stor en
 Konge har,
 Der Himlen Velstand ned til alle dryp-
 pe lar.

Kom, Søster! kom og kys paa dette
 Purpurs Flige,
 Lad os et Takke-Niim til Kongens Noes
 udfige,

At da Forstand og Konst, samt hvis af
 Dyd har Navn,
 Han

Han i sit Timber-Land har givet Bygge-
stavn.

Han og sit Naade-Spiir til os har vil-
det bære,

Og vores Børn anseet med vanlig Mild-
heds Die,

Saa vi med dem og de med os for-
uden Nød

Her roelig leve kan, og ikke feile
Brød.

Den Tak og strækker sig til Landets
fromme Moder,

Fra hvilken strømmer ud saa mange
Naade-Floder

Til Tvillingrigets Børn, at Ester-
tiden skal

Befsigne Kongen for saa god en Dron-
nings Val.

Vor underdanigst Pligt det skal der-
næst og være

Til

Til Kronprinds Christian og hans Gemal at bære
 Et Takke-Offer frem. De Konster lide
 maae;
 Thi haabes: Vi og Gunst for deres
 Dine faae.
 Saa paa den Grundvold, som Kong
 Friderich lod sætte,
 For danske Skuespil i Norden at op-
 rette:
 Af Kongesøn til Søn den Bygning
 reises maae,
 At man ved Seinen dem skal lære at
 forstaae.

Thalia.

Jeg Pindum gierne for et Kiebens-
 havn omstifter,
 Og evig Forbund med den danske Bunde-
 stifter;

Jeg

Jeg Kongens Naadebud fornøiet taer
imod,

Og knæler takkefuld ned til Monar=
kens Fod.

Hvor høit forbunden vi os Nordens
Dagmar kiende,

Hvad Tak til Kongens Huus vi Søstre
bør indsende,

Vel ikke vorder glemt. Men dette er
ei alt,

Hvortil os Himlen har for Jordens
Guder valgt.

Hvo veed, om den os ei har forbeholdt
den Ære,

At vi Kong Friderich Forfriskning skulle
bære,

Naar hans udmattet Sind en Lise nær
dig har,

Og for Besværing mod en Lyst Om=
værling tar.

Vi alle Hæver bør da troeligen an-
 spende,
 At vi hans ædle Sved til Perler kan
 omvende;
 Saa skal hans Laurbærs Dug ved Him-
 lens Virknings Kraft
 Hans Fiender blive Gift, hans Niger
 Mænnæ Saft.

Melpomene.

Du spaadte ret; thi mig i Nanden
 Phoebus siger,
 At Fred skal evig boe i disse tvende
 Niger:
 At Rigdom, Lykke, Flor skal daglig
 tage til,
 Saa Avind selv derved sit Hierte æde
 vil.
 Og at Kong Friderich sin Moies Løn
 skal nyde

Jen velsignet Noe, og Himlen sildig yde
 Naturens Told, naar han er møt af
 Hæld og Nar:

Da Norden i hans Søn en værdig At-
 las faaer.

Sig Helsen, Hæld og Fryd vor Dagmar
 skal bebreve

Til troe Opvartning, mens hun skal
 paa Jorden leve.

Sit Onskes Diemed og Attraae hun
 skal naae,

Og sildig see sin Soel for sig til Dale
 gaae.

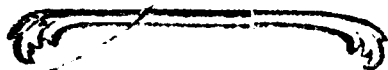
Den høie Fødselsfest, hvis uskatterlig
 Minde

Erindres ud i Dag, i sneese Nar oprinde
 Endnu med Glæde skal, saa Hun skal
 faae at see

Sin nysfødt Prindses Prinds udi sit
 Svøb at lee.

Vor Kronprinds og Princes' ei feile
 Skal for Lykke,
 Saa sandt Dem feiler ei for Dyder til
 at smykke
 Det danske Purpur med, der Niget
 forud spaaer,
 At Norden udi Dem et naadigt Her-
 skab faaer.
 Ja, Dannekongens Huus skal saa vel-
 signet trives,
 At ald. Europa skal sit Herskab deraf
 gives.
 Det Huus skal evigt staae; mens Hecla
 spruder Ild,
 I Grønland findes Iis, i Limfiord
 fanges Eild.

Til
 Hendes Majestæt
 Dronning Juliane Maria
 den 4. September 1780;
 fremsagt af Skuespillerinden Møl-
 ler ved Slutningen af Syngestyf-
 ket: De tre Forpagtere, som til
 den høie Fest blev opført paa Lust-
 theatret paa Fredensborg.

Tør min uvante, svage Røst
 Til Danmarks store Dronning tale,
 For den usminket Fryd at male,
 Som nu opfylder Danstes Bryst?
 Nei! Glæder, som i Dag vi nyder,
 Paa denne Dag, som gav os Dig,
 Den bliver ubeskrivelig
 Fordi den ligner Dine Dyder.

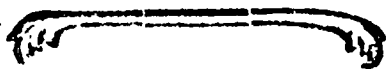

Gid og Dit Hælb maae ligne Dem!
 Os unde Himmelen den Glæde,
 At tidt paa denne Dag vi træde
 Med lige Ønske for Dig frem.

C h o r.

Paa Julianes Fæst sig alle Hjerter
 fryde,
 Som Edelmødighed og Dyden haver
 tier;
 Og ofte denne Fryd at nyde
 Hver ærlig Cimbrers Ønske er.

J. S. Wessel.

Til
 Hendes Majestæt
 Dronning Juliane Maria
 den 4. September 1782;
 fremsagt af Skuespillerinden Moller
 ved Slutningen af Syngestykket:
 Cecile, som til den høie Fødselsfest
 blev opført paa Lysttheatret
 paa Fredensborg.

Beskytterinde! tør Thalia smigre sig,
 At Du vil mild af hendes Chor anhøre
 De varme Ønsker, som for Dig
 So lykkelige Riger gjøre? —
 Kan hendes Spøg en naadig Smil ei
 vinde,
 Som vidner Dit Behag;
 Da skal Thalia's Taare vinde

Vaa Julianes Dag. —

Hun skal ei dele Nordens Lyst. —

Men værdiges Du blid Dit Bifald at
tilvinke,

Skal Hjertets Fryd i Diet syrig blinke,
Og hun forene sig med Rigets glade Røst,
Som med en hellig Sver bede:

Chor.

Giv, Himmel! Nordens Glæde og
Thronens Smykke,

Giv Juliane Lyst og Lykke!

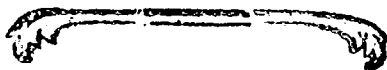
Da skal al Verdens Slægter lære

Den Sandhed til dit Forsyns Ære:

Alt sandt og varigt Held

Kun bliver Dydens Deel.

A. G. Thoroup.

Eil

Hendes Majestæt

Dronning Juliane Maria

den 4. September 1783;

fremfagt af Skuespillerinden Møller ved Slutningen af Syngespillet: Julie, som til denne høie Fødselsfest blev forestillet paa Lusttheatret paa Fredensborg.

Chor.

Ei længer vi hørte
 Den truende Torden;
 Os Himlen bøn hørte,
 Og glædede Norden;
 Den frelste vor Dronning, den naadig
 os var,

B 5

Hver

Hver Undersaat zittret ved gyseligt
 Nytte;

Han bad til den Høie,
 Og Sukke udtrykte,
 Og taarefuldt Die
 Hans frygtende Tab;
 Ham Himlen bønlyrte, den naadig os
 var.

(Tales.)

Med Gysen tænke vi tilbage
 Paa nys henfvundne Sorgens Dage —
 Dog! — denne Dag er Glædens Dag!
 Min Læbe taler Folkets Sag;
 Den, leve Juliane! raaber;
 For Nigets Hæld sig bønlyrt haaber.
 Den ved Dig frelste Moders Bøn
 Dig skal tilbede værdig Løn,
 Og hendes Suk til Himlen trænge:
 Gid Juliane leve længe!

Dg

Og end ufødte Børnechor,
Naar de betræde Livets Bane,
Skal stamme frelste Moders Ord:
Velsignet være Juliane!

(Choret igientages.)

J. S. Wessel.

PROLOG

til Skuespillet *Egteskabsdiævel-
len*, saaledes som den er fremsagt
paa det Kongel. Hoftheater for det
Høikongelige Herskab d. 15. April
1784 ved Skuespiller Schwarz.

Den Mand, vi takker for en renset
Smag,

For Skuepladsens første klare Dag,
For fædrelandsk Thales bedste Hæder,
Og altid friske Riis til galne Sæder,
Vor Holberg — af Apoll og Skierd-
sens Gud

Den Gave fik, at drive Dievler ud.
Med komisk Bid og lidende Satyre

Han

Han frelste os fra mangt moralsk Uhyre,
 Fra mangel Udydstrold og Galtebs-
 aand,
 Som havde paa hans Tid faaet Over-
 haand.

Da blev en modig Borgers vorne
 Dreng.
 Sendt til Paris. Der gav de danske
 Penge,
 Dansk Sands, dansk Styrke bort for
 Lapperie,
 For Dansemeesterairs og Haarstierpli.
 Med tynde Haar, tom Pung, bort-
 dunstet Hjerne,
 Devisensdder, Skaller uden Kierne,
 De borgerlige Adelsmænd kom hjem,
 Og Danmark var et Barbarie for dem.
 Men vor Poet den Dievel bød for-
 trække,

Som skabte danske Mænd til franske
Gjæffe;

Hans Frandsen fandt ei meer sin Vre i,
At være en Pariser Mars Kope.

Bed sit Kruus Ol en Sivert Pose-
figer

Stak Søgeren i hele Kongeriger,
Fandt Kontrebande ved et Keiserval,
Dg konfiskerede en Admiral.

Hans Olkolleger smeltede Traktater,
Dg støbte Flaader eller deelte Stater:
Men Holberg skildrede det vise Laug,
Dg hver politisk Stokfisk — drak og
taug,

Som Stokfisk bør.

En værre Dievel rider —
Jeg vilde sige, reed Folk i de Tider.
De kalder ham honet Ambition;
Dg de Besattes Navn er Legion.

En

En pudsig Trold! De Daarer, som
den blinder,

En livlig Lyd i tomme Navne finder:

De gierne nøgen Titel føre vil

Uf Embeder, de ikke due til.

Det er for dem en sød uskyldig Glæde,

Bed bredden Vord at have øverst Sæde,

Bed Færd og Høitid først at trine

frem,

Og see den Bedre følge efter dem.

Den Dæmon blev ved Baron Keen-

kalavet,

Og hans Podolsky senket ned i Havet.

Der siges vel, men det er neppe sandt,

At den i en Orkan sin Frihed fandt.

End Overtroe, saa mange Djev-

lers Fader,

Fornuftens stygge Skiendsel, Lysets

Hader,

Som

Som brændemærker hver en nyttig
 Klygt;
 Og fylder Mænd med blindest Børne-
 frygt,
 For Holbergs klare Fakkell maatte
 vige.

Han ødelagte Dumbheds mørke Nige,
 Bestænkte Heckenfeldt med kaustisk Lød,
 Og Ammestuers sorte Aand foer ud.

Dog, ogsaa han den Avind maatte
 lide,

Som følger dem, der kief for Sand-
 hed stride.

Hver Dievel efterlod paa tvungen Flugt
 Sin sorte Taage og sin stemme Lugt.
 Misundelse bød sine Slanger hisse
 Usøgt, Uhyret Bifalds Nøst at tyffe:
 Og Ondskab spy den styggeste Forgift
 Paa Udyds svorne Fiendes ædle Drift,
 Paa

Paa Digterens og Heltens Laurbær-
frands;e;

Kabalen søgte Kæmpens Fod at standse,
Men han i Sandheds Sag sin Styrke
fandt:

For den han slog, med den han Seier
vandt.

Snart endte Vueløgr sine korte Dage,
Snart krøb beskæmmet Avind hees til-
bage,

Og Sandhed kronede sin Berges Navn,
Og sværet Vid blev Glæds, og mistydt
Spøg blev Gavn.

Saa og i Skoven nyttig Brønd
frembryder:

Som smeltet Sølv den over Græsset
flyder.

Den nidse Vinters kolde Næve vil
Med Magt veldædig Kilde stoppe til.

Men

Men medfødt Kraft og Varme Seier
vinder,

Og midt i Sne og Is en Vane
finder,

Indtil den blide Vaar besøger den,
Og Is og Sne afsmæltig smelte hen.
Igien sin yndig Hart Krystallen tager,
Og Grundens Eier snart sin Skat op-
dager,

Berømmer glad dens Skønhed, Vel-
smag, Dyd,

Indhegner den til Vandringsmandens
Fryd

Og Dværgelse, og byder søge flere
Til Egnes Myrte og til Landets Ære.

Tillad en Digter, Allernaadigste!
Paa Dig at tyde denne Lignelse.
Alt under fierde Fridrichs Naades
Skygge

Vor

Vor Holbergs kække Muser leegte
trygge.

Han bød dem tidt fremsætte Sandheds
Speil,

At Tiden kunde skue sine Feil.

Den femte Fridrich skienked' ædlest
Hæder

Den Mand, som hædlig stred for Dyd
og Sæder.

Hans milde Smil ved uforsædet Bid
Var Banesaar for usle Dværgeres Nid.

Men, Herre! Du betrygger endnu
mere

Vor Digters Noes, og Danske Egners
Ære:

Din Godhed kalder Landets Sønner
frem,

Din aabne Kongehaand opmuntret dem
At følge Holbergs glimrende Exempel,

Som

Som han, at offre Dyd i Sandheds
 Tempel;
 Som han, at tale høit for Sæders
 Sag,
 Og revse Galffab og fordærvet Smag.

Alt faae vi Elleve med Mod og
 Styrke

De nyttigste blandt danske Muser dyrke.
 Ni af Thalias Haand blev' kronede:
 Og tvende yndes af Melpomene.
 I samme Stykke modsat Smag for-
 nøie;

Nu kalde Perler i et dydigt Die;
 Fra ædel Mund nu lokke yndig Smil;
 Nu ramme Udyd med Satyrens Pils;
 Det er det Maal, hvortil vor tolvte
 Digter

Med mere Drift og Mod end Eone
 sigter.

Maa:

Maaskee det ei behager Muserne,
At han til to paa eengang offrede.
Men har hans Flid hos Kongen Naade
fundet,
Saa har han meer end Musers Krands
vundet;
Saa er hans Ecier og hans Lyst saa
stor —
Til at udtale den — han mangler Ord.

Epi.

Epiloger

til Skuespillet *Ægteffabssdieve-*
len, saaledes som de ere fremsagte
 paa det Kongel. Hoftheater for det
 Heikongelige Herfskab d. 15. April
 1784 ved

Skuespiller *Musted.*

*J*a, lad os gaae ind,
 Enhver af os har heldigt naaet sit
 Maal:

Lad os nu drikke Husets *Benner*s Skaal.

J Kongen og hans *Huus* vi dag-
 lig kiender,
 Som *Fædrelandets* — *Skuepladsens*
Benner.

Hver

Hver Aften læser vi i Deres Bryst,
 At Folkets Fryd er Deres største Lyst.
 Det Deres kongelige Hjertes glæder,
 At see, hvor varme Venner Dyd og
 Sæder,
 Og Smag og Sandhed meer' og mere
 faaer,
 Hvad danske Skuespil paa Dansees
 Sind formaaer.

Derfor Dit Nafsyn, Herre! tidt
 os fryder;
 Derfor Din Haand Opmuntringer ud-
 gyder;
 Derfor Du vækker Landets Digttere,
 Og seer med Naadesniil til Skuespil-
 lerne.

Bliv længe ved, vor Evne at be-
 siele!
 Lad tidt Dit Bifald Liv og Kraft uddele!
 Dig

Dig at behage er vort store Maal:
 Dit og Dit Huses Vel er os en hellig
 Skaal.

Mad. Gielstrup.

Alt drikke Deres Skaal? — der er jeg
 med.

J allerdybest Underdanighed
 Mod naadigst Herskab søger jeg min
 Ære.

De seer, jeg er nu ingen Dievel mere.
 Før led jeg nok lidt sort. Nu er jeg
 hvid.

De veed jo vel, hver Dievel har sin Tid
 Alt rase i. Jo, jo, det maae vi love.
 Hvor mange Niger vilde ellers vove
 Alt træde i Thales Tieneste,
 Gaa fremt en Karakter blev hængende?
 Blev

Blev een af os en Maaned's Tid Grev-
inde,

Saa fik hun Kierligheden ret at finde.

Hvor skulde Equipagen komme fra?

Med airs de qualité, med port de bras

Man kjober hverken Vogne eller Heste.

Nei, lad os tale reent, det er det beste;

Vor Høihed smukt med Stykket Ende

faaer,

Og som vi kom til Huset, saa vi gaaer.

Naar Dækket falder, vore Grever

gjerne

Levere fra sig Nøgler, Baand og Stierne:

Det aldrig var en Exgrevindes Skam,

At la' sig kjøre hjem af Abraham.

Men ogsaa umgekehrt, som Tydskken

siger,

Det samme gielder om de onde Piger.

Bolettes slemme Streger er forbi;

Her seer De mig uskyldig, frank og fri,

C

Igien

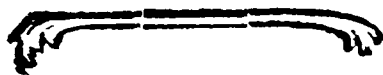
Igien bereed, hver Maske at paatage,
 Hvori min Flid kan haabe at behage.
 Et Skarn, en Dievel spiller jeg med
 Lyst.

Jeg veed, De læser andet i mit Bryst.
 I Stykket selv som Skuespillerinde
 Jeg nok kan stille mig som Dydens
 Fiende;

Men midt i Rollen, hvor jeg gaaer og
 staaer,

Mit Hierte varmt for Dyd og beste
 Herskab staaer.

C. Tode.

Ewalds

Evalds Minde.

Efter Kongelig allernaadigst Befaling h edret paa Nationalskuepladsen d. 23. Marti 1781.

(Skuepladsen forestillede en halv oplyst Lund, hvor Digterens Urne, hvorpaa hans Navn, saaes staaende paa et Altar. Ved dets hoire Side stod Religionen, og fra den venstre n armede Melpomene sig langsom til Alteret med en Laurb erkrands, som hun, ved Religionens tilvinkede Bisald, lagde paa Urnen.)

Melpomene.

Magtig er din Arm, vidt udstrakt
din Vælde,

Nadslers Fyrste, D d!

Tidt din Torden saaes Heltene at fælde

E 2

Midt

Midt paa Banen, og naar stoltest
Seierssangen lød.

Intet bøier dig! Graad og Bøn ei
standser

Dine Nederlag;

Wens med Rosen sig Ungdom, Skøn-
hed franser,

Kammer Straalen, og de falme
For det grumme Slag.

Sang ei bøier dig — Ha! der er min
Smerte!

Skialden er ei meer!

Evalds, Evalds Grav! — Af, hvert
følsomt Hierte

Yde Suk, hvert Die mørknes,
Som til Graven seer;

Til den tause Grav, hvor ei Sangen
lyder,

Som henrykte os.

Høi

Høi var Skialdens Sang! — Var! —
 men see, den byder
 Giennem seene Eftertider,
 Undergangen Trods.

Ehi kuns Sandhed var, Hølelser kun vare
 I hans Harpes Klang;
 Vittigheds Bedrag, Smigreriets
 Snare,
 Var ei Taage, var ei Hinder
 For hans sikke Gang.

Derfor yndte Du Skialden, Du, som
 skønner
 Hvad er Skønt og Godt;
 Konge, Fader, Du! — og Din Yn-
 dest lønner
 Skialdens Siel med Fryd; — og
 lønner
 Hvinds Raab med Spot.

Derfor elskte I Skialden, I, hvis Dine
 Taaler Solens Glæds,
 I, hvis stærke Siel frygter ei det Høie;
 Og som frydes, naar I rætte
 Digteren sin Krands.

Derfor var han og Melpomenes Ynd-
 ling,

Derfor var han og
 Polyhymnias og Thalias Yndling;
 Thi Natur befælte Strængen,
 Naar han Harpen slog.

Men, det er forbi! — derfor dette
 Mærke

I den tause Lund;
 Derfor sørge dybt de, som Konsten
 dyrke;
 Klager lyde fra den ellers
 Glædevandte Mund.

 Graven holder dig! Ewald! — Stem-
 men bæver,
 Stammer om dit Savn!
 Men din fældne Værd, store Sanger!
 Kræver,
 At en evig Laurbær grønnes
 Om dit ædle Navn!

Abrahamson.

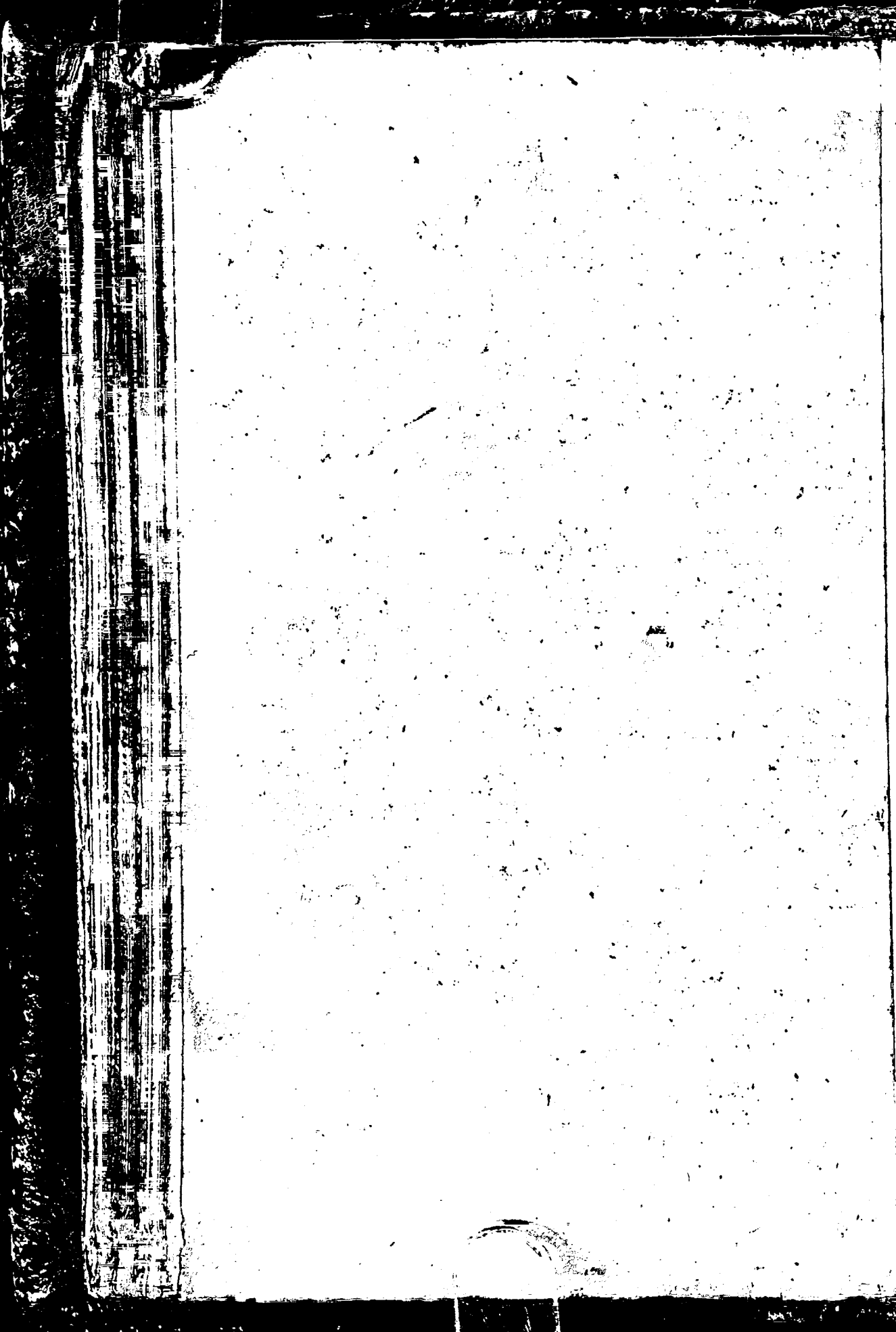

Kirckfen pinx.

Mad. Clemens Sculp.

CHARL. AMALIE ROSE.

*Naar du var Agnes var du alle kiar.
Var du Calliste, yndet af enhver.
Thaarup.*

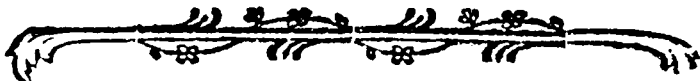
Verb

til

Skuespillere af begge Kion.

© 5

Afgangne Skuespiller Hortulans
Taksigelse til Kongehuset og Pu-
blikum, i Anledning af Løverdagen
d. 27. Febr. 1779, da der blev op-
ført Skuespil, hvis Indtægt aller-
naadigst var forundet ham, da han
formedelst Svaghed maatte for-
lade Skuepladsen.

Den danske Skueplads ei hørte mit
Farvel,
Saa rørende for mig var denne sidste
Time.
Jeg vilde takket høit, men blev en
Pantomime;
C 6 Thi

Ehi Naade, Yndest, Gunst stod lyse
for min Siel.

Naae Taushed blive Nøst, og Taare
talende,

Naar Benner skilles ad? Saa har mit
Optrin talet:

Saa har min Bøvelse den Vrefrygt
kun malet,

Som jeg nu sidste gang frembar Til-
skuerne.

Men jeg, som offentlig saa ofte Bis-
fald fik,

Naar jeg den gamle Mand ved Kon-
sten forestillet,

Den jeg er bleven selv, imedens jeg
har spillet.

Jeg takker meest for det, som jeg til
Slutning fik.

For Kongens Majestæt har Naade lagt
paa mig,

Da

Da jeg' ei længer kan ved Skuepladsen
 tiene,
 Saa jeg ei frygtfom seer til Livets sid-
 ste Scene,
 Mit Hjerte bør sin Tak bevidne offent-
 lig.
 Gud, som misunder ei fornuftig Tids-
 fordriv,
 Belsigne Christian og dem, som han-
 nem raade,
 At Skuespilleren fandt for hans Nafsyn
 Naade!
 Og hos alt Kongens Huus med Glæ-
 des Fylde bliv!
 For Fædrelandets Folk, som jeg for-
 nøiet har,
 Seg min Taksigelse her ligeledes skrì-
 ver.
 For at behage Dem, anvendte jeg min
 Iver,

Og det nu glæder mig, den ei forgie-
ves var.

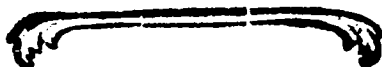
Min Stav nu lægges ned; jeg fra
Theatret gaer,

Og ønsker dennem Hæld, som efter
mig den tage.

Kritik og Smag paa dem ei Narsag
faae at klage,

Mens Norden haver Liv, og Skue-
pladsen staaer.

Sorfuld.

Al
 Merito Impareggiabile della
 Valorosa Signora
CAROL. FEDERIGA WALTER,
 Prima Virtuosa di S. R. M. il Ré di
 Dannemara
 e
 Prima Donna del suo Real Teatro.
 1779.

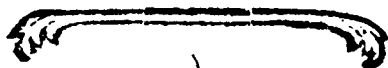
Vezzosa Donna, sul cui Volto adorno
 Scherzan' le Grazie, e ridono gli
 Amori,
 A Te dovuti son, d' Invidia a
 Scorno,
 Del Teatro Danese i primi onori.
 Da dove muor, fin dove nasce il
 giorno
 Andra di Te la Fama, e i piu
 canori

Cig.

Cigni, che Stanno ad Ippocrene
intorno
Il crin' ti cingeran di nuovi allori.
Tu se piangi, se ridi, al riso, al
pianto,
Ci sforzi; e chiara idea ci dai del
Cielo:
Se Sciogli il Labro all' armonia
del canto
Così regni Sull' alme; e tuoi trofei
Son gli affetti d' ognun, che, in
più bel Velo
Non mai Mostrar 'la Lor potenza
i Dei.

STANISLAO MARIA DE LA LENA,
Segretario di S. E. D. Ferdinando
Conte di Lucchesi ministro della
Corte Napolitana in Danimarca.

Bed Hortulans Død, d. II.
Julii 1783.

”Op af din Slummer! Melpomene
lyder,
Grib den borthængte Luth! den stedse
lød
Til tabte ædles Noes; nu den ei lyder,
Nu Hortulan er død!
Ei har du glemt din gamle store Lærer;
Seg veed, du kender Kionsom ham
ihu;
Men Verden see, at du hans Minde
ærer,
At du er Dansk endnu.
Op, siig dit Folk, du dine Landsmænd
savner
Her mellem de forroeste Fremmede!
Stig

Siig ham, hvis Urne-jeg med Taarer
favner,

Var vel saa stor som de!"

Gudinde! Sangens Dage er ei mere:
Sank ei selv Naso's Mand i Pontus hen?
Det være lykkelige Skaldes Vre,
At synge Musers Ven.

For ham skal mine stille Taarer glide.
Jeg denne simple Gravskrivt sætter:
Stor var han, stor ved Roses Side,
Og Rose æred' ham.

Kahbek.

Til

Til Jomfrue Frølich i hendes
Sygdom.

Dig — vi saa ofte skuede, at segne
 I Døden, Smertens Afsnagt villig hen;
 Med roelig Skræk vi Dido saae at
 blegne,

Ehi Kion, som Rosen, leved' Du igien.

Dig, ædle Pige! Kionsomm' vi
 beklage;

De Taarer, Du saa tidt fremlokkede,
 Vi skyldte Dig. Ak! Dine Smær-
 ters Dage

Var ei den Løn, vi Dig tilbedede.

Din Smil — Alt Handling var,
 Dit Blik var Stemme;
 Du Folkets Lyst! Blot ved at skue Dig
 En

En Slave kunde sine Lænker glemme,
Og drømme, han var frie og lykkelig.

Rast i Din Haand, skönt fremmed
for Dit Hierte
Var Dolken; Helten skalv — Som
Skyens Piiil,
Du sank; og om, forsonlig i Din
Smerte,
I Døden selv Din Hævn var Amors
Smil.

O Frølich! Onsker Dig tilbagekalde:
I Alt vær Rosen lig, kuns ei som den,
Saa kort fortrylle og saa tidlig falde;
Vor yndte fieldne Skionne bliv igien!

C. A. Zvid.

I An-

I Anledning af Mad. Preislers
Medallion, forfærdiget af
Hr. Zuschlag.

Skion, som Hun er, som Mesterstykke,
Fra Skaberhaanden kom Hun anden
gang.

Hvo yndte Preislers Spil og Sang,
Dg ei beundrend' skionner Konstens
Lykke:

At stor, som Hun, paa Banen viiste sig,
Hun Zuschlags Frafskatane er saa lig.

C. A. Zvid.

Til

Til Jfr. Astrup, da hun den 15.
Novbr. 1784 spille Lindanes Rolle
i Skotlænderinden.

Hvo saae vel Astrups Spil, og maatte
ikke føle
Det Dime, Rørende, og tabe sig
deri! —
Hvor blødt — hvor mildt er Spil og
Tale og Gebærder!
Hvor rigtigt anbragt er hvert Konstens
fine Træk!

Du rører ved Dit Spil hver sø-
lende Tilskuer,
Og presser — ved Din Graad — ham
til at græde med. —
Han

Han sielfølt seer Din Konst — Dig selv
— Du ædle Pige! —
Og — over svage Klap — han hædrer
Dig derfor!

Borup.

Bed

Bed Moses' Grav, den 4.
Novbr. 1784.

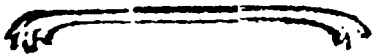
Er Melpomene død ved hendes Ynd-
 lings Savn?
 Og vajer Sørge = Elør fra Heliconets
 Toppe,
 Mens alle Muserne sig holde taus der
 oppe,
 Og ingen styrker mig, som klynker ved
 hans Navn?
 Ved hans, hvis fiendne Noes i Norden
 straalte frem
 I al sin Middags = Glands-, og Vardens
 Syn forblinder,
 Og lyser over os, nu, da han selv for-
 svinder

Paa

 Paa Livets Skueplads, og gaaer til
 Seraphs Hiem. —
 Han gif, og Salighed lød fra hans
 Svanesang,
 Mens Nygtet bredte ud de sørgelige
 Binger,
 Og hylende sig mod Thalia's Tempel
 svinger,
 Hvor alle ønske sig vor store Kofes
 Rang.

Christian Herz.

Til Roses Skygge.

At prise Dig forbød mig Melpomene:

”Tie,” sagde hun, ”til du blir stor,
som Han!

”Hans Minde kun en Orpheus hædre
kan,

”Hvis Konst, som hans, endog kan
røre Stene. —”

Jeg altsaa tier evig, store Mand!
Dg frygter — at jeg tier ei allene.

Baggesen.

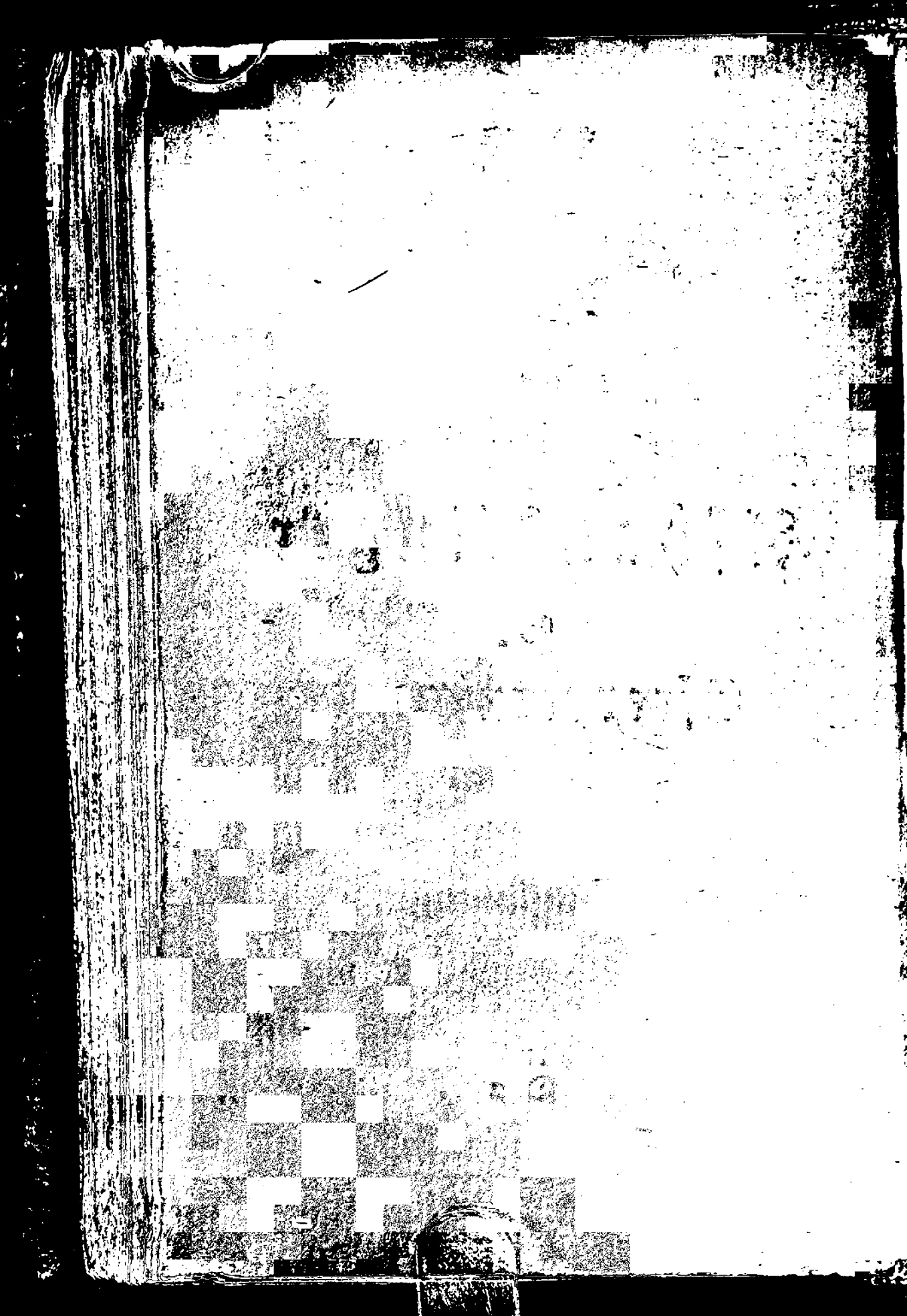

Afhand.

Afhandlinger

og

Efterretninger.

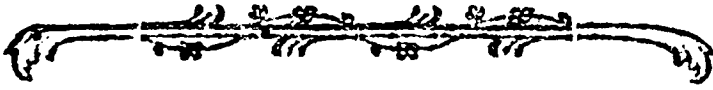

Mad: Clemens del. et Sc.

*Vox, NANNA ROSING! er hvert
Hjerte i din Haand!
Din Fld er Evalds Fld, din
Aand som Lessings Aand!
Rahbek.*

Beaumarchais
F o r s ø g
over
det alvorlige Skuespil (*).

Jeg har ikke den Fortieneste, at
være Forfatter. Tid og Talen-
ter, begge Dele have manglet mig til
at blive det. Men det er omtrent otte
Aar siden jeg morede mig med at ned-
skrive nogle Ideer over det alvorlige

D 3 .. Dra:

(*) Denne Afhandling er skrevet i Na-
set 1767.

Drama, eller en Mellemting imellem det heroiske Sørgespil og det lystige Skuespil. Af de forskjellige Fag i Litteraturen, blandt hvilke jeg havde Valget, at forsøge mine Kræfter, var dette maaskee det mindst vigtige; og just derfor gav jeg det Fortrinet. Jeg har stedse været alt for alvorlig beskæftiget til at søge andet, end en anstændig Tidsfordriv i Litteraturen. Neque semper artum tendit Apollo. Gennet behagede mig, det henrev mig; det varede ikke længe, førend jeg begyndte at føle, at jeg havde Uret i, at vilde overtale ved Fornuftslutninger i et Fag, hvor man blot maae overtale ved Følelse. Jeg ønskede da at fremsætte Exempler i Stedet for Regler. Et useilbarligt Middel til at gjøre Profelyter, naar man er lykkelig!

kelig! men som sætter den Ulykkelige, der stranded blot for den dobbelte Krænkelse, at forseile sit Maal, eller at blive latterlig, fordi han forlod sig for meget paa sine Kræfter.

Alt for hidsig efter at være i Stand til den sidste Bemærkning, forfattede jeg det Drama, som jeg nu lægger for Dagen. Miss Fanny, Miss Jenny, Miss Polly o. s. v. — yn-
dige Arbejder! Eugenie vilde upaatvivelig have vundet ved at have havt Eder til Mønster; men hun var til, førend I selv fik eders Tilværelse, uden hvilken man ikke kan tiene til Mønster for nogen. Jeg henviser Eders Forfattere til den lille spanske Fortælling om Greven af Belfor i Haltesanden. Det var Kilden, hvor jeg søgte min

Idee. Den ringe Fordeel, jeg har havt deraf, vil kun efterlade en ringe Fortrydelse hos dem, at de ikke have fundet været mig nyttige i noget.

Plancus Forsærdigelse, dette hastige Arbeide, hvor man blot gjør Udfæstet til de grove Dele, henviser til Situationerne, gjør det første Anlæg til Karaktererne, gik for sig med Sver, og svækkede ikke mit Mod. Men da Emnet skulde tilskieres, udvides, sættes i Arbeide, var min Inderbildningskraft bleven fæstet ved at udføre enhver enkelt Deel for sig; den indsaae Baneskeligheden, blev forsærdet over sit Foretagende, og forlod baade Drama og Afhandling. Ligerviis som et Barn, der affræffes ved de Bestræbelser, som det har anvendt for at stiele den ale
for

for høit hængende Frugt, forbittres, og ender med at trøste sig selv ved at plukke Blomster ved Foden af Træet, saaledes kom en Sang eller nogle Vers til Themire mig til at glemme den Umage, jeg forgieves havde gjort mig.

Kort Tid efter udgav Diderot sit Stykke: Faderen. Denne Digters Genie, det stærke, den mandige og kraftfulde Tone i hans Arbeide, burde have revet Penselen af min Haand; men den af ham nylig banede Vej havde saa mange Yndigheder for mig, at jeg raadsførte mig mindre med min Afmagt end min Smag. Jeg tog fat paa mit Drama med ny Iver. Jeg lagde den sidste Haand derpaa, og overgav det siden til Skuespillerne. Saaledes gøres Barnet halestarrigt, naar

det undertiden ved et Menneskes Hielp
erholder den Frugt, det ønskede sig.
Uyffelig, om det ved Smagen ikke fin-
der den fuld af Væeskhed! Saaledes
er Tildragelsen med mit Stykke.

Nu, da det er opført, vil jeg un-
dersøge al den Skrigen og de Kritiker,
det har givet Anledning til; men jeg
vil ikke høre uden de, som egentlig
vedgaae det Slags Skuespil, jeg har
fundet Behag at arbejde udi, fordi det
er den eeneste Sætning, som for nær-
værende Tid kan interessere Publikum.
Jeg paalægger mig for stedse Taushed
i Hensigt til Personaliteter. Jam do-
lor in morem venit meus. (Ovid.)
Jeg vil ogsaa lade alt det være ube-
svaret, som man har sagt om Arbej-
det; overbeviist om, at den største
Væ,

Ere, man har fundet bevise det, efter
 den: at have fundet Behag i det paa
 Skuepladsen, er den: ikke at have fun-
 det det uværdigt til al Kritik.

Man maae for alting ikke troe, at
 jeg her pryder mig med en falsk Beske-
 denhed. Min Koldsindighed ved den
 strenge Recension over den første Fore-
 stilling af mit Stykke, kom hverken af
 Egegyldighed eller Hovmod; den var
 Frugten af en Dom, som forekom mig
 reen og uden Svar. Naar Kritiken
 er grundet, har jo Arbeidet ikke kun-
 net undgaae den; her er ikke Tilfældet
 at besvære mig over den, men at for-
 bedre det til Behag for Recensenterne,
 eller aldeles at forlade det. Dersom
 hemmelig Avind ophidser nogen imod
 mig, saa har jeg trende Beværgaarsager

tit Nølighed, i Stedet for een. Havde jeg vel gjort det mindre godt, om jeg til Betsning havde stoppet Munden paa Misundelse? Og kunde jeg smigret mig med, at gjøre den vaabenløs, ifald jeg havde gjort det bedre?

Jeg har seet Folk, som for Alvor ere blevne vrede, fordi de have seet, at det alvorlige Skuespil fik Tilhængere. "Et tvetydigt Sprog, siger de, som man ikke veed hvad er. Hvad er et Stykke, hvori der ikke er et Ord at lee af, hvor fem dødelige Akters slæbende Prosa, uden komisk Salt, uden Lærdomme, uden Karakter, holder os fast ved Snoren af en romanagtig Tildragelse, som i Almindelighed ikke har mere Sandsynlighed end Virkelighed? Er det ikke
"at

" at aabne Døren for alt for stor Fri-
 " hed, og at fremme Lædighed, naar
 " sige Arbejder taales? Letheden at
 " gjøre Prosa vil give vore unge Men-
 " nesker Lede for det møjsommelige Ar-
 " bejde, at gjøre Vers, og vor Skue-
 " plads vil snart forfalde til det Bar-
 " barie, fra hvilket vore Poeter have
 " havt megen Nøie at uddrage det.
 " Det er ikke fordi, at jo nogle af dem
 " have rørt mig, jeg veed ikke selv
 " hvorledes, men det er fordi det vilde
 " være affkyeligt, om sige et Sags fandt
 " Bifald. Foruden, at det aldeles
 " ikke er passende med vor Nation; en-
 " hver veed, hvad de berømte Digtere,
 " hvis Meeninger have Vægt, har
 " tænkt derom. De have erklæret det
 " for et Sags, der ligesaavel er misbilli-
 " get af Melpomene, som af Thalia.

” Vør man skabe en ny Musa til at
 ” presidere paa det gemeene Cothurnus?
 ” eller det Romiske, som gaae paa Styl-
 ” ter? Tragikomedie, borgerlige Sør-
 ” gespil, rørende Komedie, man veed
 ” ikke hvad Navn man skal give disse
 ” Uhyrer af Produktioner! og at en
 ” ussel Forfatter ikke kommer og gjør
 ” sig til af Publici vægelsindede Bifald,
 ” som er Skuespillerens billige Beløn-
 ” ning for hans Arbeide og Talent. —
 ” Publikum — og hvad er vel Publi-
 ” lum? Saasnart dette Mangfoldig-
 ” heds Væsen skilles ad, saasnart Par-
 ” terne adspredes, hvad bliver da til-
 ” bage til Grundvold for den alminde-
 ” lige Dom, uden den af ethvert enkelt
 ” Væsen, hvor de mere oplyste har en
 ” naturlig Indflydelse paa de andre,
 ” og tidlig eller sildig leder dem til
 ” at

” at være af Meening med sig? Hvoraf
 ” man seer: at man skal forlade sig paa
 ” det mindre Maltals Dom, og ikke
 ” paa Mængdens.”

Det er nok. Lad os forsøge at
 svare paa den Flod af Indvendinger,
 som jeg, ved at fremsætte dem, hver-
 ken har taget fra eller lagt til. Lad
 os, ved at forsvare disse Rettigheder,
 begynde med at gjøre os vor Dommer
 bevaagen. I hvad endog Konstdom-
 merne sige, saa er det forsamlede Pu-
 blikum derfor ikke mindre eene Dom-
 mer over de Arbeider, som ere bestemte
 til at fornye det; de ere samme alle
 lige meget underkastet. Og at vilde
 standse Geniets Kræfter, i det samme
 skaber et nyt Slags Skuespil, eller
 udvider eet, der alt er bekiendt, er en
 For-

Formastelse imod dets Rættigheder, og et Foretagende mod dets Forlystelser. Jeg er eenig i, at en vanskelig Sandhed bliver snarere udfunden, bedre fattet, fornuftigere bedømt af et lidet Antal oplyste Personer, end af den stœiende Mængde, da denne Sandhed uden dette ellers ikke burde kaldes vanskelig; men Smagens, Følelsernes og Virkningernes Formaal, med eet Ord Skuespillene, som aldrig antages uden i Følge det mægtige og hastige Indtryk, de virke paa Tilskuerne, bør de dømmes efter de samme Regler? Saasnart der er mindre Spørgsmaal, om nøie at undersøge og prøve, end at føle, fornøie sig, eller at blive rørt, er det da ikke lige saa voveligt at paa-
staae, at et rørt Publikums Dom er en falsk og vrang Dom, som det
vilde

vilde være at fordre, at et Slags Skuespil, hvorved hele Nationer have været heftig bevægede, og som ligesuld behagede samme, ikke skulde have den Grad af indvortes Værd, som var passende for Nationen? Af hvad Bægt vil ikke adskillige Forfatteres Satirer over det alvorlige Drama være, mod Publici Smag, fornemmelig da deres Løier bagvaskte de behageligste Arbeider, som i det Slags ere komne for Dagen. End videre maae de være paalidelige, thi Spottens lette og spørgende Baa- ben have aldrig gjort Udslaget i Sagen; den er blot tienlig til at sætte dem sammen, og i det høieste tilladt imod de feige Fiender, som forskandse sig bag Dyrger af Autoriteter, og nægte at binde an med Bederyparten paa plat Jord. Den kan endog være tien-

tienlig for Skisnaanderne i vore Selskaber, som kun betragte Overfladen af hvad de bedømme, og ere ligesom det flyvende Corps, eller som Litteraturens forlorne Sønner. Men, ved en besynderlig Omvæltning: de alvorlige Forfattere spørge, og Folk af den galante Verden anstiller Undersøgelser. Imod det alvorlige Skuespil hører jeg allevegne anføre store Ord, at fremsætte Kristes, de Gamle, Digteteksten, Brugen paa Skuepladsen, Reglerne, og fremfor alting Reglerne, denne evige Samlingsplads for Kritikken, denne Fugleræe for Hverdags-Genier. I hvad Fag har man seet Reglerne frembringe Mesterstykker? Er det ikke tværtimod de store Mønstere, som have tient til Grundvold for disse Regler, hvilke man, ved at forandre

Tin-

Tingens Orden, vil lægge i Veien for
 Genierne? Havde Menneskene vel no-
 gensinde gjort Fremgang i Konster og
 Videnskaber, om de slavisk havde baa-
 ret Agt for de bedrægelige Grændser,
 deres Forgængere havde foreskrevet dem?
 Den nye Verden havde endnu været et
 Intet for os, hvis ikke den dristige
 Genuciske Søemand havde traadt de
 lige saa vænagtige som hovmodige Mei-
 disse Koloners nec plus ultra under
 Fødder. Det nysgjerrige, utaalmo-
 dige Genie, som altid er indeklemt i
 den Cirkel af Kundskab, det alt har
 erhvervet sig, formoder noget mere
 end det, man alt veed. Foruroliget
 af de Følelser, som det drives af, pi-
 ner det sig, det virker og vover;
 bryder omsider Fordommens Grændser,
 og svinger sig langt ud over det be-
 fiendte

kiendte Grændsefiel. Undertiden forvilder det sig, men det ser det allene, der lyser langt fra, som et Tjyrtaarn i Muelighedernes Nat, og som man gjør sig Umage for at følge. Det har giort et Kiempeskridt, og Konsten har udvidet sig — — Lad os standse her. Det gielder her ikke om at trættes med Heftrighed, men med Koldsindighed nøiagtig at undersøge. Lad os da forvandle en Qvæstion, som aldrig har været rigtig fremsat, i meget jevne Talemaader. For at bringe den for Fornuftens Domstol, saa hør, hvorledes jeg vil forebringe den.

Er det tilladt at interessere et heelt Folk paa Skuepladsen, og at faae dets Taarer til at rinde ved en Tildragelse, en saadan, forudsat som sandsfærdig,
der

der er foregaaet for dets Dine blandt dets Medborgere? Den vil aldrig kunde seile at gjøre Virkning paa det, thi det er Biemedet for det anstændige og alvorlige Skuespil. Dersom nogen er barbarisk og classisk nok til at besvare det Benægtende, saa maae man spørge ham: om det, hvad han forstaaer ved det Ord Drama eller Theaterstykke, om det ikke er et troeværdigt Billede af Menneskets Handlinger? Man maae læse Richardsons Romaner for ham, som ere sande Dramer, ligesom og et Drama er Slutningen og det meest interessante Dieblik i enhver Roman. Man maae, hvis han er uvidende derom, betyde ham, at adskillige Scener i Den forlorne Son, hele Marianne, Melanide, Genie, Faderen, Skotlænderinden, Philosophen
uden

uden selv at vide det, have alt kundgiort, hvad for Skønheder det alvorlige Skuespil er i Stand til at modtage, og have vandt os til at finde Behag i et rørende Malerie af huuslige Uheld, som har saa meget mere Magt over vore Hjertes, da det synes at true os nær ved. En Virkning, som man aldrig i lige Grad kan haabe, af alle de store Tableauxer i det heroiske Sørgeespil.

Førend jeg gaar videre, saa bekiendtgjør jeg, at hvad der endnu er tilbage for mig at sige, kommer aldeles ikke vore tragiske Digtere ved. De vilde ligesuld have Skinnet frem i ethvert andet Fag; Geniet fødes af sig selv, det skylder Minnet intet, det anvender sig paa alting. Jeg skriver
en

en Afhandling om Grunden af Tingene, og bærer Erbødighed for Digtternes Fortienester. Jeg sammenligner Fagene, og undersøger ikke Talenterne. Her er altsaa min Sætning.

Det er det alvorlige Skuespils Natur, at virke en stærkere Lidelse og en mere umiddelbar Moralitet i os, end det heroiske Sørgeespil, og mere grundigere end Lystspillet; ellers ere de i alting lige.

Jeg hører alt tusinde Stemmer udbryde imod den Ugudelige; men jeg udbeder mig den Naade, at man vil høre mig, førend man sætter mig i Band. Disse Tanker ere alt for nye, at de ikke kunde trænge til at udvikles næiere.

J Sør:

I Sørgeespillet hos de Gamle er en ufrivillig Foragt imod deres Guder, den Følelse, jeg opfyldes af ved Synet af de Lidelser, et uskyldigt Offer overvældes med. Oedipe, Jocaste, Phedre, Ariane, Philoctete, Oreste og mange flere, indskyder mig mindre Deeltagelse, end Gysen. Hengivne og lidende Bøfener! I Gudernes blinde Instrument i deres Brede og Fantasier! jeg forstrækkes meget mere end jeg bevæges ved deres Skiebne. Alting er overspændt i disse Dramer: de tøiløse Passioner, de bestandige uhyre Laster, ere lige saa langt fra Naturen, som uhorste i vores Sæder; man kan ikke gaae der uden paa nedstyrtede Palsladser, igiennem Floder af Blod, paa Dyrger af døde Legemer, og man kommer ikke til Udviklingen uden ved Gift, Drab,

Drab, Blodskam, eller ved Fader- og Moder-mord. De Taarer, man undertiden sælder derved, ere mæsifommelige, sieldene og brændende; de rynke Panden længe sørend de flyde. Der hører Kræfter til, at bringe os saavidt; og en ypperlig Digers hele Genie er neppe tilstrækkelig dertil.

Desuden opvækker Skiebne's uundgaaelige Stød ingen Slags Morale for Forstanden. Naar man ikke kan andet end skielve og tie, er det værste da ikke at gjøre Reflektioner? Der-som man vil uddrage en Moral af det Slags Skuespil, saa vilde den være afføelig, og lede ligesaa mange Sieler til Laster, hvilke vilde bruge en uhykkelig Skiebne til Undskyldning; saaledes som den og vilde berøve os Modet at
 E vandre

vandre Dydens Veie, hvis Bestræbelse i Følge dette System ikke er Borgen for nogen Ting. Dersom der ikke er Dyd til uden Offer, saa er der heller intet Offer, uden Haab om Belønning. Alt troe paa ulykkelig Skiebne, fornædtrer Mennesket, og berøver det dets Frihed, uden hvilken der er ingen Moralitet i dets Handlinger.

Lad os fra en anden Side betragte: hvad Slags Deeltagelse disse Helte og Konger opvække hos os i det heroiske Særgespil, og man vil maaskee snart blive vaer, at disse store Hændelser, disse hovmodige Personer, som det forestiller os, ere ikke uden Snarer, opstillede for vor Egenkierlighed, hvori Hjertetielden lader sig fange. Det er vor Forsængelighed, som finder sin
Dæg-

Regning ved, at have Deel i et stort Hof's Hemmeligheder; at have Udgang i et Statsraad, der skal give Staten en anden Form; at trænge ind i en Dronnings Kabinet, hvis Beskuelse paa Tronen neppe vilde være os tilladt. Vi finde Behag i, at troe os at være en ulykkelig Prindses Fortrolige, fordi hans Kummer, Taarer og Svagheder synes at nærme hans Stand til vores, eller og trøster os over hans Højhed; uden at merke det søger enhver af os at udvide sin Sphære, og vor Hovmod føder sig med den Fornøielse, at kunde paa Skuepladsen bedømme disse Verdens Beherskere, som ellers kan træde os under Fødder. Mennesket be- drager sig selv mere, end det tænker; det viseste brystet sig som oftest af de Midler, som det vilde have rødmæ-

ved, dersom det havde prøvet dem bedre. Men dersom vore Hjerter føle noget ved den Deel, vi tage i Sørge-
spillet's Personer, saa er det mere fordi de ere Mennesker og ulykkelige, end fordi de ere Helte og Konger. Er det Dronningen af Messina, som rører mig i Merope? Nei! det er Egistes Moder. Blot Naturen har Rættigheder i vore Hjerter.

Dersom Skuepladsen er et troesværdigt Malerie af det, som foregaaer i Verden, saa er den Deeltagelse, den opvækker hos os, en nødvendig Overeensstemmelse med vores Maade at betragte de virkelige Objekter. Jeg seer, at en stor Fyrste ved hældige Gierninger, som ere overvældede med Ære og glimrende af Lykke, opvækker meget ofte

ofte ikke andet hos os end Beundringens kolde Følelse, som er meget fremmet for vort Hierte. Vi føle maaffee aldrig saa vel, hvor tier han er os, førend han geraader i nogen Slags Ulykke. Dette Sværmerie, som er saa rørende hos et Folk, og som er de gode Kongers Berømmelse og Belønning, bemestrer sig ikke samme, førend i det Dieblif, det seer ham ulykkelig, eller det frygter for at miste ham. Da er dets Medlidenhed med det lidende Menneſke en saa sand, saa grundet Følelse, at man kunde ſige, at det viſer ſig erkiendtlig mod en lykkelig Monark. Hiertets ſande Deeltagelse, dets ſande Forhold er dog ſtedſe ſom Menneſke mod Menneſke, og ikke ſom Menneſke mod en Konge. Derfor er det ogſaa langt fra, at en glimrende Rang

forøger den Deel, jeg tager i de tragiske Personer; den tvertimod skader dem. Jo mere det Menneskes Stand, som lider, nærmer sig til min, jo mere Indtryk gjør dets Ulykke paa min Siel. "Var det ikke at ønske, siger J. J. Rousseau, at vore ypperlige Digttere vilde værdige os at nedstige fra deres vedvarende Høihed, og undertiden røre os ved den lidende Menneskelighed; men af Frygt for, at vi kunns have Medlidenhed med ulykkelige Helte, saa vilde vi aldrig kunde have nogen for noget andet Menneske."

Hvad kommer Athenens og Roms Revolutioner mig ved: jeg, som er en fredelig Undersaat i et Monarkie i det 18de Sekulo? Hvad sand Deel kan jeg tage i en Tyrans Død fra Nelepon-

Ioponnesa, ved Offringen af et ungt
 Menneſke i Nulidien? Der er intet
 for mig at ſee i alt dette; ingen Sæ-
 delære, ſom paſſer ſig for mig. Thi
 hvad er Sædelære? Det er det nyt-
 tige Udſlag af perſonlig Anvendelſe, af
 de Betragtninger, en Tildragelſe af-
 tvinger os. Hvad er Deeltagelſe?
 Det er den ufrievillige Følelſe, ved
 hvilken vi anvende denne Tildragelſe
 paa os: en Følelſe, ſom midt i den
 Lidendes Forfatning ſætter os i hans
 Sted. En Lignelſe, ſom jeg tilfæl-
 digviis har taget af Naturen, vil gjøre
 min Tanke mere fattelig for alle og
 enhver. Hvorfor foruroeliger Eſter-
 retningen om Jordskielvet, ſom opſlu-
 gede Lima og dets Indbyggere, mig,
 der er 2000 Mile borte, da Eſterret-
 ningen om det juridiſke Mord, ſom

blev begaaet mod Carl I. i London, kun
gør mig forbittret? Det er fordi
Biscanen, som har aabnet sig i Peru,
kunde gøre sit Udbrud i Paris, begrave
mig under dens Ruiner, og som maa-
ske endnu truer mig; da der derimod
aldrig kan vederfares mig noget, som
aldeles kan have Lighed med Kongen af
Engellands uhorste Ulykke. Denne Fø-
lelse er i alle Menneskers Hjertes; den
tiener til Konstens sikre Regler: at
der hverken er Sædelære eller Fornøielse
paa Skuepladsen, uden at det drama-
tiske Gemne har nogen Overeensstem-
melse med os. Det er altsaa en af-
giort Sag, at det heroiske Sørgeespil
ikke rører os uden i Hensigt hvor det
nærmer sig til det alvorlige Skuespil,
hvori der skildres Mennesker, og ikke
Konger; og at de Gemner, som Sør-
gespillet

gespillet udfører i Handling, er saa langt fra vore Sæder, og Personerne saa fremmede for vor borgerlige Indretning, og hvori Interessen er mindre gennemtrængende, Moralen mindre direkte, mere frugtesløs, ofte aldeles ingen og tabt for os, med mindre den skulde tiene os til Trøst over vor Ningshed, ved at vise os, at de store Laster og de store Ulykker falde i Almindelighed i deres Lod, som give sig af med at regiere Verden.

Efter hvad man har læst, troer jeg ikke, jeg behøver at bevise, at der er mere Interesse i det alvorlige Skuespil, end i et lystigt Stykke. Hele Verden veed, at de værende Gæmner rører os mere, end de lystige, skjønt de have lige Grad af Fortieneste. Der staaer

blot tilbage at udvikle Marsagerne til de ligesaa varige som naturlige Virkninger, og at undersøge det moralske Niemed ved Sammenligningen af disse tvende Sag.

Den lette Munterhed gjør os sandse-
løs; den trækker Sielen, paa en vis
Maade, uden for os selv, og udbreder
den rundt omkring os. Man leer al-
drig bedre, end i Selskab. Men der-
som Skilderiet af det Latterlige for et
Dieblik fornøier Tilskuernes Forstand,
saa lærer Erfarenhed os, at den Latter,
som et bidende Træk opvækker hos os,
døer aldeles med sit Slagtoffer, uden
engang nogenfinde at falde tilbage paa
vore Hjertes. Egenkierlighed, som er
omhyggelig for at adsprede sig, for
ikke at gjøre Anvendelsen paa sig, ta-
ger

ger Flugten i Anledning af Forsamlingens Støi, og benytter sig af den almindelige Tumult for at skaffe alt det af Veien, som kunde passe sig paa os i Epigramet. Hidindtil er det Onde ikke saa stort, naar man ikke har giort andet, end givet en Pedant, en sød Herre, en Rokette, en Sværmer, en Dosmer, en Marionette, med et Ord alle de latterlige Daarligheder, som forekomme i det daglige Liv, til Priis for den offentlige Latter. Men er den Spot, som straffer dem, da Baaben, hvormed man bør angribe Lasterne? Er det ved at spørge, man troer at kunde standse dem? Nei! man forfejler ikke allene sit Maal, men man gjør tvertimod det Modsatte af hvad man havde foresat sig. Vi see, at det hændes i de fleste lystige Stykker; til Skam

for Moralen seer Tilskuerne sig stedse indtaget af Skielmen, som bedrager den skikkelige Mand, fordi den sidste altid er mindre moersom end den første. Men dersom de lystige Scener har henværet mig et Dieblik, saa trækker jeg mig snart beskæmmet tilbage, at jeg har ladet mig fange ved Bittigheder, eller Theaterspil, og er misfornøiet med Forfatteren, med Stykket og mig selv. Moraliteten er da, lidet eller intet, grundet i de lystige Stykker, eller ogsaa omvendt af hvad den burde være paa Skuepladsen.

Saaledes er ikke Virkningen af det rørende Drama, som er taget af vore Sæder. Dersom den larmende Latter er Eftertænksohmheds Fiende, saa er Medlidenhed tvertimod taus; den bringer

ger os til at samle vore Tanker, og givr os frie fra alting. Den, som græder ved Skuespillet, er allene, og jo mere han føler, jo mere Behag finder han i at græde, og fornemmelig ved Stykker af det alvorlige og anstændige Slags, som sætter Hjertet i Bevægelse, ved Midler, som ere saa sande, saa naturlige. Ofte midt i en behagelig Scene kommer en angennem Bevægelse Taarene til at trille ned af Kinderne, som løbe ud i de Træk, som en behagelig Smil foraarsager, og afmaalder Medlidenhed og Glæde i Ansigtet. En saa rørende Strid, er den ikke den skønneste Seier for Konsten, og den behageligste Tilstand for en følsom Siel, som befinder sig i samme?

Medlidenhed har end ydermere det moralske Fortrin for Latteren, at den

ikke udbreder sig paa noget Objekt, uden tilligemed at have Indflydelse paa os ved en mægtig Modvirkning.

Et Skilderie af en agtbar Mands Ulykke rører Hjertet, aabner det lidt efter lidt, bemægtiger sig samme, og tvinger det snart til at undersøge sig selv. Naar jeg seer Dyden forfølges, at blive et Offer for Ondskab, men at den endogsaa midt i Ulykken stedse er skøn, stedse roesværdig, og har Fortrinet for alting, da er det alvorlige Skuespils Virkning ikke tvetydigt; det er allene i det, jeg tager Deel. Og hvis jeg ikke selv er lykkelig, om nedrig Misundelse giver sig Umage for at sværte mig, hvis den angriber min Person, min Ære eller min Velfærd, hvor stor Behag finder jeg da ikke i dette

dette Slags Skuespil! og hvilke skinnende Lærdomme kan jeg ikke drage deraf! Men det leder mig naturligtvis dertil. Da jeg ikke tager Deel, uden i det den Ulykkelige ubillig lider, saa undersøger jeg, om jeg ved Letsindighed i Karakteren, paa Mangel af god Opførsel, en overspændt Egerriighed o. s. v. har tiltrukket mig det Had, som følger mig, og min Beslutning bliver vist at søge at forbedre mig; altsaa gaaer jeg ædlere ud af Skuespillet, end jeg var, da jeg gik derind, og det blot berved, at jeg er bleven bevæget.

Derfom den Fornærmelse, man gjør mig, er himmelraabende, og kommer mere af andres Sierninger, end af mine egne, saa vil det rørende Skuespils Sædelære endnu være behageligere
for

for mig. Jeg randsager mit Hierte med Fornøielse; og dersom jeg har opfyldt alle mine Pligter imod mine Medmennesker, har jeg været en god Paareørende, retskaffen Herre, velgiørende Ven, retfærdig Mand og nyttig Vorgeser, saa trøster den indvortes Følelse mig over andres Fornærmelse; og jeg vil ømmelig elske et Skuespil, som haver paamindet mig, at jeg, ved at øve Dyden, kan uddrage den største Behagelighed, en viis Mand kan gjøre Fordring paa: denne, at være fornøiet med sig selv; og jeg gaaer derhen igien for at græde med Lyst ved Skilderiet af den forfulgte Uskyldighed og Dyd.

Dersom min Stilling i Livet er saa lykkelig, at det værende Skuespil ikke tilbyder mig nogen Slags personlig

lig Anvendelse, hvilket ellers er meget
 fiendt, saa bliver Moralen min Søl-
 somhed allene til Deel, og jeg er til-
 freds med mig selv, at jeg har været i
 Stand til at blive rørt ved Ulykker,
 som hverken kan true eller ramme mig.
 Det overtlyder mig om, at min Siel
 er god, og at den ikke er uvillig til
 godgørende Dyders Udøvelse. Jeg
 forlader Skuepladsen ligesaa tilfreds,
 rørt og fornøjet med den, som med
 mig selv.

Endskiønt disse Numærkninger i sig
 selv ere sande, saa henvender jeg mig
 ikke til alle og enhver uden Forskiel
 med dem. Den, som frygter for at
 græde, som sætter sig imod at blive
 rørt, er lastefuld i Hjertet, eller ogsaa
 har vigtige Aarsager til, ikke at gaae
 ind

ind i det, for at gjøre Regnskab med sig selv. Det er ikke til ham, jeg taler; han er uvedkommende for alt, hvad jeg nylig har sagt. Jeg taler til det følsomme Menneske, som det ofte er hændet, at det har maattet gaae bort, naar det rørende Skuespil har været til Ende. Jeg henvender mig til den, der foretrækker den nyttige og behagelige Fornemmelse, som Skuespillet har foraarsaget hos ham, for det forskellige Spøg i Esterstykket, som, naar Dækket er faldet, ikke efterlader sig det ringeste i Hjertet.

Hvad mig angaaer, saasnart et tragisk Gemne har vort mig heftig, saa beskæftiger min Siel sig dermed, paa en behagelig Maade, i den Mellemtid

lemtid imellem begge Stykkerne (*),
 og jeg føler længe, at det er mig imod,
 at oppebie det andet. Det synes mig
 da, som mit Hierte lidt efter lidt til-
 lukker sig, ligesom en Blomst, der aab-
 ner sig ved Foraarets første Soel, luk-
 ker sig mod Aften ligesom Nattens
 Kulde følger paa Dagens Hede.

En hvis har paaستاet, at det al-
 vorlige Skuespil vilde have større Frem-
 gang i Provindserne, end i Paris,
 fordi, sagde han, at man der er bedre
 Menneſke, end her; og jo mere man
 er fordærvet, jo mindre Behag finder
 man i at blive rørt. Det er vist, at
 den, som giver sin Fader umyndig, ind-
 slutter sin Søn, lever i Uenighed med
 sin

(*) I Frankrige spilles ſtedſe et Hoved-
 ſtykke og et Eſterſtykke.

sin Kone, foragter sine fattige Slægtninge, som ikke holder af nogen, og som med faa Ord gjør en offentlig Profession af stette Sæder, han kan i dette Slags Skuespil ikke see uden en bitter Grettesættelse for sin Opførsel, en offentlig Vebreidelse for sin Haardhed; han maaz enten tage Flugten, eller forbedre sig: og det første passer sig stedse bedre for ham. Hans Ansigt vilde røbe ham, og hans Udfærd vilde anklage hans Samvittighed. *Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!* siger Ovidius. Og man kan ikke nægte, at disse Lyder gaae mere i Svang i Hovedstaden, end paa alle andre Steder. Men denne Betragtning er alt for nedslagende, at man skulde forfølge den videre. Jeg vil heller bruge min Dommers eget Argument imod ham selv;

selv; og den Lykke, Eugenie har giort, vil være mig til saa megen større Tjeneste, da dette saa svagt bearbejdede Stykke gjør sin Forfatter's Forstand mindre Ære, end hans Hjerte. Siden man, i Betragtning af Tænkemaaden og den anstændige Morale, har havt Overbærelse med Arbeidet, saa kan man deraf slutte, at Paris ikke viger Provindserne i Følsomhed; og hvad mig angaaer, saa troer jeg, at ifald de Laster, som falder min Recensent i Dine, synes mere almindelige, da kommer det af den store Mængde Mennesker, som ere forsamlede i denne By, og deraf, at Skuepladsen staaer høiere, hvorpaa de ere satte.

Man bebrejder det ædle og alvorlige Skuespil, at det mangler Kraft,
 Bar-

Varme, Styrke og komisk Salt; thi det latinske vis comica indbefatter alle disse Ting. Vi ville undersøge, om denne Vebredelse er grundet. Ethvert Objekt, som er alt for nyt til at fremstille sig selv som Regel, hvorefter det skal behandles, bedømmes ved Sammenligning med Objekter af samme Natur, men som ere mere bekiendte. Lad os anvende denne Methode paa nærværende Spørsmaal. Det alvorlige og værende Skuespil holder Middelvei imellem det heroiske Sørgeespil og det lystige Skuespil. Dersom jeg undersøger det fra den Side, hvor det opløfter sig til Sørgeespillet, saa spørger jeg: Kommer det theatraleske Væsens Varme og Styrke af dets borgerlige Tilstand? Eller har det sit Udspring af dets Karakter? Et Diekast paa
de

de Mønstere, hvormed Naturen forsyner den efterabende Kunst, lærer mig, at det Stærke i Karakteren hører ikke mere til Prindsen, end til Borgeren. Tre Mænd opstaaer midt i Rom, og deeler Verdens Herredømme imellem sig. Den første er nederdrægtig og feig: den anden er behiertet, fræk og grufom: den tredie er en listig Skielm, som plyndrer de andre. Men Octavius, Antonius og Lepido besteg Regjeringen med en Karakter, som eene bestemte det Forstikkelige i enhveres Skiebne, ved Nydelsen af deres fælles uretmæssige Besiddelse. Den enes Bellyst, saavel som den andens Boldsommelighed, og den sidste List, vilde ligesfuld have havt deres Virkning, hvis der ikke havde været andet imellem dem, end Deelingen af en privat Tre.

Ethvert

Enhvert Menneske er sig selv, forme-
delst sin Karakter, i Følge dets For-
fatning, hvorpaa dets Karakter har
megen Indflydelse, er det alt, hvad
Skiebnen vil; hvoraf følger, at det
alvorlige Drama, som forestiller Men-
nesker, der ere heftige rørte ved en
Tildragelse, er i Stand til at have
lige saa megen Kraft, Styrke og Høi-
hed, som det heroiske Sørgeespil, hvil-
ket ogsaa viser Mennesker, som ere
heftig rørte, kun at de ere af en høiere
Stand. Dersom jeg betragter det
ædle og alvorlige Drama fra den Side,
hvor det nærmer sig til det Komiske,
saa kan jeg ikke nægte, at vis comica
er et uundgaaeligt Middel i det sande
Skuespil. Men saa spørger jeg: hvor-
for man tillægger det alvorlige Slags
Skuespil Mangel paa Fyrighed, som,
em

om den var til, ikke kan reise sig af andet, end Forfatterens Ubchændighed? Efterdi at dette Slags Skuespil tager sine Personer af det Menneskes Liv, saavel som Lykspillet, hvor da de Karakterer, som samme tillægger dem i en Tildragelse, der volde Smerte eller Bredde, og hvor det gielder Liv og Ære, have mindre Styrke, komme frem med mindre Kraft, end naar disse Karakterer ere satte i Gang for at udvikle den mindre vigtige Deeltagelse; i simple Forviklinger, eller i Gemner, som blot ere komiske? Om ogsaa alle de Dramer, jeg i det foregaaende har nævnet, manglede komisk Styrke, hvilket jeg er langt fra at troe; om endog Eugénie selv, som jeg neppe tør tale om, efter at have anført alle disse Monstere, var endnu mattere, saa burde

Quæstionen ikke gaae løs uden paa Forfatterens mere eller mindre Duelighed, og aldrig paa et Slags Skuespil, som af sin Natur er det mindst svulstige, men det kraftfuldeste af alle. Saaledes som det og vilde være meget uforfigtigt at tale ilde om Epopéen, om end Iliaden og Henriaden aldrig havde været til, og om vi end ikke havde andre at fremsætte til Exempel, end Clovis eller la Pucelle, (jeg mener Chapellaines).

Her opstaaer et andet Spørgsmaal, hvorover jeg vil sige min Meening med saa megen større Frihed, da det ikke er opkastet som en Indvending imod det Slags Skuespil, jeg forsvarer. Man spørger: om det alvorlige Drama, eller det borgerlige Sørgeespil,
bør

bør skrives paa Vers eller Prosa? Af dette Spørgsmaal seer jeg alt, at det ikke er ligegyldigt, hvad enten det skrives paa den ene eller den anden Maade; og det er meget. Men det er ikke muligt, i denne Henseende at anvende den analogiske Methode, saaledes som ved det foregaaende; her fattes al Aarsag til Fortrin, de undtagne, som kunde uddrages af Tingens Natur selv. Lad os med Omhyggelighed fremsætte dem. Houdart de la Mothe, skjønt han er uvedkommende i dette Spørgsmaal, saa vil han dog ikke mindre tiene til at udbrede et stort Lys over samme. Det ulykkelige Forsøg, han gjorde med sin Prosa i Oedipe, henriver mange opvakte Hoveder, og bringer dem til at bestemme sig til Fordeel for Versene. Paa den anden Side bestemmer Diderot

fig, i sit uforlignelige Værk over den dramatiske Kunst, for Prosa; men blot af Tilbøielighed, og uden at undersøge Aarsagerne, hvorfor han giver den Fortvænet. Bersenes Tilhængere have i la Mothes Sag ogsaa dømt efter Tilbøielighed; de have begge Ret, fordi de ere eenige i Hovedsagen. Det er kun paa Mangel af Forklaring, de synes at vige fra hinanden; og denne skinbarlige Modsetning er netop det, som dømmer Spørgsmaalet.

Efterdi la Mothe vilde nærme sit Sprog til Naturens, saa burde han ikke valgt det sørgelige Memne til sit Drama, i Tantalus's, eller Asters og Thyestes Familier. Disse heroiske og fabelagtige Tider, hvor man seer Helte og Guder at handle og blande sig

sig imellem hinanden, forstørrer Æm-
 net, som det forestiller, for vor Ind-
 bildningskraft, og leder os hen til det
 Mirakelagtige, for hvilket det pragt-
 fulde og afpassede Stavelsemaal, hvori
 det fuldkommen opløser sig, synes at
 være opfundet. Saaledes vilde Ho-
 mers Helte, som i Epopeen ere store
 og ypperlige, synes kiempeagtige i den
 historiske Prosa. Dens Sprog, som
 er alt for sand og os saa nær, er lige-
 som Billedhuggerens Værksted, hvor
 alting er collosalisk. Poesien er en
 sand Piedestal, som sætter disse uhyre
 Groupper i den Synspunkt, der er be-
 hageligst for Øiet. Og det er med det
 heroiske Sørgeespil, som med det episke
 Digt. Man havde altsaa Ret til at
 laste la Mothe, fordi han har affand-
 let Oedipe, dette heroiske Æmne, i et

lavt Sprog. Maaskee havde han begaaet en ikke mindre stor Feil imod Sandheden, Sandsynlighed og den gode Smag, om han havde indklædt en ulykkelig Tildragelse, som var hændet blandt vore Medborgere, i prægtige Vers. Thi i Følge Ariostes Regel for Poesien hedder det: *Comedia enim deteriores, Tragedia meliores quam nunc sunt, imitari conantur.* Dersom Sørgespillet skal forestille os Mennesket større, og Lystspillet mindre, end det er, og Esterlignelsen saavel i det ene som det andet Fag ikke er overensstemmende med den nøiagtigste Sandhed, saa har Sproget ikke nødig at være Naturens Forfrevter strængelig underkastet. Naar man lader den menneskelige Forstand gjøre saamange Skridt man vil mod det Overdrevne,

drevne, fra det Dieblif af, man engang har nedbrudt Grændsekiellet for det Naturlige, saa har Vinnet siden intet uden en poetisk Sandhed, eller en Sandhed, man er bleven enig om, og som magelig passer sig til alting. Derfor er det, at Sørgeespillet skrives med Hæld paa Vers, og Lystspillet paa den ene eller anden Maade uden Forfkiel. Men da det alvorlige Skuespil, som holder Middelveien mellem begge, nødvendig bør forestille os Mennesket, som det er, saa kan det ikke tillade sig den mindst ubetydelige Frihed mod Sproget, Sædernes eller Costumet hos de Personer, det bringer paa Skuepladsen. Men Sproget i Sørgeespillet, vil man sige, er meget forfkielligt fra Epopeens, mere jævnt, mindre overvældet med Metaphorer, og

kommer derfor Naturen nærmere, hvilket forhindrer, at det ikke kan anvendes med Hæld paa det alvorlige Skuespil. Det er vel talt. Gjør alleneſte endnu et Skridt til, og gjør ſaa ſamme Slutning ſom jeg: at jo mere Sproget nærmer ſig til Naturen, jo bedre paſſer det til Faget; det er det, ſom ganſke naturlig leder til at give Proſaen Fortrinet, og det er det, hvad Diderot har forſtaaet derunder. Altsaa, om Skueſpillernes Konſt beſtaaer deri, at komme mig til at glemme det Arbeide, Forfatteren har havt med at ſkrive ſit Værk paa Vers, ſaa havde det været lige ſaa godt, om han ikke havde gjort ſig den Umage, hvis hele Fortienefte beſtaaer i en overvunden Vanſkelighed; en Slags Skønhed, ſom maaskee gjør Talentet Vere, men ſom aldrig

aldrig kan interessere nogen til Fordeel for Arbeidet selv. At man imidlertid ikke taber af Sigte, at det er i Forhold til det alvorlige Skuespil, jeg raisonnerer saaledes. I fald jeg skrev et komisk Stykke, maaskee jeg da vilde føie Poesiens Yndigheder til Vemnets Munterhed. Dens mindre sande Kolorit, men mere glimrende end Prosaens, giver Arbeidet et Anseende af et riigt og blomstrende Parterre. Der som Bersenes Harmonie betager de stærke Steder lidt af det naturlige, saa opliver den til Erstatning de svage, og er i Særdeleshed passende til at forskjønne enkelte Dele i et Stykke uden Interesse. Jeg er den Person, som fører mig omkring paa en Spadseregang, meget forbunden, at han bringer mig til at beundre alle de Skønheder, der

pryde hans Hauge, og at han forhaler Tiden for min Fornøielse, ved Behageligheden i de enkelte og afvejlende Partier. Men den, som river mig fra min Rolighed, for at slæbe mig med sig paa en besværlig Bei; den, man berøver sin Kone, sin Datter, Ære og Gods, kan han fornøie sig underveis? Vi gaae kun for at komme derhen; dersom han opholder sig paa en besværlig Bei, dersom han lader mig merke, at han har mindre Trang, end jeg, til at komme ud af en gruelig Forlegenhed, som min Medlidenshed allene kommer mig til at tage Deel i, saa forlader jeg den Forrykte, eller jeg flyer en Barbar, der gjør sig tilgode med min Følsomhed.

Det

Det alvorlige Skuespil tillader alt-
 saa ikke uden en simpel Stil, uden
 Blomster, uden Prydelse; det bør
 hente sin Skønhed af Indholdet selv,
 af Tænnets Interesse og dets Gang.
 Da det er ligesaa vist, at Sørge-
 spillet's Lærdomme og Fier, Lystspillet's
 vittige Indfald og flagrende Vaand ere
 det aldeles Forbudne af Naturen; al-
 drig Læresætninger, med mindre de ud-
 føres i Handling. Dets Personer bør
 altid vise sig under saadan en Anførsel,
 at de neppe har nødig at tale, for at
 interessere. Dets sande Veltalenhed er
 den, som ligger i Situationerne; og
 den eeneste Kolorit, som kan tillades
 samme, er Sindslidelfernes levende,
 hurtige, ilende, afbrudte, forvirrede
 og sande Sprog, som er afvigende fra
 Stavelsemaalets Kompas og Rimets

Evang, to Ting, som Poeten med al sin Omhyggelighed ikke kan afværge at stikke frem i sit Drama, naar det er paa Vers. Paa det at det alvorlige Skuespil kan faae al den Sandhed, man kan have Ret til at fordre af det, bør Forfatterens første Diemed være, at forflytte mig saa langt fra Kouliiserne, at alt dette Spøg med Skuespillerne, Skuepladsens Udrustning, forsvinder for mine Dine; at Erindringen af alt dette ikke kan ramme mig en eeneste gang i hele Stykkets Gang. Er altsaa den første Virkning af en Samtale paa Niim, som ikke har anden Sandhed, end den, man er bleven eenig om, er det ikke at bringe mig paa Skuepladsen, og følgelig at tilintetgøre al den Illusion, man har paaftaaet at vilde gøre paa mig? Det

er

er i Vanderks Sahl (*), hvor jeg aldeles har tabt Preville og Brisard af Syne, for ikke at see uden Anton og hans fortræffelige Herre, og blev virkelig bevæget med dem. Troer de, det samme var hæudet mig, om de havde fremsagt Vers for mig? Nei! jeg vilde ikke allene have fundet Skuespillerne igien i Personerne, men det, som endnu er værre, jeg vilde i ethvert Vers have bleven Forfatteren vaer i Skuespillerne. Og da vilde den kostelige Sandhed i dette Stykke have hendaanet; og denne Anton, der er saa sand, saa rørende, vilde have forekommet mig ligesaa fiantet og æfel med hans laante Sprog, som en enfoldig

§ 7

Bon-

(*) Scenen i et Stykke af Sedaine, som hedder; Le Philosoph Sans le Savoir.

Wonde, man vilde udpynte med et prægtigt Livree, med Paastand, at vilde forestille ham i al hans Natur. Jeg er da af Meening med Diderot: at det alvorlige Skuespil bør skrives i Prosa. Jeg holder for, at det ikke maae bebyrdes med Zirater, og at det Nyntelige deri, naar man er tvunget til at vælge derimellem, altid bør opoffres for det Kraftige og Stærke.

Derfom det er lykkedes mig, at overtyde mine Læsere om, at det alvorlige Skuespil er til; at det er godt, at det opvækker en levende Deeltagelse, en useilbarlig Morale, og at det ikke kan have uden eet Sprog — som er Naturens; at det foruden de Fordeele, det har tilfælles med de andre Slags Skue-

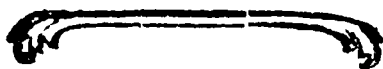
Skuespil, har større Skønheder, som ere det allene egne; at det er en ny Bane, hvor Geniet kan tage en mere udstrakt Flugt, saasom det indbefatter alle Stænder: hvori man med Fremgang paa ny kan bemestre sig de store Karakterer for Skuespillet, hvilke næsten ere udtømmede, under deres egne Titler; endelig, at der af dette Slags Skuespil kan fremstaae en overflødig Kilde af Fornøielse og Lærdom for det menneskelige Selskab, saa er jeg kommet meget vidt i mit Arbeide.

Nu staaer allene tilbage at vide, om jeg i mit Drama Eugenie har opfyldt alt, hvad dette Forsøg synes at fordre af dets Forfatter; jeg er langt fra at smigre mig dermed. Kon-
stens

stens Theorie kan være Frugten af Studeringer og Reflexioner, men Udførelsen hører Geniet til, som ikke lader sig lære.

(Fortsættelsen følger.)

En ny Inddeeling af de gav-
nende Skuespil.

At ikke alle Skuespil opfylde det stør-
ste, vigtigste, ædelste Diemed, de
burde sigte til — at gavne Sæderne;
at mange blot tiene til Forlystelse, og
lade Hjertet uforbedret og Forstanden
uoplyst, er bekiendt.

Jeg udgiver derfor de samtlige
Theaterstykkers Inddeeling i forlystende
og gavnende ikke for noget nyt.
Men at de sidste igien kunne inddeles
i tre Klasser efter deres forskjellige
Maade at gavne, derpaa har, saavidt
som jeg veed, - endnu ingen tænkt.

Den

Den moralske Nytte, som et Skuespil har, bestaaer enten deri, at de vise os Menneskene saadanne som de ere, hvad Feil, Lyder, Skrøbeligheder og Laster de ere underkastede; eller deri, at de fremstille dem saadanne som de burde være, hvad Dyder de kunde og burde besidde og udøve, dersom de vilde; eller deres Nytte er blandet, i det de skildre baade Dyd og Udyd paa eengang.

Heraf sees da, at allene den første Klasse, og den tredie, for saavidt den kan henføres til den første, fortæner at lignedes med et Speil, Speculum vitæ humanæ; en Lignelse, som man alt for rundeligen har udstrakt til alle de Skuespil, der gavne Sæderne. Thi et Speil kan allene vise mig, hvorledes jeg

jeg seer ud, ikke hvorledes jeg burde se ud, med mindre det lykkeligviis hendes, at jeg netop seer saaledes ud, som jeg burde.

Den Fornuftige beseer sig ogsaa aldrig i Speilet for at fornøie sig over sin Figur, men allene for at see om og hvad han har at rette paa den.

Hvorledes jeg bør klæde og pynte mig for at behage, det kan jeg allene lære af et Mønster eller Model.

Alle de theatraliske Stykker altsaa, hvori vi see vore Daarligheder o. s. v. affkildrede efter Livet, hvori vi skulle lære at kiende os selv, kunne kaldes Speilstykker. De andre derimod, som vise os, hvordanne vi burde være,
 hvad

hvad Dyd vi burde besidde, dem kalder jeg Mønsterstykker. De, som fremstille baade Speil og Mønster, udgøre den tredie Klasse.

De trende Skuespil, vi have af Beaumarchais, kunne tiene til Exemppler. Barberen af Seville er et Speil. Denne sande Komedie viser os lutter Mennesker, ikke een Engel. Enhver Karakter har sin Feil, sin Skrøbelighed. Endog Almaviva's og Rosines Naade at gaae frem paa stemmer aldrig overeens med den strengeste Dyd, og bør aldrig tiene til Mønster. Figaro selv er intet andet end en finere Sort af en Oldsux. Af samme Beskaffenhed synes og denne Forfatters sidste Komedie, i den gale Dag, at være. Ikke een eneste Karakter i dette Styk:

Stykke er upaaklagelig i Henseende til Moralen.

Derimod ere de to Venner et Stykke, hvori ikke et Hverdagsmiddagsmenneske forekommer, den ubetydelige Tiener undtagen; alle ere halve Helgene, ædelmodige lige indtil Kontorbetienten.

Eugenie er en Blanding af allehaande, en Middelsort. De dydige Karakterer i Stykket have alle en Portion af det Menneskelige.

Hvilke af disse tre Slags gjøre den mindste Lykke? Mønsterstykkerne, og af den blandede Klasse alle de, som forestille alt for megen Dyd. Speilstykkerne, hvori Feil og Udyder findes affkildrede, behage altid langt mere end hine,

hine, saafremt allene Karakteren ikke er alt for styg.

Dog kan ikke nægtes, at mange, ja de fleste Tilskuere finde megen Behag i gode Mønsterstykker, hvori den fremstillede Dyd nogenlunde bliver ved Jorden, og ikke alt for meget løfter sig op over den menneskelige Naturs Evner. De to Karakterer i Søofficererne, King og Trueman, seer man med Fornøjelse, fordi der er intet noget uefterligneligt, noget overnaturligt i dem, fordi man kender Søemænd, som komme dem mere eller mindre nær. Grevindens Dmhed derimod holde mange for overdreven, fordi man desværre alt forielden hører om saadan en Delikatesse, og den altsaa synes at gaae over Naturen.

Deri

Deri ligger den største Grund, hvorfor vi holde mere af Speilstykker, end af Mønsterstykker. I de første skue vi Naturen, i de andre Idealer: i de første Billeder, som ligne; i de andre smukke Hoveder, som vi ikke have den Ære at kiende, hvortil ingen Originaler existere. Disse sidste blive derfor mere fremmede for os, og gjøre langt mindre Indtryk end de første.

En anden Aarsag, hvorfor Speilstykkerne gjøre større Lykke hos den store Hob, er den os medfødt Tilbøielighed til, heller at lee, end til at ynke eller beundre. De fleste Speilstykker opvække Latter, og give Anledning til at gjøre sig lystig.

Speil-

Speilstykkerne behage ikke allene Mængden, men og Kienderne meest. Det ere de allene, som fortiene Navn af Komedier, som nærme sig de Samles komiske Skuespil, som give den ægte *Vis comica* sit rette Sted.

Det er de allene, som udfordre den største Kunst, da de skulle tegnes efter Livet, skulle ligne Sæderne, være Naturen troe, skulle være saa sande, som et Speil bør være; hvorimod Mønsterstykkerne tegnes efter Indbildningskraften, og tillade Forfatteren saa megen Frihed, som han behager. I Henseende til den Sandhed, som findes i begge Slags, kan man ligne et Speilstykke med en Deel af Historien, men et Mønsterstykke med en Roman, et Eventyr.

Endog

Endog Skuespillerne finde mere Leilighed i Speilstykkerne end i Mønsterstykkerne at vise deres Talent: thi de kunne ogsaa i deres Spil tegne efter Livet. Hvor ofte kan ikke en — sige: Anch'io son pittore?

Det ere ogsaa Speilstykkerne, som gavne meest. De lære os, hvad vi skulle lade være, hvilke Feil vi skulle skille os ved. Dette er ikke saa vanskeligt, som at antage en Dyd. Imellem enhver Udyd og dens modsatte Dyd er nødvendigviis en Middellinie; denne er lettere at naae, end Dyden selv. En Gnier kan før holde op at vise Sierrighed, end at blive gavmild; og Komedien har allerede gjort en saare stor Nytte, naar den har bragt en Harpagon til denne negative Dyd.

Speilstykkerne sigte og tiene til at indprente Afstøje for Daarligheder og Laster, Frygt for at blive foragtelig eller latterlig, Bestræbning at rette sine Feil. De kalde os fra Afveie og Wildfarelse tilbage.

Mønsterstykkerne have et høiere Diemed: de skulle opløste os over Middellinien; de skulle gjøre os, ikke negative, men positive Dydige og Bise; de skulle opmuntre os til, at drive vore Bestræbninger til det yderste; at vinde Seier over Naturen selv.

Speilstykkerne forudsætte skrøbelige Mennesker, som skulle kureres af deres moralske Svagheder; Mønsterstykkerne have ikkuns med de moralske sunde at bestille,

stille, som skulle dannes til Kiemper og Helte.

De førstes Diemed kan opnaaes, ja det opnaaes dagligen, i det mindste hos os. Hvad Gavn have ikke Holbergs Komedier stiftet? Og han har ingen andre skreven end Speilstykker.

At efterligne et Mønster, at blive et overordentligt Menneske, en Grandison, det kunne saa: og af de saa, som maaskee kunde bringe det saa vidt, er neppe nogen, som forsøger det.

For alle disse Marsagers Skyld var det at ønske, at vore dramatiske Forfattere vilde holde sig til det samme Fag, hvori en Holberg, en Moliere

og saa mange andre komiske Digtene ere blevne saa store, at de vilde skildre Modens Daarligheder og de endnu gængse Feil. De vilde derved bedst kunne vise sig, gjøre vort National-theater ret nyttigt, og give vore gode Skuespillere Leilighed til, at aagre med deres Pund.

Men lige saa meget bør man ogsaa ønske, at den Forfatter, som udarbejder et Speilstykke, og de Personer, som spille deri, enten veent lode det være, eller stræbte af alle Kræfter at give baade Stykket og Spillet den høieste Grad af Sandsynlighed og Illusion, som er muelig; thi et Speil bør ikke lyve i det mindste Træk.

Det

Det eeneste, man kunde tillade, er dette, at Speilet maatte slibes noget hault, for at forestille Billedet noget større, end det virkeligen er, for at gjøre alle Borter, Finder og Pletter desto mere fiendelige og hæffelige.

* * * *

(Indsendt.)

Tre Breve fra Rahbek til
Hr. Rosing.

Ven!

Jeg skylder Dig Efterretning om den
pariser Skueplads, den første Skue-
plads i Verden, som dens Landsmænd
med megen Bessedenhed kalde den, og
som adskillige af vore endnu Bessednere
sige efter dem. Dette Brev være alt-
saa den franske Melpomene helliget.
Jeg har havt den Lykke at see de fleste
af hendes Paradesstykker, og, paa Mad.
Befris nær, alle disse forguede Skue-
spillere og Skuespillerinder, af hvis
idelig udbasunede Noes vore Øren svie.
Men ærlig talt, har hverken hine Me-
ster-

sterstykker eller disse overnaturlige Virtuoser været i Stand til at aflukke mig een eeneste Taare, naar jeg undtager Forestillingen af Iphigenie, hvor Dem. Mancour — en Skuespillerinde, som hendes Publikum misliker — vidste at tale til mit Hjerte. Vist nok skulder jeg den smeltende Racine en Deel af min Følelse, men den største har jeg dog uden Tvivl Skuespillerinden at takke; hendes Clytemnestra, som vilde have givet en af Sørgespillets Markskrifer den ønskeligste Leilighed til at tude, skrig og brøle, var fuld af en Sandhed og Kraft, som gennemtrængte mig. Jeg ser endnu den foroverbøjede Stilling, de udstrakte Arme, og det vilde Die ved det Sted "En Præst omringet af en grusom Flok!" Hun syntes at have disse Gienstande

for sig, og nu den Styrke, hvormed hun tog den reiste Stilling, og sagde: "Nei! ikke har jeg ført min Datter hid til Døden!" Siden Forestillingen af Valtron har jeg intet saa stærkt hørt. Man beskylder Manceour for at være kold; jeg troer, man kan ganske anvende paa hende, hvad Dorat sagde om Clairon. Stolthed, alle heftige energiske Lidenskaber, alle de, som tage Forstanden i Ledtog med sig, eller som laane dens Tone, ere uden Tvivl ogsaa Manceours sande Triumph; men jeg tvivler paa Bayres Omhed, eller Sphigenies lydige Hengivenhed i hendes Faders Villie kunde lykkes hende! Men Naturen anviste hende ogsaa hiint Fag; hendes majestætiske Figur, hendes ædle, men faste, jeg vilde næsten sige Heltindestemme, gjøre her den

den ypperligste Virkning. Hun forbinder hermed den Guldkommenhed, at sige sine Vers overmaade vel, hvilket man forresten ikke kan rose nogen af de franske Sørgepillere (tilgiv mig dette nye Ord) eller Sørgepildigtere for. Jeg har havt den Glæde at høre paa anden Haand, at denne fortræffelige Aktrice havde været særdeles fornøiet med hendes Clytemnestra den Aften; og Du veed, jeg sætter min Stoltshed i, at mine Domme kan mødes med Kunsternes egne: det staaer mig inde for deres Rigtighed. Jeg har iligemaade seet Cleopatra af hende, og hun gjorde denne Dievelinde saa menneskelig som mueligt var. Forved Dem. Maucour, og forved alle Dødelige sætter det pariser Parterre Dem. Gainval den Yngre, een af de ubegribeligste

Skuespillerinder, jeg nogentid saae. Der kan intet tænkes koldere, mere uoverlagt, tvunget og fuldt af Svulst, Vøbelagtighed og digtet Flamme, end hendes Sørgespilroller; og det er imidlertid disse, der have giort hende et Navn, og der udgiøre hendes egentlige Fag. I Skuespillet har hun derimod kun een eeneste Rolle, Rosine i Figaros Bryllup, og denne er et Meesterstykke af Følelse, Indsigt, Føinhed, Adel og Sandhed. Hun har ikke allene den priselige Maade tilfælles med de fleste franske Sørgespillere at søbe Luft i Midten og ved Enden af hver Linie, at udhøve med al Styrke Ord, som der burde glides over, og uden Marsag at stige med Tonen midt i en Periode, men hendes Affektscener ere lutter Spring, ingen Overgange, og hendes
 Spil

Spil i dem en Blanding af Svulst og
Pøbelagtighed, hvortil de idelig an-
bragte, saa kaldte Sandhedstøner ikke
bidrage lidet. Da disse Unoder ikke
endnu have naaet vor Skueplads, maae
jeg see at forklare Dig, hvori de be-
staae. Naar Du hører et Pøbelklam-
merie, saares Dit Øre af skarpe, skur-
rende, utaalelige Skrig, i Stedet for
Du hos to velopdragne Mennesker,
der ere i samme Grad af Affekt, kun
hører lidenskabfulde Toner. Aarsagen
til denne Forskiel er uden Tvivl denne:
Folk af Pøbelen troe aldrig, de kan
udtrykke deres Lidenskaber stærkt nok;
de astvinge altsaa deres Organer et
Udtryk, som er langt stærkere end deres
Følelse, hvori man tydelig hører Over-
spændingen. Derimod overlade Folk
af Opdragelse sig i det høieste til deres

Lidenskab, men de søge ikke at overdrive dens Udtryk. See, disse Skrig og de dermed passende Gebærder og Bevægelser, f. Ex. at staae sig for Panden, dække sig paa Knæene, kaste sig i de allervædlestes Stillinger, have de franske Sørgepillere indført i Heltens sorgespillet for at afbryde Svulstens Monotonie; og de ere kanske ogsaa ligesom deres Mønstere, som oftest i den Nødvendighed at stræbe, at udtrykke mere end de føle, siden de nok føler ingen Ting. De smaa Uheiligheder ved dem, at slige komiske Udtryk ikke staae en Helt eller en Heltinde vel, at de blive tilsidst til et Slags Omqvæd, som man lærer udenad; (saaledes har jeg lært alle Sainvals,) da de komme igien i hver Rolle, og i flere end een Scene, har vel Dorat og andre

erins

erindret; men ikke desmindre ere de dog Skuespillernes sidste Haab, og Parterrets Bellyst. Det var ved dem, Sainval idelig afsvang sine Landsmænd det lydeligste Bifald, og mig et lønligt Smil; især veed jeg bestandig, naar jeg læser et Stykke igiennem, og finder i hendes Rolle det Udraab: Ciel! o Ciel! at jeg vil faae noget at lee af. Hertil kommer endnu den flemme Skik, at tage alle Sørgepilroller over een Læst. Jeg er ikke i Stand til at udfinde nogen Forskiel paa den Karakter, hvori Sainval spille sin Amenaide og Ariadne, og den, hvori hun gav Rhodogune; end sige, hun skulde have vidst at skattere Ariadne anderledes end Zenobie, og Amenaide anderledes end Alzire. Da jeg veed, Du kiender dette Stykke nøie, kunde jeg have Lyst til,

at opholde mig ved Sainval i denne Rolle. Crimine ab uno disce Omnes! Man har fortalt i Theatertiden- den, at en lige saa forgudet, men uendelig flattere Wiener-Actrice blev roest af een af hendes Tilbedere, fordi hun spille sin Actrice meget heftigere end hendes Medea; men jeg kan dog ikke troe, lægger N. til, at det kan have været Voltaires Meening. Jeg veed ikke, om Sainval spiller nogen Medea, kan altsaa ikke sammenligne disse to Roller hos hende; men det veed jeg, hun spiller den meget heftigere end jeg forlanger at see nogen Medea. Det er en gammel og grundet Anmærkning, at Ulykkens første Virkning er Smerte, men at denne efterhaanden gaaer over til døvende Rummer, til kold og fattet Fortviv-
lelse,

lelse, og efter denne bedømmer jeg Al-
 zires første Scener. Vel er hendes
 Siel vakt ved den overhængende Ulykke,
 men tordnende Fortvivlelse kan dog al-
 drig blive hendes Affect, og det var
 Sainvals; og for at gjøre mig den
 Scene endnu mere kiedsom, betiente
 Sainval sig her af sin sædvanlige
 Maade, naar hun har udtalt, at vende
 sig fra den, hun har Scene med, og
 gjøre Front mod Parterret. Jeg vil
 ikke tale om, det lader ikke smukt, at
 vende sig fra en Fader, medens han
 taler, men blot erindre, at dette gjør
 hendes stumme Spil ubeskrivelig stivt
 og konvulsivisk. Hun hæver Hænderne
 med yderste Tvang til Brystet; og naar
 hun nu vil udtrykke Studsen, sænker hun
 dem ligesaa tvungent og som efter Tak-
 ten. Det samme stumme Spil kiedede
 mig

mig ogsaa i hendes Scene med Gue-
man, hvor jeg desuden savnede den
faste, men jevne Tone. Edet Selv-
følelse tager ikke Munden fuld, og det
giorde Sainval. At mange Steder
have Sandheds Toner (i fransk For-
stand), behøver jeg ikke at erindre.
Men finder Du det ikke meget besyn-
derligt, at hun ikke engang kunde falde
paa, at værdige Emire og Cephane et
Diefast, da de fortalte hende om den
Fange, der vilde tale med hende? Ef-
ter Naturens Lys burde dog vel her
det begierlige Die fuldt af den utaal-
modigste Længsel have hængt paa dem.
Da Zamor kom, havde hun "O Him-
mel!" at sige, og sagde det saa pud-
seerligt som mueligt. Denne hele
Scene er i øvrigt een af dem, der ikke
vil deklameres med Rhetorfordrag, men
siges

siges med det overstrømmende Hjertes
 konstløse Varme, og altsaa ikke en
 Scene for disse Skuespillere; og intet
 kan tænkes mere komisk end den dæm-
 pende Tone, hvormed hun sagde " Gud!
 der er Gusman selv!" og den bange
 Stilling, hun antog. De episke Dig-
 tere har et Yndlingsudtryk, "at tale
 bevingede Ord!" Hvad dette er, sy-
 nes Sainval ikke at have noget Begreb
 om. Saaledes foredrog hun den lange
 Replik i tredie Akts femte Scene, hvor
 hun begierer Døden af Zamor og Gus-
 man med Langsomhed og Vægt. Vi
 kiende begge en Skuespillerinde, som
 vilde med den fyrigste Hast indtrænge
 paa dem begge, og trygle Døden, og
 denne vilde vist ikke udtrykke Angst,
 naar Gusman siger: "Men du for-
 langer det, og jeg skal straffe dig!"

Thi

Thi kan Alzire vide, hvad der vil
 følge paa? Bør hun ikke tree, Guz-
 man tilstaaer hende den forlangte Død?
 Hvorfor blev Alzire henlagt hos os?
 Vi kunde faae den saa herlig! Men
 jeg haster til Enden. I hendes Mo-
 nolog i fjerde Akt forvildede hun sig,
 blev arrig, og slog sig for Vandens
 Publikum, som troede hun gik i Li-
 denskaberne, (for at bruge en tydsk tra-
 gisk Gulderbasses Yndlingsudtryk,)

Klappede alt, hvad klappes kunde. Sce-
 nerne med Zamor gik meget koldt. I
 Scenen med hendes Fader i femte Akt
 kreg hun med opløstet Arm og knyttet
 Hæve: "Bogt dig min Død at hin-
 dre!" Det er en ny Maade, at
 knytte Hæver mod en Fader. Og i
 Scenen med Alvarez sagde hun med
 en af hendes merkkelige Akcenter: "O
 Him-

Himmel! hvi er du ei Fader til Zamor!" som om Alvarez var Broder til ham. Naar jeg siger Dig, hun deklamerer allevegne, hvor hun skal tale med Varme, har jeg sagt Dig alt, hvad der er at sige om hendes sidste Scener. Men jeg seer mit Brev bliver saa langt som et Skuespillerbrev; jeg vil da kortelig nævne Dig de øvrige Sørgepilsroller, jeg saae af hende. Zenobie, der var just som Mizire, og hvor hendes uqvindelige Spil faldt mig dobbelt paa, da det var det første, jeg saae af hende. Anuenaide, der var ikke mindre forfærdelig. Rhodogune, som jeg holder for hendes bedste Sørgepilsrolle, siden hun der kan være saa meget Furie, som hun lystet. Chimene, som andre holde for hendes Triumph, og hvori hun og har lykkelige Steder, men

men ogsaa mange Sandhedstøner, mange frivillige Lidelser, saasom Slag for Panden og deslige. Undertiden, naar jeg saae hende holde saadan Huus med sit syndige Begeme, faldt det mig ind, om hun ikke skulde have læst, hvad Hamlet siger: "Han vilde labe den prygle, der tager Munden saa fuld, og, for at være pathetisk, skabe sig som affindige Mennesker!" og hun nu kanstee slog sig selv, fordi ingen anden skulde have Umage. Ariadne, men ikke den, vi have seet hos os, men een af Thomas Cornells. Ariadne skulde og kunde have været en Rhetea, men kom en heel Deel Grete ind i den fra Digterens Haand, og Aktricen hialp den fyldest af med alt det Qvindelige, der endnu kunde være i den. Den sidste Rolle i Sørgespil, jeg saae af hende,

hende, var Camilla i Horatierne; af denne maae jeg anføre Dig et synderligt Træk. I en lang Forbandelse over Rom sufter Camilla tilsidst: "Gid du med egen Haand din Indvold sønderlide!" Da hun kom til Ordet sønderlide, gjorde hun en lang Pause, opfyldte den med at gjøre en Gebærde, som om hun vrævlede noget sammen, og derpaa fleg hun Hænderne med Styrke fra hinanden, og ledsagede Ordet med denne malende Gebærde. Jeg føler, hvor meget dette Træk taber af sin Pudseerlighed ved at beskrives. Smidlertid vil Du dog nok neppe kunde læse dette uden at trække paa Smilebaandet over denne foryndede Altrices' sælsomme Beltaalighed, og altsaa for denne gang basta!

Ven!

Ven!

I dette Brev vil jeg see, jeg faaer sagt Dig noget om det franske Sørge-
spils øvrige magna nomina. Jeg vil
begynde med Dem. Thenard. Saa
glimrende hendes Debut var, saa ned-
sunken er nu hendes Anseelse; og heri
har det franske Publikum ikke saa gan-
ske Uret. Thi vel er hendes Spil ikke
stort værre end Cainvals, men der-
imod har hun i Stedet for dennes søde
Talestemme en Gravrost, den søle Tu-
den. O! Lyden af den skurrer i mit
Øre, som Dødningsklokkens Rimen,
som Vinterstorm tuder giennem Rister
af gamle Trag. Og da hun, uagtet
denne Stemme og hendes Mandfolke-
figur, tør spille Elskerinder, fortjener
hun slige Komplimenter, som den,
hun

Hun forleden fik som Phædra i Ariadne. Da Ariadne sagde om hende: "Min Søster er elskværdig!" begyndte Parterret at applaudere for at spotte Thénard; ikke desmindre drev hun dog at vinde Bifald som Zelmire, ved det hun a la Sainval afveylede uden Grund mellem mørke og legende, stærke og qvalte, skarpe og hule Toner, og havde al den utidige og unaturlige Hefstighed, alt det uskønne og overdrevne Spil, alle de Sandhedstoner, som vanhælde hendes Medbeilerinde. Hendes Eriphile og Sabine vare lige saa uvindelige. Efter Dem. Dolignys Bortgang er Grevinde Waltron kommen i denne Aktrices Hænder. Jeg forlanger ikke at høre hende i den.

Dem.

Dem. Saint René har debuteret i denne Tid, og var ikke ung og fik nok til at gjøre Lykke. Hun har en noget tyk Stemme, der bliver ubehagelig, naar hun vil forstærke den, og deklamere sainvalsk. Hendes første Rolle var Iphigenie, der gik, paa nogen Monotonie nær, ikke ilde; men Franskmænden, som ikke troer, der er Affekt, hvor han ikke hører Støi, finder Rollen selv monoton. Smidlertid da hun merkede, hun ingen Lykke gjorde der, gav hun sig til at gjøre Støi, som Hypermnestra; men man var af ovenanførte Marsager stemt imod hende. Der blev hyffet; og der var endog een, der gav sig til at miauwe som en Kat. Et saa uartig Publikum, som det pariser, har jeg aldrig seet; og jeg kender de Kunstnere, der vist aldrig spille
for

for det. — Mad. Vestris er, som jeg alt har sagt Dig, paa nærværende Tid ikke i Paris; men som Kienderen Imbert har forsikret mig, er hun endnu flattere og koldere end Sainval, saa jeg intet har tabt ved, ikke at see hende.

Blandt Sørgespillerne indrømmer jeg Hr. Brisard det første Sted. Vel har Narene svækket hans Gld, og Mangel af Tænder gjør hans Udtale utydelig; imidlertid hersker der mere Adel og Sandhed i hans Spil; end i nogen andens. Hans Diego i Eid havde herlige Steder. Som Agamemnon gav han Scenerne med Achill med Hofes Sandhed og Værdighed, og forberedte det bekjendte Sted: "Du skal være der min Datter!" med en Pause, og
 H sagde

sagde det med en qvalt Stemme, der giennemtrængde mig. Hans Spil og Tone vidner om, at den Skole, hvori han har dannet sig, maae have været bedre end den nærværende; imidlertid er der dog hyppige Gallicismer i begge Dele. Saaledes har jeg seet ham som Diego tage Raarden, som Greven af Gormas havde slaaet ham af Haanden, for sex Linier derefter at kaste den bort med Foragt. Rose eller Reinecke vilde have yttret den Foragt maaskee med at støde til den med Foden, eller med et andet Udtryk, der ikke havde været søgt som Brisards. Han har desuden den Skik, som nogle rose hos de Franske, at galloppere skidesløs over en Mængde Vers for at udhæve en enkelt Linie, og misbruger den meget. Jeg vil ikke tale om, at han saaledes gallopperede

perede næsten over hele Horatses Rolle, og at han derved lader Nymene uendelig høre; men hvad vil f. Ex. det sige, da Agamemnon anfører Orafflets Dom, at glide skjædesløs over de fem første Linier, for at raabe den sidste: "Offrer mig Iphigenie!"? Forberede ikke de foregaaende den sidste? Hvor ikke den stigende Følelses Gradation iagttages? Dog, hvem spørger jeg! Mig selv, eller Dig? Vi ere jo ikke franske! — Af Hr. Delarive har jeg ligeledes seet nogle af hans meest glimrende Roller. Achill var den første. Og finder man alt en merkkelig Forskiel mellem Homers og Racines, da vilde man med Grund finde Helten endnu mere forfransket hos Delarive. Racines Achill er dog en Mand, der siger Folk høit og tydeligt, hvad han har

paa Hjertet. Vist nok siger han ikke til Agamemnon, at han har Hundevine og et Hjortehjerte, men dog siger selv Boileau os om ham, han er kaagende og heftig. Delarives Achill var derimod en Mand, der gierne gav Folk Finter, thi saa gjorde han i hans første Scene mod Agamemnon og Achill: der betænkte sig en heel Deel, før han talte, og derpaa foredrog alting med Langsommelighed og Synd. Naar han blev opbragt, dæmpede han sin Stemme for at formilde det Ubehagelige, han havde at sige. Alt dette troer jeg streed mod den græske Achills Karakter. Ligesaa: lidet kunde jeg billige den Stinhed, at han forberedede det Sted "Taf du det eene Baand min Brede hammer!" ved en lang Pause og at rive Sværdet fra Siden. Havde Achill revet Sværdet fra

fra Siden, havde han og faaet til. Hans næste Rolle var Lyncæus i Hyperinnestra. Havde Hamlet seet ham den Aften, og faaet ham fat siden, vilde jeg ikke have laant ham min Nyg. Den tredie var Brutus i Cæsars Død, hvor han manglede Simpelhed og Ild. Den sidste var Horats i Horatierne. Et Træk maae jeg anføre deraf. Da han skal gaae i Strid, siger han til sin Ven og Svoger Curiaz: "Gaae til min Søster!" Derpaa gjør Hr. Declarive en lang Pause, triner nærmere til ham, seer taus paa ham, og endelig hugger ham med knyttet Næve paa Skuldrene, saa den stakkels Saintfal, der var Curiaz, næsten sank i Knæ derved, og nu siger han: "Vi siden sees, hvor Vren kalder!" Saadan spiller denne Parterrets Afgud. Da han er

en smuk Mand, har han bragt alle sine Unoder i Moden, endog sin Gravstemme; denne har hans Doublant, Hr. Saintprix, optaget efter ham. Denne har mindre falsk Ild, og gjør mindre Støi end de andre; derimod er han koldere og stivere, og har kun een Læst til alle Roller, ogsaa tager han Munden saa ilde fuld. Intet kan være mere komisk, end at høre en Udfordringsscene mellem ham og St. Far. Saaledes var f. Ex. Scenen, hvor Tancrede og D'Orbassan fordrede hinanden, og hvor de toge Munden saa fuld, som de vilde kysse hinanden. St. Prixs bedste Rolle var Grev Gormaz i Tid; den spille han med den haanligste Kulde, der er Stolthed saa egen, og uden at gjøre den til en Tyboe. Hvor der skulde være Affekt, som i

Aha=

Athadamisth, Tancrede, Zamor, An-
 thocus, Theseus, var han uudholdel-
 lig; derimod havde han fuldkommen
 den fæste romerske Tone, som Cassius.
 Hr. Saintfal, den anden Eisker, har
 virkelig Anlæg, men fordærves. Han
 spiller Arfame og Rodrigo, som Gus-
 man og D'Orbassan, glisper og søber
 Luft, som Delarive eller Saintprix,
 accentuerer uden Sands. Saadan har
 jeg hørt ham sige "Han vil berøve mig
 det Scepter, og din Haand" med
 overordentlig Bægt paa Scepteret, og
 gandske skidesløs glide over "din
 Haand." Som Gusman var han
 saare pudseerlig; sær pustede han sig op
 paa den løierligste Maade, da Zamor
 sagde, han slog Diuene ned. Ligesaa
 tog han Hatten af i fjerde Akt, da
 Alzire, som han var vred paa, kom

ind til ham. Dog, hvad siger det; Hr. Banhove, der var Alvarez, tog jo ligeledes Hatten af for ham, saasnart han havde indsat ham til Gouverneur. Den sidstnævnte Skuespiller har arvet Brisards Roller, men ikke Brisards Aand. Saa brav som han er i Baziles og Tartuffes Rolle, saakiedsom og kold er han i Sørgeespillet. Da han nylig spillede Denarus i Arisadne, og prædikede i det han gik bort, raabte min Naboe i Parterret i Banhoves egen Tone et Sted til ham, som han siger fortræffelig i Figaros Bryllup: "Cherubin! Cherubin! du vil volde hende Fortred!" for at erindre ham om, at denne Tone ikke passede sig i Sørgeespillet. Du længes nok efter Enden paa alt dette Skrivelserie om det franske Theater, men endnu et
Brev

Brev derom, og da skal de følgende blot være os selv bestemte.

Ven!

Læsning har sagt, at det rørende Skuespil og det borgerlige Sørgeespil neppe nogen Tid vil finde det franske Folks Bifald. Nationen, siger han, hænger for meget ved Prunk og Titler dertil. Jeg har endnu en anden Grund at føie hertil. Pariserne, hvis Sæders høie Forfining hele Verden kender, føle saa at sige med Hovedet; de tænke dem til, hvad der er skønt og rørende. Og da, for at bruge Gressets Ord, sikkre Grunde fattes, og det borgerlige Sørgeespil hverken taaler disse glimrende Sententser, som ere det fran-

fte Publikums Yndlingskost, heller ikke
 de høitragiske Strig, Tuden og øvrige
 Støi, hvorved Sørge-spillerne ligesom
 ublue Tiggere søge at aftvinge Folks
 Øren det, de ikke kan vente af deres
 Hjærter, er der intet i dette Slags
 Skuespil, naar de ellers er, som de
 bør være, der kan fornøie Pariserne.
 Til en ydermere Prøve paa dette høi-
 oplyste Publici sine Smag maae jeg
 dog anføre Dig et Sted af den ube-
 nævnte Belgijører, som altid er bleven
 optaget med mangfoldige Klap. "Bel-
 giørenhed", siger den uægte Montes-
 quieux i dette Stykke, "er ligesom et
 Frugttræ; naar Vinden bevæger dets
 Grene, spreder det sine Frugter hid
 og did, og det kommer an paa Lykken,
 hvo der sanker dem op." Er det ikke
 en smuk Belgijørenhed, den der saadan
 borta

bortkaster sine Gaver, uden at vide til hvem? — Men til Sagen. De alvorlige Stykker, jeg har seet forestille i Paris, ere: Gouvernanten af la Chaussée. Det er vist nok, at den ærværdige Pater la Chaussée, som Pirou kaldte ham, ikke kunde sætte det alvorlige Skuespil i Kredit med sine dialogiseerte Præfener; han vidste ikke andet, end hans Skuespil vare alvorlige, men de vare kun kiedsomme. Kaffehuset. Det er vist, at Dem. Olivier, som spille Lindane, fortiente at være noget bedre, end det, hun er. Det er ingen Skønhed (som overalt det franske Theater ikke eier een eneste skøn, og kun tre kionne Aktricer), men et overmaade interessant Ansigt og den sødeste Stemme, som gjør hendes Lunkenhed og Monotonie udholdelig.

Forresten tog hun undertiden Munden fuld i denne Rolle, som vist aldrig kan siges med for megen Simpelted; Hjertets Sprog maae ikke deklameres. Hr. Fleury er en god komisk Akteur, men til Murray var han ikke brav; han tog ogsaa Munden saa stumt fuld, endog i Scenen med Frelon, som paa det franske Theater hedder Wasp, fordi man ikke skal blive uvidende om, det er en Pasqvil paa Freron. Hr. Banzhove spiller sin Monrose i det gamle Perenoble Glendrian, der umuelig kan anstaae den, der er vant til Rose og Keinecke i slige Roller. Mad. Guin Ladi Alton. Ikke ilde, havde hun ikke været for gammel og fryg dertil! Men kan Du sige mig, hvad der kan være Marsagen, at Ladi Alton og Baronessen i Manine stedse gives til de Aktriser,

cer, der spille Nynkenborgerne? Hvor kan man troe, at enten Alban eller Murray kunde elske saadan en Dame! I mine Tanker bør de være som Grandisons Olive, i deres bedste Aar, skjønt ikke i deres første Ungdom, smukke Mandinder, men hvis Smukhed kun falder i Dinene, og ikke taler til Hjertet, ikke ledsages af den søde indtagende Fromhed, som giver ene Skjønhed umodstaaelig. Freeport gav Hr. Desessarts ganske lidt mat, men uden Karrikatur. En Scene, som den sidste i Skotlænderinden, gjør en underlig Virkning paa et Theater, hvor man ikke tør bryde Halvcirkelen. Murray trak ikke sin Kaarde, førend Lindane havde sagt: "Grumme! du vover!" Lindane kastede sig ikke imellem dem, og Fabricius endnu mindre,

men bleve staaende hver paa sit Sted, og formanede dem kiønt til at lade det blive; Freeport kunde altsaa ikke, som han dog saa nødvendig maae, tage en Haand i Fabricius, for det han ikke skulde hindre dem at staaes. O hvad den Theateranstændighed gjør vor Skueplads ussel! sagde Diderot, og havde Ret. Det er overalt Skade, at vore Landsmænd ikke læse Diderot; de skulde snart faae rigtigere Begreb om det franske Theater, end de har. Den ubenevnte Velgører, efter den bekjendte Anekdote om Montesquieu, der kjøbte en Slave frie i Tretuan, hvis Søn i sine Fritimer satte Folk over med en Baad, for at tiene Penge til sin Faders Løsning. Man har ikke turdet beholde Montesquieus Navn, men har forandret det til Saintesquieu.

Hvad

Hvad siger Du om denne Delikatesse? Er det da vanærende at blive nævnet som den, der har begaaet en ædel Handling? Eller er det Skuepladsen, som gjør det anstødeligt? — Og Frankrig sætter sin Skueplads i Ligning med Athens! Og desuden — er Montesquieu helligere end Frankriges gode Konge, Hendrik den Fjerde, end Hendriks værdige Ven Sully? Imidlertid vilde nok Montesquieu ligesaa lidet have kiendt sit Sprog igien, i det de Pilles lader ham sige, som sit Væsen i Moles Lader. Denne berømte Skuespiller har de synderligste uædleste og uskionneste Kæft paa sig, som skal betyde Utvungenhed; og just de selvsamme Bevægelser af Hoved, Fødder og Hænder, hvormed han jager efter Latenter som Almaviva, brugte han for at vise

vise os den satte ædle Bise. Desuden tog han Munden saare fuld. Dem. Contat var Elskerinden, omtrent en Karakter, som Mams. Delomers i Eddikemanden. Jeg veed ikke kortere og fuldstændigere at skildre Contat, end ved at kalde hende den franske Walter; samme søde Stemme, en ligesaa interessant Mine. Smidlertid faldt det mig, som den fortræffelige Mad. Bech i Mannheim har oplivet Mindet hos, af den huuslige indtagende Sandhed, hvormed disse Roller bør udføres, og udføres hos os, besynderligt nok, at see den uskyldige bestedne Sophie ledsage en Koplík med Arinbevægelse, som denne: "Det er mig en stor og uventet Ære, at finde en saadan Mand's Bisfald" da Saintesquieu roste hende. De andre vare deels kolde som Is, og deels

deels spille de Tragedier. Det fjerde var Eugenie. Jeg har havt megen Lyst til at skrive en Afhandling, hvori jeg sammenlignede denne Forestilling med de Forestillinger, jeg har seet af dette Stykke i Wien og hos os, for derefter at bestemme en Karakteristik for de tre Nationers Spillemaade; men jeg blev nød til at rose mine bedste Venner offentlig, og det veed Du, jeg ikke gierne givr. Saa meget maae jeg dog sige for at være billig, at Stykket gik her langt over min Formodning. Dem. Saintrené, som Eugenie, var ikke allene uendelig bedre end Wiens Mad. Sacco, thi dertil hørte ikke meget, men endog paa mange Steder ret god; kun veed jeg ikke, hvorfor alle Eugenieer, vor undtagen, spille den femte Akt med temmelige Kræfter, og for

for det meste staaende: jeg synes, den taber al sin Virkning derved. Hos Dem: Saintrené blev i det mindste det noget mistænkeligt, at hun stod op af Lænestolen, saasnart Clarendon havde modtaget hendes Haand. Hr. Banhove var Hartley. Du veed, jeg troede om min fortræffelige Ven Schrøder, at han tog denne Rolle for meget a la Heckinborn, og altsaa ikke gav de to første Akter med Rosens skionne Sandhed; Banhove tog den derimod ganske fransk, og uden Energie. Saaledes faldt han i den blide skientende Tone ved det Sted: "Han tilbeder hende" og var alt god igien under disse Replikker. Hr. Fleury, som Clarendon, converserte nydelig, men tog i femte Akt Munden fuld. Dette om det alvorlige Skuespil; langt fra det franske Thea-

Theater har tilintetgjort min Mee-
 ning om Ryggesløsheds og Skjørlev-
 nets skadelige Virkninger paa den rø-
 vende Skuespiller, har det langt mere
 grundfæstet den; og jeg troer, at Grun-
 den ligger for en stor Deel heri, at de
 Franske heri ere saa uendelig langt ikke
 allene fra Sandhed, men endog fra
 Veien dertil. Siig ikke, jeg har maa-
 ske været for haard mod de Franske;
 erindre Dig selv, at vort Sørge-
 spil og Drama har Aar for Aar forbedret
 sig, siden det franske Theater kom bort,
 og dets Unoder glemtes. Ogsaa vi
 have kiendt en Tid, da det saae slemt
 nok ud hos os. — I det saa kaldte
 høiere Lystspil og den muntre Farce ere
 derimod de Franske i deres Esse. Saa-
 danne Stykker, som Corneilles Løgner,
 Bigees vanskelige Tilstaaelse, og Do-
 rats

rats Kierligheds List, finde deres sande Skuespillere i Dem. Contat, hvis muntre Elskerinder ere uforlignelige, og hvis Koqvetter vidne om, hun er gaaet flittig i Skole ved Hove; i Hr. Molé, som, hans sælsomme Kæft med Kroppen og hans uskønne Figur fra-regnede, fortienet at kaldes det Mønster i Lystspillet's Elskerroller, især for hans Tone og Mine: i Hr. Fleury, hvis Fats og Sprædebasser ere fortræffelige, som den leipziger Opikens. Ligeledes gaae flige Stykker fortræffelig, som Avocat Patelin, Racines Plaisdeurs, George Dandin, seende Blinde, bortløbne Mand, og Somnambulus; det borgerlige Karakterlystspil har derimod ingen Kraft hos dem. Over Menuchmi faldt jeg næsten i Svov, og saavel Tartuffe som Mændenes Skole har

har jeg seet gaae langt bedre hos os. Hr. Vanhove spille vel Tartuffe ypperlig, og med en Stinhed, som kun en fransk Tartuffe kan have, thi hos os maae og bør han beholde et — skönt ikke for stærkt — Anstrøg af de saa kaldte Helliges affekteerte Tone; men de øvrige Roller gif des maadeligere. Og saa gierne jeg endog saae den nydelige unge Aktrice, som spille Isabelle i Mændenes Skole, saa meget godlidende og rigtigt der end var i hendes Spil, var det dog hverken saa fint eller saa karakteristisk stærkt, som vor flittige Naslews; heller ikke troer jeg, det franske Theater nu har nogen Aktrice, der spiller Angelique i Landsbye-poeten som hun. Den egentlige Sou-brette er heller ikke det franske Theaters Styrke; Dem. Fanjer skulde vel være den

den bedste, men jeg har seet meget bedre end hun er. At den borgerlige Karakterkomedie ikke kan lykkes i et Land, hvor Sæder og Omgang ere saa forfinede, synes mig i øvrigt meget naturligt. Nu tilsidst et Par Ord om Figaros Bryllup; da dette Stykke er sammensat af Farce og høiere Komedie, er det virkelig det franske Theaters Triumph. Jeg har seet det sex gange; og blev jeg her længere, saae jeg det endnu oftere, saae det saa tidt det blev spilt, for Sainval Rosines ubetalelige Spils Skyld. Jeg vil formode, Du kiender Stykket af Udtog, og altsaa sige Dig noget om Udførelsen. Dem. Sainval var, som sagt, Grevinde Almaviva, og spillede med Jacquetts Fiinhed og med ** Varme. (Kan Du oversætte disse to Stierner?)

Hen-

Hendes Farvel til Cherubin siger hun med saa henrivende Sandhed, at jeg aldrig har hørt det uden Taare. I den ubetalige anden Akt fortjener hun saa ganske den Kompliment, Molé giver Grevinden: "Madam! De spiller uforsignelig Komedie!" og sielden har jeg istemt nogen Klap saa hiertelig, som den, hvormed Publikum stadfæster denne Kompliment. Hendes fjerde og femte Akt ere ikke mindre skønne, og det, der især er stort i mine Dine, hun er stedse ny og stedse sand. Hvordan den franske Walter maae spille Suson, kan Du let forestille Dig, med al den fortryllende Overgivenhed, med — Lader slikt sig beskrive? Die, Mund, Mine, Haand, Fod, den hele Contact er Suson. Smidlertid kan jeg ikke nægte, jeg jo kan hende temmelig udenad,

og

og at hun adresserer en heel Deel af sine Galskaber for meget til Parterret; men hun har og allerede spilt den Rolle 42 gange saa godt som i Træk. Dem. Olivier Pagen, og ganske den Hiertesky, Digteren har bisset, saa interessant, saa sod. Jeg hører hende aldrig beskrive det vaagnende Hiertes Trang til at elske, hvordan det slaer stærkere, Blodet flyder hurtigere: hører aldrig det inderlige: "jeg maae have een jeg kan sige til: jeg elsker! jeg siger det til Grevinden, til Susan, til Fanchette, til Træerne, til Skyerne, til Vindene, der flyve bort med mine Ord" uden et Gienfkin af mit femtende Aar oprinder i min Siel! Hendes "hvor hun er adel og skøn, men hvor hun indgyder Ærbødighed!" har den herligste Sandhed. Naar jeg ser denne

Dige,

Pige, paa hvis Ansigt staaer skrevet,
 Himlen skabte hende til at gjøre en
 Mand lykkelig, er bleven Aktrice paa
 det pariser Theater: seer, at hun snart
 maae nedlægge Cherubins Rolle for en
 vis Triveligheds Skyld, som Hymen
 ingen Deel har i, glemmer jeg ofte
 Cherubin og det hele Stykke, og grun-
 der sukke over Skiebnen, der saa
 ofte nedbryder sine egne Gierninger —
 Dog, disse Betragtninger høre ikke
 herhen. Den Aktrice, jeg talte om
 som Isabelle, giver Gartnerdatteren
 Fanchette med den sødeste Sandhed;
 hendes "jeg har maattet give et Kys
 for de Konfityrer, men det giver Che-
 rubin mig nok igien" er ubeskrivelig
 sødt. — Hr. Molé, Greven, paa
 hans Rast nær, jeg har talt om, vilde
 han være uforbederlig, hvis han ikke
 J for

for tydelig lod os see, han jagede efter vor Latter. Hr. Dazincourt har i mine Tanker ikke begrebet Figaro, og bringer uendelig meget for meget Crispin ind i den. Desuden kan jeg ham udenad, veed ikke allene alle de Narre- og dumme Streger, han vil gjøre, men endog ved hvad Ord af sin Replik han vil staae der, og hvor han vil gaae to Skridt længere frem, naar man ganske sikkert kan søge ham under Greven af Artois Loge, naar han vil bevæge Haanden, og hvordan han vil bevæge den; og det er nok ikke brav. — Hr. Dugazon spiller nu den dumme Bridoisson (Preville har spilt den før, men nu reiser han i Provindserne, saa jeg desværre ikke faaer ham at see; imidlertid siger man, han har som Brisard tabt meget, og er heller ikke god

god at forstaae). Publikum finder, Dugazon spiller denne Rolle bedre end Preville, og vist nok er det, den dybsindige Dumbhed kan ikke udtrykkes lykkeligere; men dertmod gjør han adskillige utilgivelige Narrestreger, som jeg for Previlles Vres Skyld vil haabe, denne ikke har gjort. S. Ex. at bukke for Parterret, naar han gaaer det forbi i Processionen, at bæve et Par Skridt tilbage, naar Orkestret falder ind i hans Couplet af Vaudevillen; thi her er det ikke Bridoisson der er dum, men Dugazon. Slige Ting gjør han ellers ogsaa i sine andre Roller. Saaledes har jeg seet ham som Ergaste i Mændenes Skole under Bisald af det smagfuldeste Publikum omfavne Sganarel, da denne har omfavnet Valerius; saaledes udbad han sig meget

snildelig af Valer den Daase, hvori
Isabelles Brev var, og stak den ved
sig, imedens hans Herre læste Brevet.
Efter Naturens Lys mistede nok Valer
ikke gierne en Daase, der maatte være
ham en Helligdom; men hvad bryder
Dugazon sig om det. Rigtig nok tviv-
ler jeg paa, vor Kemp skulde falde
paa at bruge det Træk; men denne
Naturens Søn behøver det heller ikke
for at faae os til at lee. Vanhove
spiller Bazile, og Bellemont — en
brugbar, men indskrænket komisk Ak-
teur — Entonnicau meget godt. Du
seer selv, hvor glad jeg er ved Opfø-
relsen af dette Stykke, sær paa Spinde-
siden; og imidlertid, havde vi Walter
endnu, vilde jeg vedde alt, jeg vilde
forbinde mig til at lære en fransk Tra-
gedie udenad om Dagen, indtil jeg
kunde

kunde dem alle, hvis det ikke gif endnu bedre paa vort ringeagtede Theater. Hun, din Kone, Naslew og Mad. Preisler vilde vist ikke lade den upar-
tiske Kiender savne de Franske i mindste Maade i Susons, Rosines Fauchettes og Cherubins Roller; og Mandrol-
lerne, saavelsom den arrige Mariettis-
nes, som Mad. la Chassaigne givr in-
derlig flaut, vilde endog gaae bedre hos os. Med hvilken Glæde vilde jeg ikke skaffe vor Skueplads denne Tri-
umph! Sainvals og Oliviers Roller har jeg allerede lært udenad blot ved at lægge Mærke til deres fortræffelige Steder ved Opførelsen; men havde jeg hiint Haab, vilde jeg lære det hele Stykke ved at see det. Hvorfor have vi ingen Walter mere! — Dog, i Stedet for at ærgre mig, eller sukke

over dette vidtløstige Hvorfor, vil jeg sige Dig, at jeg dog ikke har opgivet alt Haab om, at see en Omarbeidelse af dette Stykke paa vor Skueplads. Vi have en Aktrice, i hvis Hænder Susen maaskee, dersom — Dog, dersom snart mere mundtlig. Jeg har Forsikkring om, Stykket skal blive mig sendt, saasnart det er kommet ud; og er Du da af min Meening, vil jeg strax gaae ved at omarbeide det. Jeg sjaer omarbeide, thi deels have vi — takket være Himlen — endnu saa megen nordisk Verbarhed tilbage, at dette Stykke ikke kan komme paa vort Theater, som det er, deels har det og meget lokalt, som maatte bortfalde her; og see Stykket og os, hvis det faldt i en bogstavelig Oversætters Hænder! — Jeg gruer over at see, jeg har maat-

maattet begynde et nyt Blad. Men foruden andet Ondt, de slemme Skuespillerbreve har skaffet mig paa Halsen, har de ogsaa bragt mig i den slemme Bane, at gjøre mine Breve saa lange; men nu er jeg og strax færdig, thi om Operaen har jeg intet at sige Dig, da jeg kun har været der eengang, og da gif det temmelig tumultuarisk til, og det franske Parterre viiste sig i al sin Glands. Dandsens Gud — som Pariserne kalde den unge Vestris — dandsede den Aften første gang efter sin Arrest, hvor han havde siddet, fordi han havde været uforfammet mod Dronningen. En Deel af Parterret vilde, han skulde gjøre Publikum en Ufbigt paa Knæe, men hans — som man sagde, leiede — Beskyttere satte sig paa det kraftigste derimod; to Mand

Bagt kom ind, greb en af dem, som var mod Bestris, denne blev ført i Arrest, og Parterret var — — fransk nok til at flappe ad denne Scene. Den saa kaldte italienske Komædie har jeg heller ikke besøgt for flittig. Jeg har seet talende Skilderie, hvor Colombine tilforladelig ikke blev spilt med Walters Mand; Blaise og Babet, en nydelig Fortsættelse af de tre Forpagtere, men som dog ikke morede mig synderlig; og Soliman den Anden, hvori Mad. Raymond lærte mig at forstaae og ynde Roxelanes Karakter. Du seer af denne Erklæring, hvor langt jeg er fra at være indtagen mod de Franske, da Du veed, jeg har seet denne Rolle hos os af tre Aktricer, hvis Værd jeg vist ikke miskiender; men denne Karakter er maaskee ligesaavel

saavel for individuel fransk for et dansk
 Fruentimmer, som for et tydsk. Jeg
 har iligemaade været paa Concert spi-
 rituel, og hørt Mad. Mara; Du veed
 da nok, at det er alt, hvad jeg kan
 sige Dig om hende. Men det maae
 jeg sige, de Franske ere brave Folk at
 synge for; thi saasnart hun begyndte
 med en Cadenze eller noget sligt, faldt
 de paa Timen ind med saa stærk Klap,
 saa hun kunde udføre den som hun
 vilde, for jeg er vis paa, hun har ikke
 hørt den selv. Nu har Du da min
 Meening om dette Theater; og nu vil
 jeg overlade til Dig selv at dømme,
 om den danske Skueplads fortiener den
 Foragt, Danske bære for den. Du
 erindrer, at om end en Jacquet, Mad.
 Noiseul og Adamberger giver det Wie-
 ner-Theater noget Fortrin fra Spinde-

siden, saa er det derimod desto flattere forsynet fra Sværdsiden, thi det forstaaer sig, jeg ikke kan regne Schrøder til Wienerne mere; at det Bondiniske, som er i mine Tanker det bedste, jeg har seet i Tydskland, har tillige med sine store Fortrin ogsaa store Mangelsposter, sær nu, da det har tabt Mad. Meinecke; at det Manheimer er, især siden den herlige Mad. Bechs Død, lige saa svagt i Aktricer, som det er stærkt i Skuespillere af Fortienester; at det Berliniske i ingen Betragtning kan komme; at Mad. Seiler ligesaa lidet er i Stand til, eene at høre hendes Mandes Selskab, som Hr. Borchers, og den fortræffelige Dem. Michinger, Skuepladsen i Linz, og at det Münchner tiener mig til et nyt Beviis paa, at fremmede Skuepladse lige

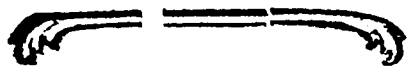
Itgesom fordærve Publici og Kunstner-
 nes Smag, som Nationens Sæder.
 (Lad mig ogsaa her i Parenthesis lægge
 dette til, som jeg glemte at sige hist
 omme, at det er lige saa urimelig at
 paastaae, det franske Spil skal være
 det sande for os, som om vi vilde
 paastaae, Holbergs Komedier skulde
 gjøre Lykke i Frankerige; hver Nations
 Skueplads maae rette sig efter dens
 Karakter, og vi ere jo ikke franske.)
 Du seer da, min Ven! at vi have
 ikke nødig at lade saa haant om vor
 Skueplads. Du veed, hvor langt
 jeg er fra, at holde den for fuldkom-
 men; jeg kan lære at tie, men jeg skal
 aldrig lære at hykle, hverken for Billie
 eller Venkab, Gunst eller Gave. Saa-
 længe vor Skueplads eier en Rose, og
 Skuespillere, der fortjene at spille ved

S 6

hans

hans Side: saalænge den Perisangia, der hersker hos os, ikke bliver en Archisangia: saalænge Tølpersæderne i Grs. og Sts. Stykker ikke vænne vore Skuespillere til at bringe Tølpersæder i deres Spil: saalænge vi kiende og ære Holberg, og ikke troe, han behøver at forstærkes med Narrefias, saalænge kan vi og sige: vi have et Theater! Og indvender nogen, men ikke som det franske, da svare vi — Du og jeg i det mindste — det takke vi vor gode Skiebne og vor danske Konge for, der tog Franskmændene fra os, før de fik os fordærvet.

Maai: Clemens d: et Sc:

CHRISTOPHER ØRSTED.
föd den 2 Februari 1721.

W. 13584.

Historisk Efterretning om den danske Skueplads.

Skuepladsen har ligesaavel havt sin Opkomst og sin Fremgang i Danmark, som hos andre oplyste Nationer; men naar den, det er at sige, naar Skuespil i Modersmaalet først har taget sin Begyndelse hos os, og naar samme først er bleven forestillet ved Skuespillere paa en dertil indrettet offentlig Skueplads, derom kan intet fremsættes med Visshed.

Det fortiener at anføres som mærkeligt, at blandt alle Nationer, som have Skueplads og Skuespil, er den

Danske den eeneste, som ikke kan fremvise noget paa Drent, Skuepladsens Historie vedkommende. Tydskland, Engelland, Frankerige, Spanien, Italien, Rusland, ja lige indtil Pohlen, saa finder man hos disse Nationer historiske Efterretninger om deres Skuepladses Opkomst og Fremgang. Og i Dannemark, hvor man, som man med Visshed veed, har havt Skuespil i Modersmaalet siden 1722, der har man ikke Skygge af historisk Efterretning om Nationalskuepladsen. Skulde man ikke deraf kunde udlede, at man hos os ikke har betragtet Skuepladsen fra den Side, fra hvilken den hos alle andre Nationer er bleven betragtet: som en Skole for Sæderne? At Skuepladsens Stiftelse i Staterne i Europa ikke blot have Forlystelse og Tidsfordriv til

til Niemed, trøer jeg lader sig bevise af Holbergs, Molières, Regnarðs, Goldonis, Sheakespears og flere ypperlige Hoveders Arbeider. Skulde disse Mænd vel med Alvorlighed have anvendt Genie og Tid paa en Ting, som eene og allene skulde være til Moerskab og Tidsfordriv? Nei! Holbergs Stundesløse, den politiske Kandestøber, honette Ambition, Hererie eller blind Allarm, uden Hoved og Hale, vise tydelig, at han ikke blot har vildet forlyste sine Medborgere, men at han tillige har vildet belære dem. Naar man betragter disse Skuespil i den Forstand, Holberg behandlede disse Emner, saa ere de velgjørende Mesterstykker for Menneffeligheden. Bandsættelse, Baalet o. s. v. bragte vanærende Overtroe mangt uskyldigt Offer,

fer, uden derved at helbrede Almuens Fordomme; Holberg skrev Skuespil derimod, og nu skammede enhver sig ved, at troe barnagtige Hærehistorier. — Saaledes og Moliere, Sheakespear og Goldoni, hver hos sin Nation.

Prædikestolen lærer os fornemmelig, ved Dyd og Nødskaarsenhed at berede os til et bedre Liv efter dette. Man kan være fortræffelig Christen, dydig Borger, indsigtfuld Embedsmand i Staten, og dog, med alle disse ypperlige Egenskaber, besidde saadanne Feil for Selskabet, man lever i, hvilke ingen Dadel fortiene fra Prædikestolen; s. Ex. personlige Latterligheder, som blive desto besværligere for Selskabet, jo mere de ved Moden forplantes. For disse er Skuepladsen den

eeneste

eeneste rette Prædikestoel; der kan siges og tillige vises, hvor affskyelig Laster, hvor indtagende Dyder, og hvor latterlig Særheder ere. — Dog, jeg vil her ikke undersøge, enten Skuepladsen i en Stat er til Moerskab eller Nytte; jeg vil allene vove at levere en kort historisk Beretning om den nationale Skuepladses Opkomst i Danmark, grundet paa virkelige Data, saavidt mueligt.

At denne Efterretning maae hist og her blive mangelfuld, det føler jeg; dog vil jeg med den største Nøiagtighed, overensstemmende med den strengeste Sandhed, meddeele hvad jeg har samlet, i det Haab, at mine Landsmænd, som kunde have de Efterretninger, jeg endnu mangler, med Tiden vilde

wilde meddeele mig samme, paa det jeg ved en anden Udgave kunde rette mine Feiltagelser, eller og forøge mine Kundskaber. Af en ydermere Forsigtighed har jeg raadført mig med troeværdige Mænd, som have levet paa den Tid, fra hvilken den danske Skueplads med Bished kan regne sin første Opkomst.

I det 16de Aarhundrede har man vel havt Skuespil i Medersmaalet, men hverken ordentlig Skueplads, ei heller virkelige Skuespillere; thi de Skuespil, som paa den Tid kom for Dagen, vare fornemmelig af gudelig Indhold, og ere blevne forestillede saavel af de Hoilærde selv, som af Skolernes Ungdom.

Endnu i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede har man aldeles ikke vidst
af

af Skueplads i Dannemark, som kan sees af Professor Wandals Efterretninger om danske Skuespil fra det 16de Aarhundrede. Hvis man i de Tider havde havt ordentlig Skueplads og virkelige Skuespillere, var det vist af Professoren, som har en stor Samling af danske dramatiske Oldsager, bleven anført. Man kan altsaa ikke med nogen Slags Visshed gaae længere tilbage i Tiden, end til Kong Friderich den Fierdes Dage. Vel veed man, at der i Christian den Femtes Tid har været et Skuespil i Kiøbenhavn, og at Skuepladsen har staaet paa Amalienborg, der, hvor nu det kongelige Sæskadetakademie staaer; dette Skuespil var ikke dansk, men italiensk Opera. Denne Skueplads afbrændte den 19. April 1689, hvorved en heel Deel, saavel

saavel af Adelstanden som af de for-
 nemste Borgere, paa en grusom og
 ynkelig Maade endte deres Dage. De
 fornemste og anseeligste Familier i Lan-
 det bleve ved denne ulykkelige Glds-
 vaade satte i dyb Sorg. Disse mange
 Menneskers Død tilskrives med megen
 Grund Skuespilhusets urigtige og ube-
 qvemme Indretning, da samme ikke
 havde de fornødne Op- og Ned-, Ud-
 og Indgange; at Parterrets saavel som
 Logernes Dørre gik ind- i Stedet for
 udad o. s. v. Kong Christian den
 Femte med Gemalinde vare paa Veien
 for at sigre til Opera, men Gldsluen
 havde grebet om sig førend Kongen og
 Dronningen vare ankomne, og blev
 det kongelige Huus selv Vidne til
 denne Sorgescene. Noget Tid der-
 efter lod Christian den Femte lægge
 Grund

Grund til et nyt Operahuus; men hans Død standsede dette Arbeide. Da Friderich den Fierde var kommen til Regieringen, lod han Bygningen fuldføre 1701, og indrette til et Sæ- og Landkadetakademie. Dette er alt hvad jeg veed om Skuespil under Christian den Femtes Regiering.

Kong Friderich den Fierde lod strax i Begyndelsen af sin Regiering indkomme et fransk Skuespillerseelskab, som forestillede Skuespil paa Slottet, og blev samme lønnet af Monarken. Dette Selskabs Bestyrelse havde Kongen overdraget til en Skuespiller, navnlig Montaignu, som skal have været en ypperlig Skuespiller i Karakteerroller, og særdeelees yndet af Kongen. Denne Montaignu var af meget høi Byrd, og formodent-

modentlig af den Slægt, som endnu lever i Engelland. Han var en Mand, der havde havt en fin Opdragelse, og vidste saavel ved sin Forstand som artige Udfærd at vinde Alles Yndest. Alle ærede ham; Monarken selv havde saa stor Naade for ham, at han undertiden, naar hans Spil havde behaget Kongen, maatte efter Befaling indfinde sig ved det kongelige Aftens-taffel, for at opvarte bag Majestæ-tens Stool.

Da han kom til Dannemark, var han Enkemand, og giøtede sig her anden gang med et dansk Fruentimmer, som siden blev Skuespillerinde.

Det kongelige franske Skuespil vedvarede Krigen igiennem, men blev siel-
den

den opført Skuespil; kun til Fester og naar Kongen var hjemme, ellers ikke.

Aldrig saasnart havde Freden 1720 boesat sig i Friderichs Nager, førend han affødigede dette fremmede Skuespil. Montaignu, som blev her i Landet, var den eeneste af det franske Selskab, som af Kongen nød Pension.

Strax efter at Kongen havde affødiget sit franske Skuespillerelskab ansøgte en vis Etienne Capion om Privilegium paa at holde Skuespil for egen Regning, hvilket ham og blev bevilget ved et Privilegium af 17. Mai 1720, hvoraf tydelig sees, at det ikke har været danske Skuespil, men fremmede, da det tillades ham:

"at

”at forskrive dygtige og uberygtede Personer, og skulde ellers de, som han forskrive, være saadanne Personer, som med deres Spil meenige Mand kan fornøje.” Her er Beviis nok for, at det Skuespil, han bestyrede, har været fremmet, og forinodentlig i det franske Sprog. Maaskee det endog kan have været nogle af samme Skuespillerelskab, som Kongen affødigede, han har taget under sin Bestyrelse, i Følge hans Privilegium.

At der paa samme Tid har været andre Slags Skuespil i Kjøbenhavn, som have gjort Indgreb i hans erhvervede Privilegium, kan følgende Fornøelse af ovenmeldte mere udførlige Privilegium bevise:

Vi Friderich den Tierde, af Guds Naade
 Konge til Danmark og Norge 2c. 2c.
 G. N. V. At estersom Etienne Capion,
 Indvaaner i Bores Kongl. Residentsstad
 Kiøbenhavn, for Os allerunderdanigst
 haver andraget, at hannem udi det ham
 allernaadigst meddeelte Privilegium paa,
 allene at maae lade indrette Komedier i
 Bores Kongl. Residentsstad Kiøbenhavn,
 er skeet stor Indpas og Fornørmelse, i det,
 at det adskillige andre skal være tilladt
 Komedier, Liniedansere, Marionetter og
 deslige videre at holde, da han dog med
 stor Umage og Bekostning fra fremmede
 Steder haver ladet hidkomme bequemme
 og dygtige Komedianter, hvilke han til sin
 store Skade har maat underholde, da
 have Vi, efter sig Beskaffenhed, samt
 Etienne Capions herom allerunderdanigst
 giorte Ansøgning og Begiering, allernaadigst
 bevilget og tilladt, saa og hermed
 bevilge og tillade, at ingen af forberorte
 eller deslige Personer maae eller skal esters-
 dags nyde Frihed til at bruge deres Exer-
 citier, undtagen de allene, som af ham
 bliver antagen, eller af ham dertil per-
 mitterede; hvorimod han skal være for-
 pligtet at holde saadanne Personer, som
 med deres Komedier og Spil for en billig
 Betaling kan fornøie alle og enhver, og
 ei nogentid at forhandle det, som Reli-
 gion

gion og den hellige Skrift anrører, eller strider mod Ærbørd, god Etik og Ordning, som Publisko kan være til Forargelse, saafremt han ei denne Vores allernaadigste Bevilling vil have forbrudt. Og have Vi herhos allernaadigst bevilget, at den Plads og Bygning, som han her i Staden lader indrette og aptere baade til et Komedianthuus, saa og hvørudi Assambleer kan holdes, maae ikke allene udi 15 Mars Tid, fra dette Brevs Dato at regne, for Grundskat og Indqvartering allernaadigst være frie og forkaanet, men samme Plads og Bygning, samt hvo den efter fornævnte Etienne Capion Fiendes vorder, skal endog stedse nyde og beholde alle de Privilegier og Friheder, som Vi herudi den hannem allernaadigst givet og meddeelt haver, hvorved ogsaa baade han og dem allernaadigst tillades at holde ugentlige Assambleer for de af Vores Hof og andre Kavalerer, samt flere, af hvad Stand de og ere, som det kunde forlange og did vilde komme; dog at alting derved paa tilbørlig og sømmelig Maade tilgaaer. Forbydendes o. s. v.

Friderichsborg, d. 12. Mai 1721.

Uf

Af disse tvende Privilegier sees klarlig, at Etienne Capion har været Entrepeneur for et fransk Skuespil; men hvem han ellers har været, og hvor længe han har holdet dette fremmede Skuespil, kan ikke med Visshed siges. Hvad man med Rimelighed kan slutte, er, at dette fremmede Skuespil ikke har kundet bestaae, og at det af sig selv har ophørt i dets første Begyndelse; derimod veed man med Visshed, at de første danske Skuespil ere opførte i Aaret 1722, samt at Montaigu har bestyret denne første nationale Skueplads, og det formodentlig paa det af Etienne Capions erhvervede Privilegium, som denne havde pandtsat til en vis Hr. General Hans Jacob Arnoldt for at faae det fornødne Komediehuus bygget og indrettet.

modning grunder jeg paa det Privilegium, som er forundt General Arnoldt den 29. Decbr. 1747, og som jeg bedrøven skal anføre. Det er altsaa af General Arnoldt at Montaigu har forpagtet det Privilegium, hvorpaa de første danske Skuespil ere forestillede.

Den første danske Skueplads har været i lille Grønnegade. Bygningen har været overmaade stor. Indførselen har været i lille Grønnegade, omtrent midt paa Bygningen, og ud ad Gøttersgade.

Montaigus første Selskab har fornemmelig bestaaet af hans Kone, som har været en fortræffelig Soubrette, og tillige ypperlig i de store Karakterroller; af en Dem. Coffre, som spille Elskerinderoller; Mad. Lerke, Jomfruer, og af
Mada-

Madame Hiort, som spille Kone-rollen. Af de Herrer Viloe, Elskere og Karakterroller; Ulføe, gamle Mænd; Begner, Tiener; Schow, Pedanter; Rammel, Tiener; Lindorf, ligeledes; Gram, Bønder og gamle Mænd; Høberg, Arv, Hald, Tienere; Schumacher og Hammer, forskjellige Roller.

Det var for denne nationale Skueplads at vores udydelige Holberg skrev sine første Skuespil, og det var af dette første danske Skuespillersekskab, de under Montaignus Anviisning, som lod sig dem forklare paa fransk, bleve forestillede. Naar denne danske Skueplads første gang blev aabnet, er mig ubekjendt: ikke heller ved jeg med hvilket af Holbergs Stykker; men at det er sket i Aaret 1722, er ganske

vist. Foruden Holbergs Skuespil forestillede man ogsaa alt i den Tid de bedste af Molières Arbejder, som for denne Skueplads vare oversatte af den da levende Justitiarius Sechmann.

I Førstningen da denne Skueplads opkom, under Monarkens Beskyttelse og Yndest, der havde til Diemed, ved Skuespil at fremme Sproget, og at see det mere og mere dyrket, da vare alle, Høie og Lave opfyldte af patriotisk Begierlighed efter at see dansk Skuespil og at fremme samme; men da den første Nyhed var forsvunden, indsneg sig atter den fordærvelige Syge, de Danske og alle andre nordiske Nationer have været besmittede af: den, at intet duer, intet er godt, intet er fuldkomment, uden det er fransk, engelsk

gelft — fort: fremmed. De have næsten alle skannet sig ved deres eget, og kappedes om, hvem der kunde meest hædre og meest yde paa Fremmede, især paa de Franske, hvilke ved deres Industrie, fine Smag og indtagende Vit-tighed have vidst at gjøre alt deres fortrinlig antageligt; hvorfor og den franske Nation næsten i hele Verden haver med uindskrænket Magt hersket over Smagen, især hvad Moder og Skuepladsen angik, indtil for nogle faa Aar siden, da Preussens Friderich og Tydslands Joseph viselig besluttede at afvælte alt fremmed Nag, og derfor at danne sig egne Theatre.

Uden at være Statsmand troer jeg, at dette Frankriges Smags og Theatres Herredømme er en Følge

af sammes fine Statsklogskab. Der-
ved flourer dets Fabriker, hvis For-
fængelighedsvare forsendes i hele Ver-
den — Dets overflødige, og derfor
dets maandeligste Artister, Skuespillere,
Dandsere, Fabrikantere o. s. v. (thi
de ypperlige og gode finde Underhold-
ning nok blandt tyve Millioner Med-
borgere, og blive derfor i Landet, for
didhen at lokke nysgierrige Rejsende)
vandre ud som Bierne om Sommeren,
og, som disse, drage Honningen af
hver Nation hjem til den store Bie-
stade, Frankrige, der Aaret efter ud-
sender en ny Sværm i samme Hen-
sigt — Hvem vilde laste Frankrige
derfor? Hvem kunde det? Banke-
ligere vilde det være at besvare disse
Spørgsmaale: Hvorfor miskiende an-
dre Nationer sine egne Gaver? Hvor-
for

for søge andre Nationer ikke, som Eng-
 gelskmanden, at danne sig sin egen na-
 tionale Smag?

Af ovenanførte bespottelige Syge
 flød dette Onde for det nylig begyndte
 danske Skuespil: at det savnede Til-
 løb og Understøttelse, og at det saa at sige
 døde i Fødselen. Det er i den An-
 ledning at Holberg skrev Komediernes
 Liigbegængelse, som blev forestillet den
 25. Febr. 1727, og kort derefter blev
 Montaignu nødt til at lukke Skueplad-
 sen. Men Danmarks store Friderich
 den Fierde vilde ikke, at en Indret-
 ning skulde falde tilbage til sit forrige
 Intet, der kunde saavel fremme Spro-
 get, som forfine Sæderne, og paa
 samme Tid forlyste et Antal af virk-
 somme Væsener, som kom i Skuespil-
 let

let for at søge Hvile fra Dagarbeidet, og at opmuntre Sindet. Denne de Danſkes uforglemmelige Fjerde Fride- rich tog ſig kongelig af den danſke Skueplads. Han tog Skueſpillerne i ſin Sold: det er at ſige, hver Skue- ſpiller fik noget viſt om Haret af Kon- gen, foruden hvad de ellers fortiente ved at spille under Montaigu; og ſaa- ledes blev den danſke Skueplads atter aabnet, og vedblev at opføre danſke Skueſpil til den ſtore Ildbrand ſatte Staden Kiøbenhavn i den ſørgeligſte Tilſtand.

Skueſpillerne bleve nu adſpredte. Piloe blev Viinhandler, Kammel Bor- gemester og Byefoged i Naſkov, Gram Pedel ved Univerſitetet, og Wegner blev anbragt ved Krigskanceliet. Fri-
derich

derich den Fierde. belønnede disse Mænd, som ved deres Kunst havde været et Middell til at belære og forlyste hans Undersaatter. Da vare de danske Skuespillere agtede, og Standen var ikke forhaanet.

Paa samme Tid, der var Nationalskuespil, har der ogsaa været et tydsk Skuespillerelskab, som blev bestyret af en Tydsker ved Navn von Quoten. Denne Skueplads har været i Broelæggerstrædet, og Skuespillene bleve fornemmelig forestillede ved Marionetter. Det er denne Skueplads, Hølsberg stikler paa i Ulysses von Ithaca, hvor han siger: paa den tydskke Komedie i Broelæggerstræde, wo alles in die Luft agirt wird. — Dog opførte

R 6

sam-

samme von Quoten ogsaa Skuespil ved levende Personer.

Foruden denne Skueplads kom der af og til vandrende tydske Bander til Kiøbenhavn, som i Almindelighed spillede, saa længe de opholdte sig i Staden, paa Skippernes Laugshuus. Dog varede deres Ophold i Residentsstaden altid kun kort.

Med Friderich den Fierdes Død ophørte de danske Skuespil; og den danske Skuepladses første Tidrum tog sin Ende med denne Monarkes Vortgang. Christian den Siette besteg Tronen, og under hans Regiering var Forhængen nede for alle slige Fornøielser og Moerskab.

Den

Den danske Skuepladses andet Tidsrum tog sin Begyndelse strax efter Christian den Siettes Død. En vis Carl August Thilo, som havde været Organist ved Kirken i Citadellet, ansøgte i Maret 1746 hos den nye Regent, Friderich den Femte, om Tilladelse at lade opføre Skuespil i Modersmaalet i Residentsstaden. Denne Thilo var en Tydsker, og havde studeret. Vi have adskillige Arbejder af ham, som kan sees i Worms Lexikon anden Deel Pag. 474.

Den 30. December 1746 erholdt Thilo følgende Privilegium:

Vi Friderich den Femte, af Guds Naade Konge til Dannemark og Norge ic. ic. G. N. V. At Vi, efter allerunderdanigst Ansøgning og Begiering, allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at Carl August Thilo

R 7

af

af Vores Kongel. Residentsskad Kiøbenhavn maae, naar Sorgen for Vores elskelige fiere Hr. Fader, salia og høilørlig Ihuftommelse, er bleven aflagt, sammesteds anrette danske Skuespil, efter den Plan, som forhen af Os elskelig Ludvig Holberg o. s. v. er bleven lagt, hvortil han skal betiene sig af saadanne skikkelige Personer, som med deres Komedier alle og enhver for billig Betaling kunde fornøie; dog maae i samme Komedier ei forhandles det, som anrører Religionen og den hellige Skrift, eller strider mod Ærbarehed, god Skik og Ordning, eller kan være Publici til nogen Forargelse, saafremt han ei denne Vores allernaadigste Bevilling vil have forbrudt. Forbyndes o. s. v.

Christiansborg Slot, d. 30 Decbr. 1746.

Det er den uforglemmelige Kong Friderich den Femte, som de Danske have at takke, at den danske nationale Skueplads igien er bleven aabnet, at den i hans Dage regner sit andet Tidsrum; Dage, i hvilke Konster og Videns-

denſkaber under denne milde Monarks Beſkyttelſe have nedladt ſig blandt de Danſke, og ere ſiden voret med Hæld under Friderichs og Chriſtians fredelige Scepter.

Af dette Privilegium ſees, at Holberg har havt med denne nye Skuepladſes Indretning at giøre; at det er efter hans Plan, at Skuepladſen er bleven ſtyret. Det er Holberg, ſom haver ledet og raadet Thilo i alt hvad der henhørte til Theatervæſenets Styrelſe. Det er efter Holbergs Raad at Thilo oprettede et Skueſpillerſelſkab, ſom beſtod af unge Studenter. Thilo ſamlede da en Roſe, Løndemann, Drſted (*), Bek, Gaſs, Hackſen og Als;
af

(*) Den ſidſte af dette Selſkab, ſom endnu lever.

af Fruentimmer Jfr. Thilo, Datter af Entrepeneuren, Jfr. Holst (som siden blev berømmelig bekiendt under Navn af Mad. Lund, da hun — efter endnu levende Kienderes Beretning — skal have været den største Soubrette, den danske Skueplads har havt at fremvise), Mad. Rosenkilde, og Mad. von Deurs.

Disse Skuespillere, som aldrig havde seet nogen Skueplads eller Skuespil: disse Personer, som vare fremmede i en Kunst af saa stort et Omfang som Skuespillerkonsten, disse Skuespillere aabnede den danske Skueplads (som den gang var i Læderstræde i det saa kaldte Bergs Huus) den 14. April 1747, og forestillede Holbergs politiske Randestøber med en uventet Færdighed.

Man

Man begriber let, at man i den Tid ikke fordrede saa meget af en Skuespiller som nu i vores mere rafinerede Tider. Dog, at Thilo har været hældig i at finde Subjekter, som havde Genie for Skuespillerkonsten, ere vi ofte blevne overbeviste om ved Londe-
manns, Clementins, Roses og Ørstedes
ypperlige Talenter. Saaledes som dette
Selskab begyndte, saaledes blev det og
ved at spille tvende gange om Ugen,
Onsdag og Fredag, med almindeligt
Bifald.

Skuespillerne vare den gang ind-
deelte i Klasser, og bleve ugentlig be-
talte, eftersom de vare i Klasse til,
med 6 Rdlr., som var den første Klas-
ses Sold, 4 Rdlr. den anden, og
3 Rdlr. den tredie.

Efter

Efter at Skuepladsen saaledes en kort Tid var bestyret af Thilo, blev Skuespillerne indbyrdes eenige udi: ikke at staae under en fremmed, en enkelt Mand's Bestyrelse, og at de vilde være lige deelagtige med Thilo i det ham forundte Privilegium, samt at deele Indkomster og Udgifter lige med ham. For at see dette Forsæt vel udført, biede Selskabet til en Aften, strax efter at Skuepladsen var aabnet; da fremstode de og erklærede: at hvis han ikke vilde opfylde deres Forlangende, spillede de ikke mere. Skuepladsen var aabnet, Forsamlingen talriig, Kniven var ham paa Struben — Hvad skulde han gjøre? — Samtykke Skuespillernes Forlangende.

Hvor

Hvor vidt Skuespillerne vare berettigede til denne Udførd, kan man ikke dømme om, naar man ikke fuldkommen kiender til Selskabets indvortes Bestyrelse; — nok, Skuespillerne fik hvad de attraaede. Men at det ikke var saa aldeles overeensstemmende med deres eget Bedste, viser Udfaldet. Misundelse og indbyrdes Ueenighed havde nær befordret Skuepladsens Undergang. Enhver vilde være raadig, enhver vilde være Skuespils Bestyrer; og formodentlig var Selskabet bleven adspredt, hvis ikke Holberg havde taget sig af Sagen.

Samme Sommer den 16. August 1747 gjorde Grev Neventlau paa Holtegaard en Fest, hvortil han havde indbudet Majestæten Friderich den Femte.

Bed

Ved denne Høitid lod han forestille
 Skuespil af de danske Skuespillere;
 Stykkerne, de forestillede paa den i
 Holte Hauge oprettede Skueplads, vare:
 først en Prolog i Anledning af Kon-
 gens Nærværelse, forfattet af Grev
 Otto Mandrup Ranzau, dernæst Ma-
 skeraden og Diderich Menschenkræk,
 begge af Holberg. Monarken var saa
 særdeeleß fornøiet med Skuespillernes
 Spil, at han allernaadigst Dagen efter
 sendte dem 100 Rdlr., med Tilfagn:
 at om han kunde gjøre noget for dem,
 skulde de frit anholde derom. Saa-
 ledes som Skuespillerne stode med Thilo,
 var dette saa ønskelig en Omstændighed,
 som kunde møde dem. Holberg vei-
 ledede dem, og gav dem Anviisning,
 hvorledes de skulde gaae deres Sag an.
 De fulgte Holbergs Raad, benyttede

Rg

sig af denne kongelige Naade, og søgte om Forandring i Thilos Privilegium, hvilket dem ogsaa blev forundt, som sees af følgende:

Vi Friderich den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge ic. ic. G. N. B. At, som Vi under 30. Decbr. Anno 1746 til det danske Sprog's Glor og til en sammelig Forlystelse for Indbyggerne i Bore's Kongel. A. sidentsstad Kiøbenhavn allernaadigst have bevilget danske Skuespil sammesteds at maae indrettes og opføres, og Akteurerne, som have begyndt deelige Skuespil at forestille, allerede have aflagt saadanne Prover paa deres Færdighed, som har udviist, at de kan blive Tilskuerne til Fornoielse; saa ville Vi, til at see denne Gruppe, som nu er bleven samlet, og i Folge hoifsbemeldte Bore's allernaadigste Bevilling har begyndt danske Komedier, tilligemed de Personer, som videre herefter sia dertil maatte begive, fremdeles understotte i hvis som maatte tiene til Grouppens Vedligeholdelse og Komediernes Continuation, allernaadigst have forundt de danske Akteurers Komedihuus esterskrevne Privilegier.

I.

Da der til Komediernes Fremtary for det første behøves et anseeligt Theatrum og et beqvemt og med behørige Loger, samt diverse Op- og Nedgang indrettet Huus, ved hvis Bygning de fornødne Præcautioner efter Brandordningen skal iactages, og Huset ellers med det Nød- vendigste af Brandredskaber forsynes, men Carl August Thilo, paa hvis Navn høist- bemeldte Privilegium lyder, ikke skal have de Kræfter, han kan samme bekoste; saa skal den ganske Troupe, som nu er, eller herefter kommer, have Andeel i dette Hus- ses Privilegier og Friheder, dog saaledes, at samme stedse hæfter ved det Huus, som nu til Komedier bliver apteret, paa det at samme kan være Pantnaverne til desto ydermere Forsikring for den Kapital, som til Hielp til dets Opbyggelse maae laanes. Hvorimod bemeldte Thilo fremdeeles, ef- ter hans med nu værende Akteurer ind- gangne Forening, skal noies med det, som han lige med en af Akteurerne i første Klasse af Komediernes Indkomster nyder, uden at tilegne sig nogen særdeeles Rettig- hed allene i dette Privilegium fremfor de øvrige af Troupen.

2.

Den for Enden af Borets Gieethuus ved Holmens Kanal beliggende Grund og gamle Bygning, som Vi til et Komediehusets Indretning efter de danske Akteurs allerunderdanigste Ansøgning allernaadigst skienket og givet have, skal stedse have og nyde Frihed for Indquartering, Grundskat, saavel som al anden Byrde og Afgift, af hvad Navn være maatte, deraf at svare.

3.

Det skal vdi dette Huus allene og ingen andensteds i bemeldte Kiøbenhavn være tilladt at opføre alle Slags Skuespil, paa hvad Sprog det ogsaa være maatte, alt under anseelig Straf, Komediehuset til Beste, efter Politie-Kollegii Kiendelse, for hver gang nogen befindes herimod at handle.

4.

Dog, som Os elskelig Hr. Hans Jacob Arnoldt o. s. v. den 3. Marti og 7 August næst afviat haver erhholdet Borets allernaadigste Konfirmation paa de Privilegier, som forrige Komediehuus haver været tillagt, hvilke Privilegier Vi end videre for ham og Arvinger allernaadigst have extenderet og forlænget paa 15 Aar fra denne Dags Dato, saa skal det staae hannem frit

frit for, ligeledes at indrette et forsvar-
ligt Huus, om han sig dertil vil resolve,
hvorudi han maae lade agere, og sig
deraf maae benytte saaledes, som hoist-
bemelte ham allernaadigst forundte Privi-
legier hannem allernaadigst tillader og be-
vilger; men, naar de i saa Maader for-
nævnte Hr. General Arnoldt og Arvinger
bevilaede Privilegier og Friheder efter de
forestrevne 15 Aar cesserer, da skal den
Grund, som Vi nu til et Comediehuses
Indretning allernaadigst skienket og givet
haver, tilligemed den derpaa sættende Byg-
ning, allene være privilegeret, som forhen
anført er, til at holde alle Slags Skue-
spil udi, som ere eller herefter udi Sta-
den blive tilladt.

5.

Vi ville og allernaadigst bevilge og til-
lade, at dette Huus maae bortleies til
Assembleer og detslige Forsamlinger, hvor-
under dog ei maae forstaaes Masquerader,
som aldeles skal være forbuden, til hvem
som det begiere, om det findes tienligt,
samme paa visse Tider eller visse Værelser
deri at bortleie. Saa maae og den under
samme Huus indrettede Kielder bortleies
til en Wiintapper i Lauget, endskiont han
haver sin aparte Laugkielder, og maae
den Wiintapper, som samme bekommer,
der:

derudi bruge den Næring, som, efter Biintapperens Privilegiers 12de Post, Brudhuuskielderens, efterdi samme nu er nedlagt, forhen har været tilladt.

6.

To eller flere fornemme og vederhæftige Mænd skal være Direktører over Trouppen og Komedierne, samt Dekonominen derved, hvilke Direktører over Bygningen, som skal indrettes, slutte Kontrakter med Haandværksfolk og demem, som skal levere Materialerne, afsignere Pengenes Udbetaling til enhver efter de i Kontrakten bestemte Terminer, og ellers siden føre Direktionen ved Trouppen og Indkomsterne i Tiden, naar Bygningen er fuldendet.

7.

Saasom en anseelig Kapital vil behøves til Bygningens og Theatri Istandsættelse, saa skal Direktørerne for Komedierne til deres Sikkerhed, som vil forskyde Pengene, give deres Interims Kaution, at Bygningen saaledes af de Tid efter anden forskydende eller andre indsamlede Penge skal blive opført, at den kan blive Vandthaverne et godt og sikkert Pandt; og skulle Bygningen, naar den er færdig, ikke blive eragtet at være et trygt Pandt for den forskudte og endnu ibehovende Kapital, da

skal bemeldte Direktører besørge saa meget paa Kapitalen tilligemed Renterne oarlig afbetalt, at Paudthaverne kan see sig sikker ved Paudtet efter Loven.

8.

For den laanende Kapital skal alle Personerne af Trouppen give deres Panteobligation med første Prioritet saavel udi Bygningen og Grunden som udi Privilegiet, hvorudi Trouppen paa egne og deres Efterkommeres Vegne, een for alle, og alle for een, insubsidium skal forbinde dem at holde Paudthaveren skadesløs, og rigtig til de ansatte Terminer at afbetale det, som paa Kapitalen og Renterne bliver kontraheret om at skal erlægges. Udebliver saadan Betaling da staaer det Paudthaveren frit for at træde til sit Paudt, og af Huset, samt dets Indkomster, tilligemed Indkomsterne af Komedierne eller andre Skuespil, som de blive brugte, forlods at giøre sig betalt.

9.

Trouppen maae ikke dissolveres uden Direktøernes Forevidende og Samtykke, og at de seer at kan skaffe Paudthaveren sine Penge skadesløs.

10. Til

10.

Til desto bedre Forsikkring for Direk-
teurerne, som besørger Pantnaverens be-
talt, skal Akteurerne, saa længe Kome-
dier holdes, af hver Komedies Indkomst,
naar Omkostningen er fradragen, aflægge
10 Procent, som skal vedvare i det mind-
ste saa længe, indtil saa stor Kapital til
Pantnaverens er betalt, at han i Byg-
ningen og Grunden kan see sig nøiagtig
forsikret.

11.

Komediernes Holdelse og Akteurernes
Forhold, saavidt dette Selskab vedkom-
mer, tilligemed hvis videre derudinden
kunde foresalde, beroer altsammen paa Di-
rekteurernes Decission, hvilket Akteurerne
haver sig efterrettelig at holde. I Sær-
deleshed skulle og Direkteurerne derhen
see, at Trouppen steds kan bestaae af
skikkelige Personer, og at Komedierne for
en billig Betaling opføres, samt at intet
derudi forhandles, som anrører Religio-
nen og den Hellige Skrift, eller strider
imod Erbarhed, god Etik og Ordning,
eller kan være Publikum til nogen Forar-
gelse. Skulle nogen Akteur eller Aktrice
enten formedelt Uduelighed, Forsømmelse,
Liderlighed, Opsætighed eller anden vig-
tig og billig Marsag findes uærdig til
L 2 denne

denne Forretning, da ankommer det paa
Direkteurernes Decisssion, om han eller
hun fra Trouppen, dens Fordeele og Pri-
villegier, skal ekskluderes, ligesom og hvem
der skal antages i deres Sted, som afgaaer,
samt om flere end de nu værende Akteurer
og Aktricer maatte behøves, dennem lige-
ledes at antage. Hvorefter o. s. v.

Christiansborg Slot, d. 29 Decbr. 1747.

Hvilket ypperligt Privilegium!
Jeg troer neppe, at nogen Nation kan
fremvise fordeelagtigere Privilegium for
et Skuespillerseelskab. Man seer ellers
af samme, at Holberg har søgt at fore-
bygge Selvraadighed i Selskabet, i det
han har udvirket, at der skulde sættes
en Direktion. Den første Direktion
for denne Skueplads, som blev konfir-
meret af Kongen, var: Statsraad og
Generalprokureur Wartberg, Raad-
mand Jurgensen, Wiørnsen og Piloë.

Da

Da Skuespillerne nu havde faaet et eget Privilegium og en Direktion, saa blev der for Selskabets Regning gjort Begyndelse med Bygningen paa den af Kongen dem skienkte Plads, det gamle Tærehuus kaldet. Et ordentligt Skuespilhuus blev nu indrettet, efter Sigende, i Følge Piloes Plan. Det er den samme Piloë, som var Skuespiller i Friderich den Fierdes Tid hos Montaigu. Han var dansk fød af franske Forældre, og var en Søn af den Bygmester Piloë, som har bygget Nørreport. Holberg har formodentlig faaet ham til Meddirektør for at være Skuespillernes Lærere, da han selv havde været fransk Skuespiller paa hans udenlands Reise, og dansk da han igien kom til Danmark 1722. Efter vores afdøde Roses Tilstaaelse

§ 3

has

har han og de andre da levende Skuespillere Viloe at takke for deres første Kundskaber om Konsten.

Da de danske Skuespillere havde faaet det omtalte Privilegium, opstod General Hans Jacob Arnoldt og paa-talte en Ket til et Privilegium, som Etienne Capion havde pandtsat til ham for den Bygning, han havde ladet opføre i lille Grønnegade i Naret 1720 og 1721. Af følgende Privilegium kan sees, hvad Udførelse Generalen har havt til samme.

Vi Friderich den Femte, af Guds Naade Konge til Dannemark og Norge 2c. 2c. G. U. V. At, efterdem Os elskelig Hr. Hans Jacob Arnoldt, Ridder o. s. v. for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledes han til Etienne Capion, som af Gores elskelig tiere Hr. Farfader, salig og heiloolia Ihukommelse, den 17. Mai 1720 og 12. Mai 1721 var bleven forundt al-
lernaa:

Iernaadigst Privilegium paa Komedier og
 alle Slags Skuespil at indrette og holde
 i Borets Kongel. Residentstads Kiøbenhavn,
 skal have naant og forskudt en anseelig Ka-
 pital til et vel indrettet og beqvem Kome-
 diehusets Opbyggelse, som og af ham paa
 General Arnolds Befestning blev opført,
 hvorefter han har maattet lade sig ubi
 B. talim bemeldte Privilegier overdrage,
 og hos Borets uskellige fiere Hr. Fader,
 salig og høilovlig Ibfømmelse, allerun-
 derdangst begiere paa sit Navn allernaad-
 digst konfirmeret; men da Komedieme fra
 1729 af have cesseret, og derved en Ka-
 pital af 7000 Rdlr. imod atten Aar for
 ham været frugtesløs og udaf Hænderne,
 haver han nu, efterat han under 3. Marti
 og 7. August næstafvige ligeledes er ble-
 ven forint Borets allernaadigste Konfir-
 mation paa foreskrevne tvende Privilegier,
 dog medsaadan Clausul, at Carl August
 Khilo ved den ham da allerede bevilgede
 Frihed, disse Komedier at indrette, skulle
 vedligeholdes og ham samme være tilladt,
 i Følge af venskrevne for ham af os saa-
 ledes allernaadigst konfirmerede Privilegio,
 tilladt Julii Henrich von Dvoten at maae
 i bemeldte Kiøbenhavn forestille og repræ-
 sentere dansk og tydske Komedier og Tra-
 gedier, samt erhos bevilget ham, at han
 og ingen anda maae forestille Viniedand-
 sere,

sere, Marionetter eller deslige Nachspil, og udi sit dertil opterede Huus holde As-sembleer og deslige Forsamlinger, som han med megen Forskud, imod noget til General Arnoldt at erlægge, skulle i Stand sætte, og de vedkommende Personer antage, hvormed bemeldte von Duxten allerede haver giort Begyndelse med Bekostning; derfor fornævnte General Arnoldt, i Henseende til den Skade, han ved fore-krævede Privilegium indtil nærværende Tid haver maattet tage paa Kapital og Nensker, allerunderdanigst haver indskt, om han og Arvinger ikke derved allernaadigst maatte vedligeholdes i de paafølgende 15 Aar, saa at ingen uden ham og Arvinger, eller den, som af ham og dennen dertil gives Tilladelse, maatte være bevilget at forestille og representere Liniedandssec, Marionetter og deslige Exercitier eller Skuespil, samt holde Assembler; da ville Vi, efter herom allerunderdanigst gorte Ansøgning og Begiering, allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at meerbemeldte so fornævnte General Arnoldt af Os allernaadigst konfirmerede Privilegier maae se ham og Arvinger, fra denne Bores allernaadigste Bevillings-Dato af, være stenderede og vedvare udi 15 Aar, og de eller de, som han dertil giver Tilladelse sig deraf udi fore-

forefrevne 15 Mar efter Privilegiernes Indhold maae benytte, dog saaledes, at under Assambleer ei skal forstaaes Masquerader at holde, saasom samme aldeles skal være forbudne; desligeste at de danske Akteurer og det dennem skienkede Komediehuus skal konserveres og forblive ved de dennem ligeledes under Dags Dato allernaadigst skienkede Privilegier og Friheder. Forbyndendes o. s. v.

Christiansborg Slot, d. 29 Decbr. 1747.

I Følge dette Privilegium aabnede von Quoten sin Skueplads ved Vintrens Begyndelse 1747. Samme Skueplads var i store Kongengade, der, hvor nu Sukkerrasinaderiet er. Von Quoten havde forpagtet dette Privilegium af General Arnoldt, imod at erlægge for hver Aften, han opførte Skuespil, 10 Rdlr. til bemeldte General.

Von Quoten, som var en Rival af den danske Skueplads, anstrengede

alle sine Kræfter for at beholde Prisen. Han anskaffede sig gode Skuespillere af begge Rign. Blandt de Fortiente ved denne Skueplads kan jeg ikke undlade at anføre vores store og uesterlignelige Clementin, vores fortiente Hortulan, og vores endnu ikke erstattede Mad. Linkwik, en Datter af den berømte von Mandern; saa og afdøde Overkontrollør Linkwik, der, foruden at han var Skuespiller, tilligemed var Skuespildigter. Blandt hans dramatiske Produkter er von Qvotens Skueplads bleven aabnet første gang med et tydsk heroisk Stykke, kaldet Phisophile, samt en tydsk Prolog, hvortil Musikken var komponeret af en da levende Kapelmester Appel i Flensborg. Von Qvoten forestillede saavel tydske som danske Skuespil, hvori Clementin,
Hors

Hortulan og Mad. Linkwitz ogsaa have
havt Roller.

Denne samme von Qvoten var en
Søn af den von Qvoten, som i Fri-
derich den Fierdes Tid havde sin Skue-
plads i Brolæggerstræde.

Det varede ikke længe førend denne
Skueplads gik til Grunde; alle de For-
søg han gjorde for at lokke Tilskuere
vare frugtesløse, saa at han endelig gik
Bankerot.

For at have et Sted at opføre
Skuespil Sommeren igiennem, me-
dens det nye Skuespilhuus blev bygget,
købte Direktionen for det danske Skues-
spillerselskab paa sammes Vegne von
Qvotens Skueplads. Samme Tid afs-
kedigede Direktionen nogle af de Skue-
spillere,

spillere, som ikke vare duelige. De have været saa ubetydelige, at deres Navne alt ere glemte. I disses Sted blev igien antaget Sfr. von Mandern. Hun rekommenderede igien de Herrer Hortulan og Clementin, hvilke gjorde Prøve for Selskabet og Direktioren; Hortulan blev funden beqvem, og Clementin, som siden blev saa uhyggelig, under al Kritik. Men Hortulan, af Venskab for sin Staldbroder Clementin, afflog aldeles at blive antagen, hvis hans Kamerat Clementin ikke ogsaa blev det — Et sieldent Træk blandt Skuespillere, og som gjør Hortulan Ære i hans Grav! — Hortulan var uundværlig for den danske Skuespilsplads; vilde de have ham, maatte de ogsaa tage Clementin, hvilket omsider skedte.

Direktør

Direktionen lod paa samme Tid be-
 kiendtgjøre i de offentlige Blade: at
 hvo som havde Lyst at betræde Skue-
 pladsen, kunde efter foregaaende Prøve
 vente Antagelse. I Følge denne Ind-
 bydelse meldte Sfr. Materne sig, som
 siden blev bekiendt under Navn af Frue
 Passau, tilligemed de Herrer Prinzlau
 og Blostrup. Da Selskabet var ble-
 ven komplet paa ny, spillede samme hele
 Sommeren i det ommeldte Huus.

Det nyopbygte Skuespilhuus var
 nu færdig, og den danske Skueplads,
 den samme som nu staaer, blev aabnet
 den 18. Decbr. 1748 med en Prøve
 af Prologen og den første Akt af Mo-
 lieres Amphitrion under en talrig Fors-
 samling, som havde fri Adgang.

Paa samme Tid kom her et fransk Skuespillerseelskab til Staden, som opførte Skuespil paa Nørregade. Hvor kierkommen var ikke dette fremmede Skuespil for vore danske Franskmænd, som finder intet godt og ypperligt, uden det lugter fransk! Hvor bleve ikke deres Fødder satte i Bevægelse for at løbe fra Forgernak til Forgernak, for at udbasune disse Fremmedes Noes, og forringe Landets egne! Hvor megen Umage gjorde disse Jean de Francer sig ikke for at faae de Store i Riget til at understøtte disse Fremmede, i det de anpriste deres Mangler som store Fuldkommenheder, naar de paa samme Tid anførte sande Fuldkommenheder hos de Danske som Mangler! Hvor gierne havde disse danskfranske Gielke ikke ønsket, at Kongen havde villet tage

tage dette Skuespil til sig! Men det lykkedes dem ikke. Den fornuftige Deel erklærede sig for de danske Skuespil; og efter at have seet disse Fremmede nogle faa gange for Nyhedens Skyld, søgte de igien til Thalia danske Tempel. Det franske Selskab kunde ikke bestaae, og var til den Ende nødt til at forlade Kjøbenhavn førend de selv havde ventet det.

Næret efter kom der atter et andet fransk Skuespillerselskab til Staden, som opførte Skuespil paa Charlottensborg. Atter nye Kabaler mod det nationale Skuespil — men atter lige frugtesløse; saa at dette Selskab, til stor Sorg for visse Folk, som saa gierne gjøre sig nyttige, ved at finde alt, hvad der er fremmed, smukt og herligt, maatte

maatte forlade Hovedstaden, og søge Brød anden Steds.

Derefter fremstod en vis Mingotti, en Italiener, som entrepenerede en italiensk Opera. Denne blev i Begyndelsen opført paa Charlottenborg; og for at trække Tilskuere til sig, lod han opføre Pantomimer, som var noget Nyt her i Landet, hvilke skal have været meget usle. Men hvor megen Umage han end gjorde sig for at faae Tilløb, saa vilde det dog ikke saa rigtig lykkes ham. Ved Patroner (thi Italienerne have ogsaa havt deres store Tilbedere blandt de Danske, som paa deres egne Skuespilleres Bekostning have søgt at høre Italienerne) fik Mingotti kongelig Tilladelse at opføre sit italienske Skuespil for egen Regning paa den danske

danſke Skueplads. Det er fra denne Mingottis Tid at den gode Muſiksmag har udbredet ſig iblandt os; det var under hans Entreprife at den vidtberømte Komponiſt Ridder Gluck kom her til Staden.

Den danſke Skuepladses Beſtyrelſe havde nu faaet en Forandring. Statsraad Wartberg og Raadmand Jurgensen døde, Piloe blev Biiinhandler. Skuepladsen blev for en kort Tid beſtyret af Oberpreſident Rappe og Kammerjunker, nu værende Kammerherre Suhm. Derefter kom Skuepladsen under Magiſtraten, ſom formaade Kongen til at forandre det Skueſpillerne givne Privilegium ſaaledes:

Vi Friderich den Femte, af Guds Naade Konge til Dannemark og Norge 2c. 2c. G. N. B. At, eſtersom vi under 29. December

cember 1747 allernaadigst have meddeelt det danske Komediehuus allernaadigst Privilegio, hvilte efter de værende Omstændigheder bleve forfattede paa det Komediehuus og den Oekonomie, som skulde indrettes, men derudi, saavel medens Komediehuset stod under Bygning, som siden, ere foresaldne adskillige Forandringer, og i Gærdeleshed derved, at Vi med Vores allernaadigste Resolution af 27. Marti sidst afvigt, og det derpaa grundede allernaadigste Skøde af 23. Mai næst efter allernaadigst have skienket og overdraget bemeldte Komediehuus med Teatro og Tilbehor til Vores Kongel. Residentskab Kiøbenhavn; saa have Vi, efter Os elskelige Vores Oberpræsident samt Borgemeester og Raad i bemeldte Kiøbenhavn, deres herom til Os indkomne allernaadigste Forslag, allernaadigst fundet for godt, det forbemeldte Komediehuus under forberorte 29. Decbr. 1747 meddeelte Privilegium saaledes allernaadigst at forandre og extendere, nemlig:

I.

Det danske Komediehuus skal stedse have og nyde Frihed for Indquartering og Grundskat, saavel som al anden Byrde og Afgift, af hvad Navn være maatte, deraf at svare; hvorimod Vi og de Personer,
Os

Os følger, naar Vi Os paa de danske Komedier maatte indfinde, altid uden Bestaling bivaagner.

2.

Det skal udi dette Huus allene og ingen andensteds i bemeldte Kiøbenhavn og vaa dens Grund være tilladt at opføre Skuespil udi det danske, tydske og franske Sprog, alt under Forbud, ved Politiets Assistence og desuden anseelig Mulkt, Komediehuset til Bæste, efter Vor Politie og Kommercekollegii Kiendelse, for hver gang nogen befindes herimod at handle.

3.

Dog, som Os elskelige Hr. Hans Jacob Arnoldt, Ridder, Børes Feldtmarsskal og kommanderende Chef over Tropperne og øvrige militaire Stats-Steder og Norderlands i Vort Rige Norge, den 3. Marti og 7. August 1747 have erhholdet Børes allernaadigste Konfirmation paa de Privilegier, som forrige Komediehuus har været tillagt, hvilke Privilegier Vi end videre for ham og Arvinger allernaadigst have extenderet og forlænget paa 15 Aar fra den 29. Decbr. 1747 af: saa skal det staae ham frit for, staaledes at lade indrette et Huus til Komediehuus, om han sig

fig dertil vil resolve, hvorudi han maae lade agere, og sig deraf maae benytte, saaledes som de ham allernaadigst forundte Privilegier ham allernaadigst tillade og bevilge; men naar de i saa Maader forundte Børes Feldtmarsskal Arnoldt og Arvinger bevilgede Privilegio og Friheder efter foreffrevne 15 Mar cesserer, da skal forhemeldte danske Comediehuus allene være privilegeret, som forhen anført er, til at holde danske, tydske og franske Skuespil udi, som ere eller herefter i Staden bliver tilladt.

4.

Vi ville og allernaadigst bevilge og tillade, at dette Huus maae bortleies til Assembler og deslige Forsamlinger (hvorunder dog ei maae forstaaes Masquerade, som aldeles skal være forbuden) til hvem som det begierer, om det findes tienligt, samme paa visse Tider eller visse Værelser derudi at bortleie. Saa maae og den under samme Huus indrettede Kielder bortleies til en Biintapper udi Louget, endsskiønt han har sin aparte Kielder; og maae den Biintapper, som samme bekommer, derudi bruge den Marring, som, efter Biintappernes Privilegio 12te Post, Boldhuuskielderne, efterdi samme nu er nedlagt, forhen haver været tilladt.

5. Di

5.

Direktionen, i Henseende til Oekonomien og Trouppen ved den danske Komedie, skal bestaae af en Oberdirekteur, som Vi allernaadigst selv ville udnævne, og af de tre andre Direkteurer, som godvilligen og uden Betaling af Oberdirektionen dertil kan formaaes, af hvilken Direktion den ene af bemeldte Oberdirekteur udvælges til at staae for Komediehusets Indtægter og Udgifter, og derfor at aflægge aarlig Regnskab, som i Raadstuen indleveres, og af de 32 Mænd, som Stadens anden offentlige Regnskab revideres, ligesom og Kassens Beholdning udi Stadens Kasse deponeres, for saavidt ikke til forestaaende løbende Udgifter behøves at blive beroende udi bemeldte Direktionens Hænder. I det øvrige maae intet foretages, i Henseende til Oekonomien, Trouppen, eller andet, Komedien vedkommende, uden efter foregaaende Overlæg og Deliberation imellem Direktionen; og som det kan arrivere, at der i et eller andet Tilfælde kunde være diverse Meeninger, saa skal det i saa Fald ankomme paa Oberdirektionens Resolution eller Decission, ligesom og desuden ingen ny Forandring eller noget af Bigtighed i Henseende til Oekonomien eller Trouppen maae foretages, endsskiont alle tre Direkteurer maatte være af lige Meening, uden
Ober:

Oberdirektionens enten foregaaende eller paafølgende Samtykke, i hvilken Henseende der af Direktionen skal holdes en Deliberationsprotokol. Alt, hvad ellers angaaer Oekonomien eller deslige partikulære Foranstaltninger, skal, naar dermed forholdes paa den udi denne Post foretagne Maade, dependere af Oberdirektøren og Direktøren selv, og behøver ikke Borens allernaadigste Approbation eller Konfirmation.

6.

Direktionen skal i Særdeleshed see derhen, at Trouppen stedse kan bestaae af skikkelige Personer, og at Komedier for en billig Betaling opføres, samt at intet derudi forhandles, som anrører Religionen eller den hellige Skrift, eller strider mod Erbarhed, god Etik eller Ordning, eller kan være Publika til Forargelse.

7.

Skulle nogen Akteur eller Aktrice enten formedelst Uduelighed, Lidelighed, Opsættsighed eller anden Mætighed og billig Marsag findes uærdig til denne Forretning, da skal det ankomme paa Direktionens Resolution og Oberdirektionens Decision, om han eller hun fra Trouppen skal demitteres eller cesseres.

8. Af

8.

Akteurernes og Aktricens Gage maae ikke af nogen, saa længe de ere udi den Tjeneste, for Gæld med Arrest bestaaes. Svorefter alle o. s. v.

Christiansborg Slot, d. 11 Sept. 1750.

Da Dronning Lovise var død 1751 var Skuepladsen tilluft.

Den danske Skueplads har stedse siden den Tid staaet under Magistratens Bestyrelse, og har den Tid efter anden havt til Direktører Oberpresidenten, Konferenceraad Falsen, Etatsraaderne Schrødersec, Valeur, Rønneemann, Hessekiær, Heréleb, Holmsted o. fl. Der har i de Tider tildraget sig Ting ved Skuepladsen, som, foruden at de egentlig ikke høre til Skuepladsens Historie, men snarere til Parterrets, ikke fortiene at bevares for Efterlægten.

I Na-

I Aaret 1760 fik Sarti, der var indkaldt som Kapelmester, Tilladelse, under egen Direktion og paa egen Regning at lade opføre italiensk Opera, saavel Opera seria som buffa. Efter Jus belaaet reiste Sarti til Italien, hvor han forblev til 1766.

I Aaret 1768 forskrev Skuepladsens Bestyrelse en italiensk Opera herind, som blev foreenet med det danske Skuespil. Kapelmester Scalabrini foreskud den musikalske Bestyrelse. Disse tvende Skuespils Foreening var til stor Skade og saare liden Opmuntring for Nationalskuespillet; thi hvad de danske Skuespil, som havde betydeligere Tillob end det italienske, fortiente, det blev sat overstyr paa de smagløse italienske Operaer, da de danske Skuespil maatte savne

savne de fornødne Klæder og Defor-
 tioner. Naar en italiensk Sanger
 havde 1000 eller 1500 Rdlr. i Løn,
 havde den bedste danske Skuespiller
 300 Rdlr. Naar de italienske San-
 gere i en ny Opera bleve udstofferede
 med Atlasser, Flitter, Fiere og Galu-
 ner, fik de danske Skuespillere neppe en
 simpel Klædes Klædning. Hvo husker
 ikke Henrich den Fierdes Jagt opført i
 gamle grønne Kioler, besatte med Pal-
 lietter? Den bedste Hæders Kiole for
 Elskeren i Skuespillet var i lang Tid
 en brun Klædes Kiol med hvidt Foer
 og en hvid Silkevest. Den er endnu
 til ved Skuepladsen, og bruges af
 Statister. Saaledes blev de danske
 Skuespil i de Tider opmuntrede og
 beskyttede.

Ved Kong Friderich den Femtes Død standsede atter Skuespillene, og Skuespillerne fik ingen Løn, førend vores allernaadigste Konge tillod der maatte vedblives at opføre Skuespil. Det var ogsaa i dette Aar at her kom et fransk Skuespillerseelskab til Staden, som i Førstningen spillede paa Stadens Skueplads. Og da samme Selskab siden kom i kongelig Sold, opførte de siden Skuespil paa et over de kongelige Stalde dertil indrettet Theater, som fik Navn af Hoftheater; og vedvarede dette franske Skuespil til Aaret 1772, da Kongen affædige de samme.

I Aaret 1770, da Magistraten ikke længere kunde bestyre Skuepladsen, uagtet saavel Kong Friderich den Femte som Christian den Syvende aarlig understøt-

derstøttede samme, var den nær gaaet til grunde, hvis ikke vores allernaadigste Monark havde antaget sig samme.

Oberkapelmester Sarti ansøgte hos Regieringen om at faae den danske Skueplads under sin Entreprise, hvilket ogsaa blev ham bevilget.

Man ventede nu at Skuepladsen skulde have faaet en bedre Stilling, at de indfødte Skuespilleres Raar skulde bleven forbedret — men intet af alt dette. Udsigterne for den danske Skueplads blev i mange Henseender sørgeligere end de hidindtil havde været.

Sarti var en god Kapelmester, men om han var saa god Skuepladsbestyrer, derom dømmes de Kyndige. Det var under Sartis Bestyrelse at Syngestyk-

terne først bleve indførte hos os. He-
ting skulde synge under denne musikalske
Entrepeneur, skönt alle hans Under-
havende snarere vare stemte til at græde.

Hvor ofte maatte Skuespillerne og
øvrige Betiente forgieves vente efter
deres Sold fem til sex Uger over den
bestemte Tid? Kort: det var den uheld-
digste Tidspunkt for den danske Skue-
plads. Det var ogsaa under hans uor-
dentlige og ukyndige Bestyrelse at den
dramatiske Feide, som endnu er i hver
Mands Minde, havde Sted. Denne
Entreprise kostede Kongen henimod
30000 Rdlr; og aldrig var større Nød
paa Jærde ved den danske Skueplads.
Men til Frelse for samme varede dette
Tidsrum kun kort.

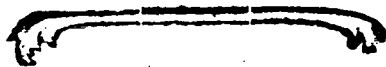
Fra

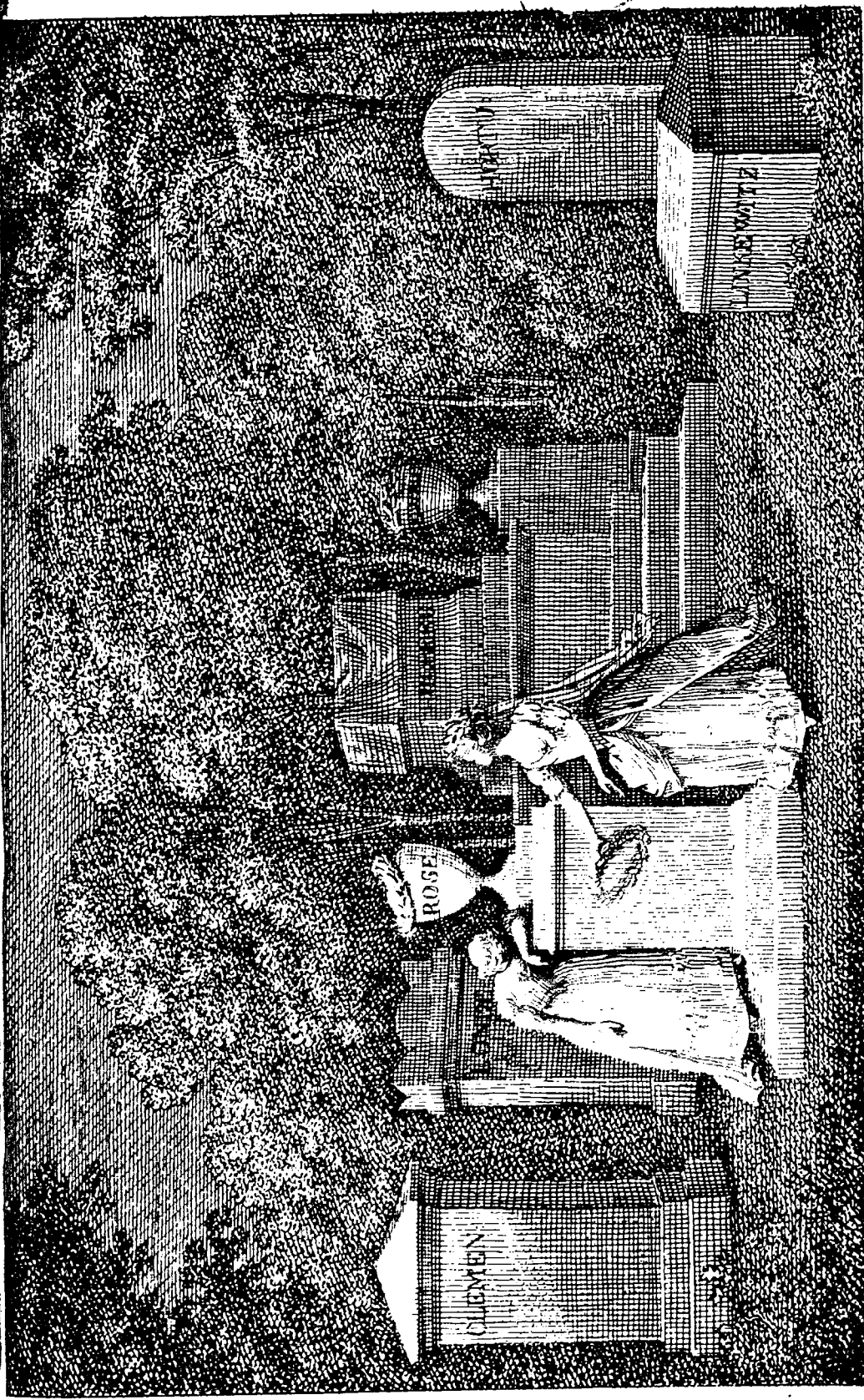
Fra Aaret 1772 bøv den danske Skueplads regne sit tredie Tidrum; det lykkeligste, det nogensinde har havt i Dannemark. Det var i det Aar at vores allernaadigste Monark, Kong Christian den Syvende, saae i Naade til sine egne indfødte Skuespillere. Deres haarde Skiebne trængte sig til hans faderlige Øre; han føelte deres tunge Raar, deres Trang til hans Naade. Og Monarken sagde lydeligt for sit hele Folk: Værev eene Skuespillere for mit Huus og mine Undersatter, eders Medborgere. Han bød, at Skuespillerens Raar skulde være saaledes, at de sorgfrie kunde dyrke en Konst, som baade forlyster og nytter.

Og for at opmuntre de indfødte Skuespillere til at dyrke Konsten og at

blive fuldkomne, tilfagde vores naadige
Konge de danske Skuespillere, som en
særdeels kongelig Naade, i de offent-
lige Tidender: "At de efter 20 Mars
"Tieneste skulde erlange de Betienin-
"ger, som, i Henseende til deres Ka-
"pacitet og Duelighed, ere dem kon-
"venable, og som enhver god Medbor-
"ger kan ønske og attraae."

Brød. 1848.

den som naaer hans Kunst, er værd hans Navn!

Erndt Jørgen

ROSE

BLUMEN

UNGEWITZ

Biographie.

Hvo ynder Skuespil, og savner ei Rose? Hvo kiendte Manden som Skuespiller, og ærede ham ikke som Kunstner, den hældige, den ypperlige Kunstner? Saderen, Hartley, Odourdo, Beverley, den værdige Sader og Melac Sader, disse hans Konstværker i hans sidste Leveaar, kaster en Glands over Manden, og vidner om den sieldne store Skuespiller. Disse hans sidste Arbeider ere saa levende i mine Medborgeres Erindring, at jeg ikke fordrister mig til, udførlig at bestemme hans Værd som Skuespiller. — Deres Dom vil være hans Ære, og bringe hans Navn til Efterflægten.

Christopher Pauli Rose er født i Kiøbenhavn den 10. Oktober 1723 af borgerlige Forældre, hvilke opdroge ham til Studeringer. I Aaret 1743 blev han demttteret fra Kiøbenhavns latinske Skole. Han giftede sig samme Aar, og avlede i sit Egteskab en Datter, som udgiorde Skuepladsens Ziir den korte Tid hun betraadte den. Som Kone befordrer hun nu sin Mandz Lyksalighed, og opdrager som Moder sine Børn til at blive duelige Borgere i Ståten.

I Aaret 1746 gif Rose ind i det Selskab, som Thilo samlede, og med hvilket han aabnede den danske Skueplads i Friderich den Femtes første Re-gieringsaar. Bores udødelige Holberg yndede ham, og Piloe, som var hans første

første Lærere i Skuespillerkonsten, var hans Ven.

Som Borger i Staten var han agtet blandt sine Medborgere. Roses Bane som Skuespiller har været følgende: I hans yngre Dage spillede han Elskerrollen — han spillede og iblandt Frontins Roller — I hans modnere Alder gik han over til Karakterroller, saavel i Sørgeespillet som i det ædle Lystspil. I hans sidste Leveaar forestillede han saadanne Roller, som vare passende med hans virkelige Alder; og hvo som saae ham i disse, glemmer ham ikke.

Da Skuepladsen i Aaret 1772 kom under kongelig Bestyrelse, blev Rose ansat som Lærer ved samme. I Sommeren 1779 givtede han sig anden gang

gang med Skuespillerinden Bøtger, som nu begræder en elsket Mand's Død. Hans sidste Rolle paa Skuepladsen var Melac Fader i de tvende Benner af Beaumarchais. "Min Søn! du begynder din Bane da jeg ender min" Disse Ord sagde han den sidste gang, han forestillede den, med saadan en Følelse, at Taarer stod ham i Øinene. Dagen efter blev han syg, og endte sine Dage den 30. Oktober 1784 om Eftermiddagen i sit 61 Aar og 3 Uger.

Hans Begravelse gik for sig den 4. Novbr., og blev den Afdøde baaret til sin Grav af Skuespillerne, som alle vare i dyb Sorg. Liget blev baaret igiennem Nikolai Kirke, hvor det blev nedsat i Gangen lige for Alteret, imens der i Choret blev affunget en Sørgefantate af de Skuespillere, som
bare

bare Liget, og af Skuespillerinderne Mad. Rosing, Gielstrup, Schall, Jfr. Fogt, Naslew og Northorst, hvilke ligeledes vare i dybeste Sørgebragt. Derefter blev Liget baaret ud af Kirken, og hen til Nikolai Urtegaard, hvor det af Skuespillerne blev ned-sænket i Graven.

Roses Minde blev hædret paa Skuepladsen i Byen den 6. Decbr. 1784. Skuepladsen forestillede en mørk Lund, hvor Digterne Holbergs og Ewalds, Skuespillerinden Linkwizes og Skuespillerne Londemanns, Clementins, Hortulans og Roses Minder saaes. Iblandt disse udmerkede sig Roses Urne, som nylig hensat. Melpomene hældede sig op til Urnen, og Thalia saaes vanfende mellem disse Minder.

Prologen i denne Anledning blev
fremfagt af Skuespillerinderne Rosing
og Preisler. Jeg meddeeler den saa-
ledes, som Forfatteren ønsker den her
aftrykt.

Thalia og Melpomene

ved

Roses Grav.

En

Prolog,

Madame Rosing tilegnet

ved

Thomas Thaarup.

— — — og Konsten Vidne om dit
Hierte bar.

De spillende Personer:

Melpomene, Mad. Rosing,
Thalia, — Preisler.

(Naar Dækket hæves, staaer Melpomene ved Rosés Urne i en sørgende Stilling. En Cypresskrands hænger paa Postamentet.)

Thalia

(med en Krands i Haanden, kommer frem mellem Gravene. Efter en kort Pause).

Her hvile dg! den Slægt, som for-
dum vakte

Den blide Glæde i en skyldfri Siel,
Som lærte Daarffabs Udfærd at for-
agte,

Og Massen drog fra Lasters skjulte
Træl. —

O! mine Yndlinge! hvad Nat omgiver
M 7 Den

Den skumle Lund, hvor eders Min-
der staae!

Hvor tungt, hvor vaklende hvert Skridt
mig bliver!

Thalia føler sig blandt Grave gaae. —
Her svunde de, min Glædes første Dage!
Som Baaren skönt, men snart de
svunde hen;

Her hvile de! o — hvad har jeg tilbage?
En haandsfuld Støv, som Graven
har igjen.

Og nu mit sidste Tab! — — —

(Ved at sige disse sidste Ord er hun
kommet Urnen nærmere, stud-
ser, og Melpomene vaagner af
sin Bedøvelse.)

Melpomene.

Hvis Sukke lyde
I Dødens Mulm, hvor Benners Støv
er lagt?

Og

Og hvo tør Sorgens dybe Stille
 bryde,
 Den Sorg, som Klageraab fortolke
 svagt?

Thalia!

Thalia.

Ja Veninde! begge savne
 Vi Rose! begge følte vi, han var
 Stor i den Konst, at skildre, røre,
 gavne! —

Melpomene.

Og Konsten Vidne om hans Hierte
 bar; —

Jeg veed mit Tab; — hvo vidste
 saa at bøie

Den faste Mand at føle, naar han leed?
 Hvo loffede som han fra Skindheds
 Die

Den stille varme Beemods-Taare ned?

Tha

Thalia.

Hvor herlig Skildred' han en Elfers
Smerte!

Naturens Søn i Ungdoms glade
Baar!

Melpomene.

Hvor ædelt viste han en Faders Hierte!
Hvor hædersværd med sine sølvgraae
Haar!

Thalia.

Og alle smilede med Bisalds Glæde,
Da Pigen gav ham ung sit Hierte hen!

Melpomene.

Og ved dets Tab saae jeg den Edle græde,
Og hvad det var, at miste det igien.
Hans fældne Konst var bundet til hans
Hierte,
Og begge, Kienders og Venners
Fryd;

Det

Det var den rette Hæder, han begierte
 Ved nyttet Kundskab og usminket
 Dyb.

Og I! hvis Bifald Kunstneren opliver,
 At gaae den vanskelige Bane hen!
 I vidnet har, han med utrættet Iver,
 Med Konst, med Held, med Bifald
 vandred' den.

I leed med Drossmans forelskte Hjerte,
 I skienkte Beverley medynksom
 Graad;

Med Beemod hødrede i Hartleys
 Smerte.

I grædde, skialve ved Odvardos
 Daad!

O! Graven giver ham ei meer tilbage!
 Forsvundet er hans ædle Stemmes
 Lyd!

Den bøier aldrig meer til Graad og
 Klage —

Tha:

Thalia.

Den vækker ingen meer til ædel
Fryd —

Der hviler han — — —

Melpomene.

O Sorg! din Byrde falder
Saa tung, saa ængstende paa dette
Bryst!

Du Taarer fra Thalias Die kalder,
Men mig, mig nægter Skiebnen
denne Trøst.

Hvad kan jeg da (hun tager Krandsen) jeg
har Cypresser bundet
I denne Krands, til Minde for
min Ven.

Thalia.

Af Myrter bandt jeg min, og Graad
er rundet

Paa

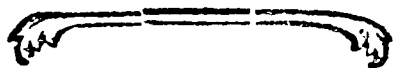

 Paa hvert et Blad, imens jeg flets-
 ted' den,
 Ham vies den, ved min, ved Venfæbs
 Stemme!

Melpomene.

Og denne vidne om min Roses Savn!
 Hans Siel har Fred! hans Støv har
 Gravens Siemme;
 Men den, som naaer hans Konst, er
 værd hans Navn!

Efter endet Prolog faldt Dækket
 høitidelig langsom under en sagte Sør-
 gemusik. Den overordentlige Stilhed
 i Skuespilhuset var et talende Vidne
 om Tilskuernes Følelse ved Roses Tab.

Unek=

Anekdoter.

Digteren Euripides folte mere end nogen det Bærdige i hans Kald, troede derfor, at han ikke altid burde give efter af Høflighed. Engang paastod man, at han i et af hans Sørgeespil skulde forandre Ord, som havde misbaget; og da han ikke gjorde det, troede Tilskuerne, de burde hevne sig paa Stykket, hvori Forfatteren viste sin Uærvillighed. "Atheniensere," sagde Euripides, i det han gik frem paa Skuepladsen, "naar man spiller mine Sørgeespil, saa er det ikke Eder, som lærer mig, det er mig, som giver Eder Underviisninger."

En Jøde stod meget andægtig og saae paa et Skuespil; i det samme kom en ind, der ikke vidste hvad der blev spillet, og spurgte Jøden derom. Jøden svarede: Det er just det, jeg staaer und lurer paa; den wunn der kommer en Heyrath i Enden, so er dat en Komodie, und stikker sig en ihiel, so er dat en Tragedie.

Efter endet Skuespil stod nogle Konstdommere og talte om den unge Skuespiller, som samme Aften havde giort sin første Prøve i Elskerrollen. En af dem meente, at han havde været for kold (i sit Spil). Nei, svarede en Konstdommer, som kom dertil, det er ikke sandt, thi nu saae jeg ham, og Sveden drippede endnu af ham.

En

Paa den nye Skueplads i Paris gik en tragisk Digter frem og tilbage med store Skridt under Prøven af et nyt Stykke. Han saae ud som et Menneske, der nøiagtig undersøgte Skuepladsen i alle dens Dele. Hvad er det, De der foretager sig? spurgte een af de tilstedeværende. Jeg tager Maal til en ny Tragedie, svarede han.

St. Foix (Forfatter til Oraklet) stod engang i Parterret ved en som lugtede. Efter adskillige fornærmelige Spidsfindigheder fra St. Foix Side blev den, som lugtede, vred, og spurgte, om disse Talemaader angik ham. Jeg veed ikke hvem jeg skal holde mtg til, svarede St. Foix, men der kommer en affællig
lig

lig Lugt fra denne Side. Ved Udgangen af Skuespilhuset tog den Fornærmede fat paa St. Foix, og forlangte at tale med ham under fire Dinc. Meget gierne, svarede denne, men i en vis Frastand; jeg skal ikke tage Flugten, jeg er St. Foix. Etinkeren blev rasende, gik affides med ham, og trak Kaarden. St. Foix, som alt havde sat sig i Forsvarestand, lod Kaarden synke, og sagde: Det er ganske vist, at de lugter; dersom De dræber mig, saa vil De ikke lugte mindre for det, og dersom jeg dræber Dem, saa vil De endnu lugte mere. Disse Ord kom hans Modstander til at see, og i Steedet for at duellere, omfavnede han ham.

En maadelig Skuespiller blev opløftet til Skyerne af en endnu flattere Digter, hvis Dom var, at han ikke vidste hvad han skulde meest beundre hos Skuespilleren, enten Naturens eller Konstens Ypperlighed. Et vittigt Hoved, som hørte dette, sagde: om man stevner Natur og Kunst ind for Skønsomheds Domstoel, er jeg vis paa, de vil begge blive frifundne.

Da Groszmann en Aften havde spilt Jøden Pinks med almindelig Bisald, spurgte een en Jøde, som havde seet Skuespillet, hvorledes Pinks havde behaget ham. Schdu! svarede Ebræeren, kun den Bøxel skulde han ikke have

havet fra sig given, denn das thut aldrig nogen Jøde.

Engang da Skuespillerinden Dumesnil i den femte Akt af Sørgespillet Rodogune, hvor hun som Cleopatra udstøder de græffeligste Forbandelser, og i det hun i sit Raserie vil opgive Manden, siger disse Ord: "Jeg vilde forbande Guderne, hvis de skienkede mig Livet," fik hun et Tryk i Nakken af en gammel Officeer, som stod bag ved hende (thi fordum i Frankerig havde Tilskuerne Plads paa Skuepladsen), hvorved han tillige sagde: Gaae ad Helvede til, dit Beest. Man kan let forestille sig, at dette Mellemspil forstyrrede saavel Skuespillet som Skuespillerinden. Da Stykket var til Ende,

N

aflag-

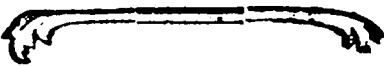
aflagde Skuespillerinden sin forbindt-
lige Taksigelse til den gamle Kriger for
det meest smigrende Bisald, hun nogen-
sinde kunde faae for denne Rolle.

Den berømte Skuespillerinde le Couv-
reur spille engang saa ypperlig i Zaire,
at hun ikke allene bragte Tilskuerne
til at græde ved sit mesterlige Spil,
men endog Voltaire selv, som var
nærværende. En ung Herre, der vilde
giøre Voltaire en Kompliment, takkede
ham for de Taarer, han havde bragt
ham til at fælde. Det er ikke mig,
som har fremlokket disse Taarer, sva-
rede Voltaire, det er Mademoiselle le
Couvreur.

Da Lessing saae sin Emilie Galotti
forestille af den yngste Jfr. Ackermann,
raabte han ganske forundret: Min
Gud! det er jo min Emilie, saaledes
som jeg har tænkt mig hende!

En Person, som efter begyndt Skuespil kom ind i Parterret, spurgte sin Sidsmand, der var en Sæmand, om det var et Syngestykke, som blev forestillet. Nei! svarede denne, det er kun et Passiarstykke.

Til Udgiveren.

Følgende er oversat Ord til andet efter et Brev fra Wien 12. Decbr. 1779, som findes i Schözers Briefwechsel 6. Deel S. 255 f., og ønskes indført i Kommebogen for Skuespilbyndere.

”Theaterforpagteren, Grev Kohary, har omsider gjort Fallit. Man skyder Skylden paa Hr. Noverres kostbare Balletter. Noverre havde enten formædelst sin Kunst, eller paa anden Maade, bragt Publikum saa vidt, at det holdt Balletter for uadskillelige fra andre Forestillinger. Hvo da tog Balletterne bort, den ødelagde Skuepladsen; dette var de Skrivtkloges Troe, saavel som Folkets. Just som Skuepladsen ved
hiin

hiin Bankerot stod paa Pynten af sin Undergang, vilste Hans Majestæt Keiseren ogsaa her, at han var! Keiser for den tydske Nation. Hans Majestæt behagede at lade vedligeholde Skuepladsen paa Sin Bekostning, men foruden Balletter, og tillagde den det udmerkende Navn af Nationaltheater."

"Endnu var Indtrykket, Noverre havde gjort, for stærk og for nyt, og Skuepladsen søgtes kun lidt. Lidt efter lidt svingede Fibrene svagere, og Virkningen blev, som den altid bliver, naar en elsket Monark gjør en Sag til sin egen, beskytter den, ynder den. Snart blev Skuepladsen saa tillokkende, at man trængte sig til Skuespillene."

Udtog af Schillers Anmeldelse af
et nyt periodisk Skrivt, den
Rhinske Thalia kaldet.

Jeg skriver som Cosmopolit, der ingen
Fyrste tiener. Tidlig mistede jeg mit Fæ-
dreneland, og bortbyttede det mod den
store Verden, som jeg netop havde skim-
tet giennem Riffert. En salsom Misfor-
skaelse af Naturen fordømte mig til at
blive Digter i mit Fædested. Lyst til Poe-
sien fornærmede Lovene i det Institut,
hvor jeg opdroges, og modsagde dens
Stifters Villie. Otte Aar kiempede min
Enthusiasmus med den militairiske Regel,
men Lidenskab for Poesien er fyrig og
stærk som den første Kierlighed; det, der
skulde quæle den, oppustede den. For at
undflye Forhold, som var mig en Marter,
sværmede mit Hierte i en ideallø Verden —
men da jeg var ubekiendt med den virke-
lige,

lige, som Jerngitterværk skilte mig fra — ubekendt med Menneskene; thi de 400, som omgave mig, var een eeneste Skabning, en troe Afstøbning af eet og samme Model, som den plastiske Natur høitidelig frasagde sig al Deel i — ubekendt med frie, sig selv overladte, Væsners Tilboieligheder, thi her modnedes kun een, som jeg nu ikke vil nævne; men hver anden Kraft i Billien slappedes, medens den eene spændte sig konvulsivisk; hver Egenhed, hver Grille af den tusindfold spøgende Natur, tabtes i den herskende Ordens regelmæssige Tempo — ubekendt med det smukke Kion; thi vort Instituts Porte, veed man, aabnes kun for Fruentimmer, inden de blive interessante, og naar de have ophørt at være det — ubekendt med Mennesker, og Menneskesiebne, maatte min Pensel nødvendig tage seil af Middellinien mellem Engel og Djevel, maatte den frembringe et Uhyre, som til Lykke ikke var til i Verden, som jeg kun vilde

ønske Udsdelighed, for at blive et evigt Exempel paa, hvad for Fostre Geniets og Subordinationens naturstridige Forbindelse frembringer. Jeg mener Røverne.

Dette Stykke er kommet for Lyset. Den hele sædelige Verden har anklaget Forfatteren som en Majestæts Forbryder. Dets hele Forsvar være det Alima, det fødes under. Hvis een eeneste af de uendelig mange Beskyldninger mod dette Stykke rammer mig, da er det den, at jeg har vovet at skildre Mennesker to Aar før jeg har modt eet eeneste.

Røverne kostede mig Familie og Fædeland — — I en Epoche, da endnu Mængdens Dom maae styre vor vaklende Selvsølelse, da Unglingens varme Blod flyder muntreere ved Bifaldets venlige Soelmsmil, tusend indsmigrende Ahnelser om kommende Storhed omgiver hans svimlende Siel, og det guddommelige Eftermæle ligger for ham i yndigt Tusmørke — midt i Nydelsen af den første forførte Noes,

Roes, som uventet og usfortient kom mig i Mode fra fjerne Provindsler, forbed mær mig i min Fødebye under Fæstningsstraf at skrive. Min Beslutning er bekiendt.

Det vil kanske synes underligt, at man finder Forfatterens Ungdomshistorie i Anmeldelsen af en Journal, og dog var ingen Bei bekvemmere til at lede Læseren ind i det inderste af mit Foretagende, end at giøre ham bekiendt med den, der skal udføre det.

Den Ahinske Thalia skal indeholde:
 1) merkværdige Menneskers og Handlingers Afbildning; 2) Philosophie for det handlende Liv; 3) den skionne Naturs og de skionne Konsters Værker i Pfalz; 4) tydsk Theater; 5) Poesier og Rhapsodier, Fragmenter af dramatiske Stykker; 6) Bedømmelse over vigtige Mænd og Skrivter; 7) Tilstaaelser om mig selv; 8) Korrespondenser, Anmeldelser, Miscellanea. Hver anden Maaned leveres et Heste paa 12 Ark i stor Oktav, heftet

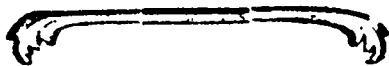
og med et Omflag. Subskriptionsprisen er udenfor Mannheim en rhinsk Guldens for hvert Stykke.

Mannheim d. 11. Novbr. 1784.

S. Schiller.

I Kiøbenhavn modtager jeg Subskription, og vilde paa det varmeste anbefale min Vens Journal, hvis jeg turde tiltroe mig saa megen Anseelse hos mine Landsmænd. Dog, hvad Anbefaling kan den behøve, der har kundet skrive Koverne, og saa saa Aar derefter ovenstaaende Dom over dette Stykke, og hvad endnu er mere, Sorgespillet Cabale og Elskov?

Khabet.

Konst:

Konstværker.

Caroline Friderike Møller, svensk Skuespillerinde i Stokholm, i Gips en Medallion.

Preisler, Skuespillerinde, ligeledes.

Rose, Skuespiller, ligeledes.

Alle tre af Hr. Zuschlag, boende i Silkegaden No. 65, og ere hos ham at bekomme for 1 Rd. Stykket.

Lye:

Uyeheder paa Skuepladsen.

Det uventede Tilfælde, Syngespil i tre Akter, oversat af Fransk ved Souffleur Knudsen, opført førstegang den 2. Jan. 1784.

Bagtalessens Skole, Komædie i fem Akter, oversat af Engelsk ved Hr. Adam Gottlob Thoroup, opført førstegang den 8. Jan. 1784. Misc.

De Samnitiske Ægteskaber, Syngespil i tre Akter, oversat af Fransk ved Adam Gottlob Thoroup, opført førstegang den 30. Jan. 1784.

Derserteuren af sønlig Kierlighed, Komædie i tre Akter, oversat af Tydsk ved Hr. Rahbek, opført førstegang den 3. Febr. 1784.

Ægteskabsdievelen, original Komædie i fem Akter af Prof. C. Zode, opført førstegang den 25. Marti 1784.

De

De tvende Venner, Komædie i fem Akter, oversat af Fransk ved Hr. Kortin, opført førstegang den 15. Sept. 1784.

Den butte Belgierer, Komædie i tre Akter, oversat af Fransk ved Skuespiller Schwarz, opført førstegang den 5. Novbr. 1784.

Den sværmende Philosoph, Syngespil i to Akter, oversat af Tydsk ved Souffleur Knudsen, opført førstegang den 23. Decbr. 1784.

Forandring ved Skuepladsen.

Den 26. April 1784 har det behaget Hans Majestæt Kongen at ophæve den forrige Overtilsynskomission for de Kongel. Theatre, som bestod af forrige Oberhofmarskal Geheimeraad Schak, Geheimeraad Guldberg og Konferenceraad Jacobi. Denne Overtilsynskomissions Forretninger ere samme Dag overdraget til Oberhofmarskal Geheimeraad Numsen.

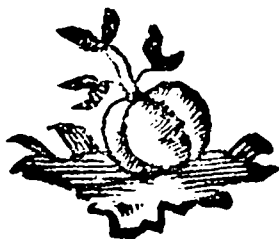
Dødsfald.

Christen Jrgens, anden Souffleur ved
Skuepladsen, død d. 27. Jan. 1784.

Jfr. Conradi, afgangen Skuespillerinde,
død i Maimaaned 1784.

Christopher Pauli Rose, Instruktør
og Skuespiller, død d. 30. Oktober
1784.

Anine Magdalene Frölich, Dandsker-
inde, død d. 6. Novbr. 1784.

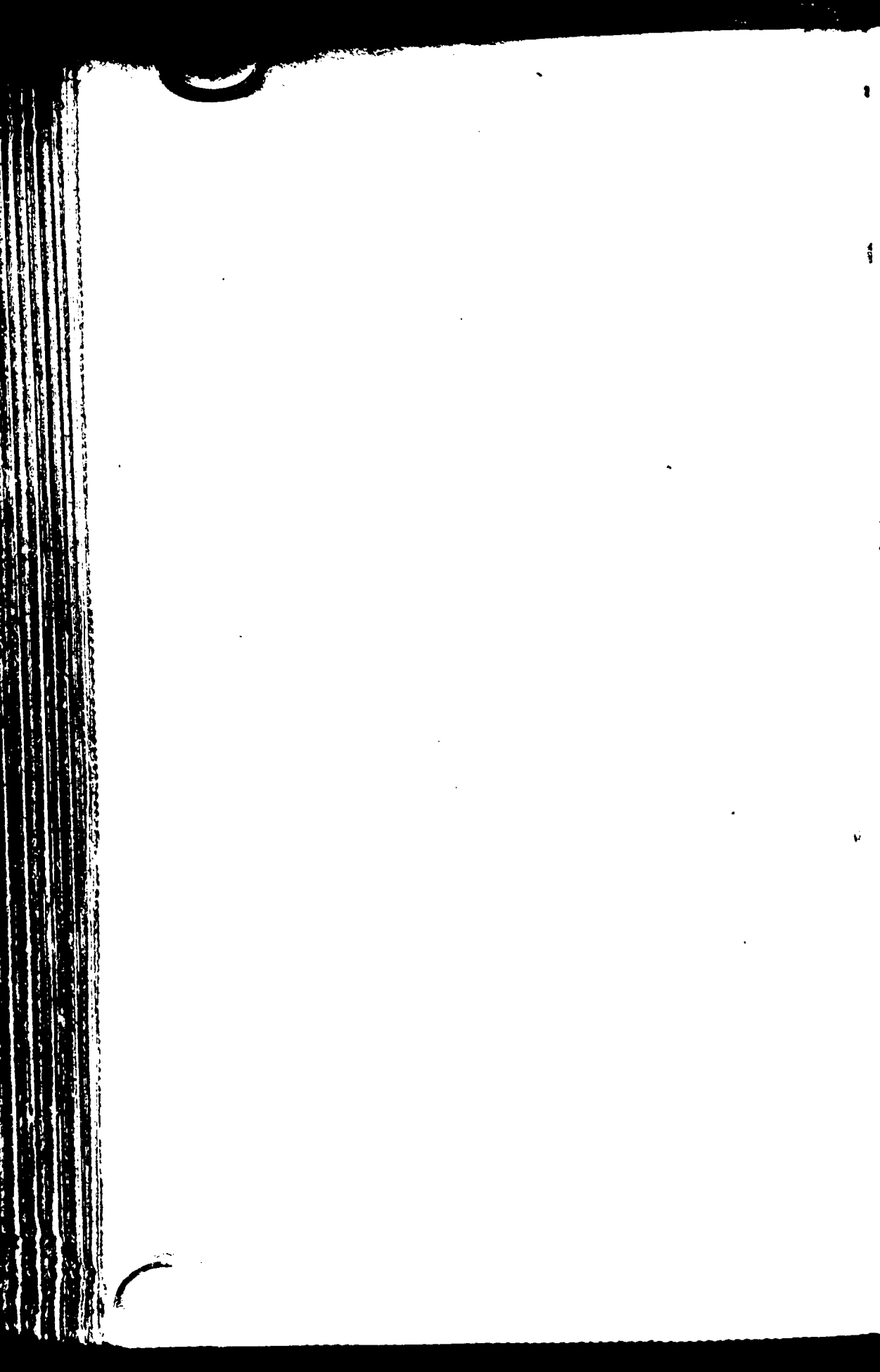

Til Subskribenterne.

Vel har jeg i min Subskriptionsplan læret syv Kobbere, og blandt disse fire Scener af et af Holbergs Skuespil; men jeg har troet, at Portraiter af Skuespillere vilde være mine Høistærede Kierkommere. Paa Grund af denne min Formodning har jeg forandret mit Forsæt.

De Herrer, som have bidraget til dette Aars Lommebog, aflægger jeg her min forbindtlige Tak, og udbeder mig saavel deres som andre Skuespilynderes Bistand, ifald Bogens Bifald skulde blive af den Veskaffenhed, at jeg kan fortsætte samme.

J. Schwarz.

data 45010

